

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

**ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΒΙΟ: Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΕΛ ΟΜΠΑΜΑ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΚΑΜΑΛΑ ΧΑΡΙΣ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ
ΤΗΣ ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑΣ, ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΡΟΝΑΚΗ

ΕΚΠΟΝΟΥΣΑ: ΦΟΙΒΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑ

2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	7
A. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑΣ	7
B. ΦΥΛΗ	10
Γ. ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΦΥΛΗ	14
I. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	15
II. ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ (ΦΥΛΕΤΙΚΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ).....	17
Δ. ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ	21
E. ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ	23
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	25
A. ΚΥΡΙΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ	25
B. ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	25
Γ. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	27
I. ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	28
II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ	28
4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	29
A. ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΕΛ ΟΜΠΑΜΑ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΜΕΣΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑΣ, ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ	29
I. ΠΡΩΤΕΣ ΚΥΡΙΕΣ, ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΦΥΛΗ.....	29
II. ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΣΩΜΑ.....	31
III. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΕΛ ΟΜΠΑΜΑ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΚΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ ΤΟΥ 2008 ...	34
IV. ΑΝΑΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΗΣ ΜΙΣΕΛ ΟΜΠΑΜΑ.....	41
B. ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΜΑΛΑ ΧΑΡΙΣ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΜΕΣΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑΣ, ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ	56
I. ΥΨΗΛΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΞΙΩΜΑΤΑ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΦΥΛΗ	57
II. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΜΑΛΑ ΧΑΡΙΣ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΚΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ ΤΟΥ 2020.....	60
III. ΚΑΜΑΛΑ ΧΑΡΙΣ ΚΑΙ ΦΥΛΕΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	69
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από την εποχή της δουλείας έως και σήμερα, οι αναπαραστάσεις των Μαύρων γυναικών και των ταυτοτήτων τους αποτελούν σημείο ενδιαφέροντος και διαφωνίας (Sewell, 2013). Ο τρόπος με τον οποίο αναπαρίστανται οι Μαύρες γυναίκες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στη δημοφιλή κουλτούρα έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον μεγάλου μέρους της ακαδημαϊκής κοινότητας στο πλαίσιο που οι αναπαραστάσεις αυτές, αντανακλούν κυρίαρχες αντιλήψεις αναφορικά με την κοινωνία και τα μέλη της (Goldman et al., 2014). Σύμφωνα με την bell hooks, «η αναπαράσταση των Μαύρων γυναικών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, καθορίζει το πώς η μαύρη φυλετική ταυτότητα (blackness) και οι (Μαύροι) άνθρωποι γίνονται αντιληπτοί αλλά και το πώς οι άλλες ομάδες ατόμων ανταποκρίνονται στους πρώτους, με βάση τη σχέση τους με αυτές τις κατασκευασμένες εικόνες» (hooks, 1992, σ. 5). Στο πλαίσιο αυτό, πολλά ακαδημαϊκά κείμενα έχουν επικεντρωθεί στην ιστορικά διαμορφωμένη αρνητική απεικόνιση των Μαύρων γυναικών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (mainstream media) (Collins, 2000; hooks, 1992). Μάλιστα, η ανατροπή των αρνητικών αναπαραστάσεων των Μαύρων γυναικών έχει αποτελέσει κεντρικό ζητούμενο στο χώρο των μαύρων φεμινιστικών σπουδών (Collins, 2000).

Η αρνητική κατασκευή της Μαύρης θηλυκότητας (negative construction of black womanhood) άρχισε να εδραιώνεται κατά την περίοδο της δουλείας (Jordan-Zachery, 2009) και, έκτοτε, έχουν διαμορφωθεί ποικίλες αφηγήσεις με στόχο την απεικόνιση της Μαύρης γυναίκας ως εκ φύσεως προβληματικής (Tsaliki, 2021). Ως εκ τούτου, από την εποχή της δουλείας έως και σήμερα, η πολιτισμική κατασκευή της Μαύρης γυναίκας αποτελεί μια σύνθεση στερεοτυπικών εικόνων. Μέσα στα χρόνια, οι Μαύρες γυναίκες έχουν απεικονισθεί είτε ως δουλοπρεπείς, μη σεξουαλικές και ανιδιοτελείς ‘Μαύρες παραμάνες’ (‘Mammies’), είτε ως επιθετικές, εχθρικές και αυθάδεις ‘Μέγαιρες’/‘Sapphires’, είτε ως οκνηρές και ανεύθυνες ‘Βασίλισσες της (Κοινωνικής) Πρόνοιας’ (‘Welfare Queens’), είτε ως υπέρμετρα σεξουαλικές και ασύδοτες Τζέζεμπελς/βιβλικές Ιεζάβελς (‘Jezebels’) (στερεοτυπικές εικόνες που θα επεξηγηθούν με σαφήνεια παρακάτω) (Nelson, Cardemil, & Adeoye, 2016). Τα εν λόγω στερεότυπα λειτουργούν στο πλαίσιο της τοποθέτησης της Μαύρης γυναίκας στη θέση της ‘Άλλης’ (Jordan-Zachery, 2009), αιτιολογώντας την μειονεκτική της θέση στην κοινωνία (Collins, 2000). Ενεργό ρόλο στην αναπαραγωγή και στην επιβίωση των εν λόγω εικόνων όλα αυτά τα χρόνια, έχει διαδραματίσει η δημοφιλής κουλτούρα (popular culture) (Goldman et al., 2014). Η δημοφιλής κουλτούρα, που μεταδίδεται κυρίως μέσα από την τηλεόραση και τον κινηματογράφο, λειτουργεί ως ένα μέσο στη βάση του οποίου τα ακροατήρια διαμορφώνουν

συναισθήματα για συγκεκριμένες ομάδες ατόμων (Sewell, 2013). Ως εκ τούτου, μέσα από την τηλεόραση και τον κινηματογράφο, τα ακροατήρια εμπλέκονται σε μια διαδικασία παραγωγής νοημάτων και αντιλήψεων που, πολλές φορές, τους οδηγούν στην υιοθέτηση στερεοτύπων (Goldman et al., 2014).

Ταυτόχρονα, τα τελευταία χρόνια μεγάλο μέρος της ακαδημαϊκής κοινότητας έχει εστιάσει την προσοχή του στην μελέτη της αναπαράστασης των Αφροαμερικανίδων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες έχουν καταλήξει στο κοινό συμπέρασμα ότι οι αναπαραστάσεις των εν λόγω γυναικών αντανακλούν στερεότυπα, είναι αρνητικές και, συχνά, αντιφατικές (Fears & Combs, 2013). Παρότι στο παρελθόν η αναπαράσταση των Μαύρων γυναικών ήταν περιορισμένη, σήμερα αυτό φαίνεται να έχει αλλάξει, χωρίς ωστόσο αυτό να συνεπάγεται ουσιώδη αλλαγή στην επικρατούσα κατανομή ισχύος (Shome, 2014). Άλλωστε, ποικίλες σύγχρονες αναπαραστάσεις Μαύρων γυναικών αντανακλούν στερεοτυπικές εικόνες του παρελθόντος, επιβεβαιώνοντας αυτή την άποψη (Goldman et al., 2014). Παρ' όλα αυτά όμως, όλο και περισσότερες Μαύρες γυναίκες προβάλλονται στη βρετανική και αμερικανική τηλεόραση και σε περιοδικά μόδας ως διασημότητες (ηθοποιοί, μοντέλα κ.ο.κ.), αποκτώντας ολοένα και μεγαλύτερη πολιτισμική αντιπροσώπευση (Beltrán, 2005). Μάλιστα, σύμφωνα με τον Wynter, η Μαύρη ταυτότητα δεν θεωρείται μειονέκτημα στη βιομηχανία του θεάματος ενώ, ταυτόχρονα, η λευκή ταυτότητα δεν αποτελεί προσόν (Wynter, 2002). Η δημοφιλία, μάλιστα, που απολαμβάνουν πλέον οι νέες διασημότητες μεικτής φυλής, αποτελεί για πολλούς μια ένδειξη της πανηγυρικής αποδοχής της πολιτισμικής ποικιλομορφίας (Beltrán, 2005).

Ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον στρέφεται στη μελέτη της αναπαράστασης των Αφροαμερικανίδων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης το 2008, όταν η κοινωνία των ΗΠΑ αρχίζει να εξοικειώνεται με την προοπτική εκλογής ενός Αφροαμερικανού Προέδρου, του Μπαράκ Ομπάμα, και συνεπώς, με την προοπτική ανάδειξης μιας Μαύρης Πρώτης Κυρίας, της Μισέλ Ομπάμα (Fears & Combs, 2013). Η ιστορική επικράτηση του Μπαράκ Ομπάμα στις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ το 2008, για πολλούς αποτέλεσε απόδειξη ότι η πολιτική ισότητα στην οποία αποσκοπούσαν τα κινήματα του 1950 και 1960 (civil rights movements), είχε πλέον επιτευχθεί (Redlawsk, Tolbert, & Franko, 2010) και ότι η μετάβαση σε μια μεταφυλετική εποχή αποτελούσε πραγματικότητα (Joseph-Salisbury, 2018). Η ιδέα της μεταφυλετικής εποχής βασίστηκε στην άποψη ότι η φυλή και ο ρατσισμός είχαν χάσει, πλέον, τη

σημασία τους¹. Ως εκ τούτου, η ιδέα αυτή συνοδεύθηκε από τον ισχυρισμό ότι οι ΗΠΑ αποτελούσαν, πλέον, ένα έθνος που βασιζόταν στην αρχή της «αχρωματοψίας» ('colorblind/colormute nation')² (Dawkins, 2010).

Σε αυτό το πλαίσιο, ιστορικής σημασίας για τις ΗΠΑ ήταν και η ανάδειξη της Μισέλ Ομπάμα ως Πρώτης Κυρίας (Williams V. L., 2008). Η Μισέλ Ομπάμα, ως η πρώτη Αφροαμερικανίδα Πρώτη Κυρία, έφερε για πρώτη φορά στο πολιτικό προσκήνιο την αλληλεπίδραση του φύλου και της κοινωνικής τάξης με τη φυλή, δεδομένου ότι όλες οι προκάτοχοι της ήταν λευκές. Όντας η εξαίρεση του κανόνα, η Μισέλ Ομπάμα βρέθηκε σε μια κατάσταση 'ετερότητας' (otherness), την οποία θα έπρεπε να διαπραγματευθεί προκειμένου να γίνει αποδεκτή (Handau & Simien, 2019). Ως Πρώτη Κυρία, κλήθηκε να διατηρήσει το φύλο και τη φυλή της υπό έλεγχο, παραμένοντας πιστή στο μύθο της 'ισότητας μέσω αχρωματοψίας' (equality through color-blindness) που άρχισε να αποκτά δημοφιλία παράλληλα με την επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης του Ronald Reagan και διατηρήθηκε καθ' όλη διάρκεια της θητείας του Μπαράκ Ομπάμα (Omi & Winant, 2015). Η μελέτη της Μισέλ Ομπάμα αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς οι προκλήσεις που αντιμετώπισε κατά τη διάρκεια της θητείας του συζύγου της φανερώνουν ότι παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στις ΗΠΑ όσον αφορά το ζήτημα της φυλής, οι φυλετικές προκαταλήψεις παραμένουν βαθιά ριζωμένες στις εθνικές αντιλήψεις (Parks & Roberson, 2009).

Η Μισέλ Ομπάμα, παρά τη σφοδρή κριτική που έλαβε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις αρχές του 2008 (όπως θα φανεί παρακάτω), έως το 2014 είχε καταφέρει, σύμφωνα με δημοσκοπήσεις, να ξεπεράσει τον Πρόεδρο των ΗΠΑ σε δημοτικότητα (Meyers & Goman,

¹ Σύμφωνα με την Dawkins, η ιδέα της μετα-φυλετικής εποχής υποστηρίζει ότι τα κινήματα της Ισότητας των Πολιτικών δικαιωμάτων (Civil Rights Movements) έχουν πετύχει τους στόχους τους και, ως εκ τούτου, η φυλή και/ή ο ρατσισμός έχουν χάσει τη σημαντικότητά τους (race and racism are not significant). Η μετα-φυλετική εποχή βασίζεται στην ιδεολογία της αχρωματοψίας (που εξηγείται παρακάτω). Ωστόσο, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στις ΗΠΑ αναφορικά με το ζήτημα της φυλετικής ανισότητας, η Dawkins υποστηρίζει πως εξακολουθούμε να ζούμε σε μια κοινωνία που επηρεάζεται έντονα από τη φυλή και το γεγονός αυτό έχει υλικές συνέπειες στις ευκαιρίες ζωής των ατόμων (Dawkins, 2010). Στο ίδιο πλαίσιο, οι Dawson και Bobo υποστηρίζουν πως η συντήρηση μιας φυλετικής ιεραρχίας (racial order) εξακολουθεί να διαμορφώνει την αμερικανική κοινωνία, πολιτική και ζωή. Μάλιστα, η μαζική φυλάκιση Αφροαμερικανών πολιτών αποτελεί ένα από τα πιο 'τρομακτικά παραδείγματα της διατήρησης μιας καταπιεστικής φυλετικής ιεραρχίας στις ΗΠΑ' (Dawson & Bobo, 2009).

² Η ιδεολογία της «αχρωματοψίας» βασίζεται στην ιδέα της ουδετερότητας της φυλής (race neutrality), υποστηρίζοντας πως η φυλή έχει πλέον χάσει τη σημασία της ('race is irrelevant') (Omi & Winant, 2015). Η ιδεολογία αυτή υποστηρίζει ότι η συμμετοχή σε συγκεκριμένες φυλετικές ομάδες (racial group membership) και οι διαφορές που βασίζονται στη φυλή (race-based differences) δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε περίπτωση λήψης αποφάσεων και διαμόρφωσης εντυπώσεων ή συμπεριφορών. Η λογική που συνοδεύει την ιδέα ότι η «αχρωματοψία» μπορεί να αποτρέψει την προκατάληψη και τη διάκριση, είναι ότι αν οι άνθρωποι και οι θεσμοί παύσουν να παρατηρούν τη φυλή, τότε θα παύσουν να ενεργούν με φυλετικά προκατειλημμένους τρόπους (Apfelbaum, Norton, & Sommers, 2012).

2017). Παρ' ότι όμως η εκλογική νίκη του Μπαράκ Ομπάμα και η δημοτικότητα της συζύγου του σηματοδότησε, σύμφωνα με το περιοδικό Time, την 'εξάλειψη της σημαντικότητας της φυλετικής ταυτότητας και τον εορτασμό της επικράτησης του πλουραλισμού' (Klein, 2008), για πολλούς μελετητές η ιδέα μετάβασης σε μια μετα-φυλετική εποχή παρέμενε μύθος (Giroux, 2009). Πράγματι, η εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ ως του 45^{ου} Προέδρου των ΗΠΑ και η επακόλουθη έξαρση ρατσιστικών εκδηλώσεων (συμπεριλαμβανομένης της αύξησης των εγκλημάτων μίσους) κατά τη διάρκεια της θητείας του, επιβεβαίωσε αυτή την άποψη (Edwards & Rushin, 2018). Αποκορύφωμα των ρατσιστικών ενεργειών ήταν η ανθρωποκτονία του Αφροαμερικανού Τζορτζ Φλόιντ την άνοιξη του 2020, στη Μινεάπολη των ΗΠΑ, από Αμερικανό αστυνομικό. Η βίαιη αυτή πράξη πυροδότησε την αναβίωση του κινήματος 'Black Lives Matter' και την αντίστοιχη κινητοποίηση μεγάλου αριθμού πολιτών με στόχο να δοθεί τέλος στην αστυνομική βία και στον συστημικό ρατσισμό (Buchanan, 2020).

Στο πλαίσιο αυτών των αναταραχών και λίγους μήνες πριν τις Προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ (2020), ιδιαίτερη σημασία απέκτησε η επιλογή που έκανε ο αντίπαλος του Ντόναλντ Τραμπ, Τζο Μπάιντεν, εκλεγμένος πλέον Πρόεδρος των ΗΠΑ, για το αξίωμα της Αντιπροέδρου των ΗΠΑ. Η επιλογή της αμερικανοασιατικής και αφροαμερικανικής καταγωγής, Κάμαλα Χάρις, ως υποψήφιας Αντιπροέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών, αποτέλεσε, σύμφωνα με το Politico, 'μια στιγμή όπου οι γυναίκες και τα μικρά κορίτσια μπόρεσαν να δουν τι είναι πιθανό να καταφέρεις αν είσαι έγχρωμος και παιδί μεταναστών' (Politico, 2020). Ωστόσο, η επιδοκιμασία της υποψηφιότητας της από μεγάλο μέρος του πληθυσμού και των μέσων μαζικής ενημέρωσης, συνοδεύθηκε και από ποικίλα σεξιστικών και ρατσιστικών σχολίων αναφορικά με το πρόσωπο της (όπως θα φανεί παρακάτω) (NYTimes, 2020). Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι οι γυναίκες βρίσκονται ακόμα αντιμέτωπες με 'δύο μέτρα και δύο σταθμά' ('double standards') όταν είναι υποψήφιες για δημόσια αξιώματα (McGinley, 2009). Στην προκειμένη περίπτωση, ωστόσο, η Κάμαλα Χάρις εκτός του φύλου της, βρέθηκε αντιμέτωπη και με τη φυλή της, όπως ακριβώς η Μισέλ Ομπάμα, η οποία κλήθηκε να προσαρμόσει τη φυλετική της ταυτότητα σε έναν ρόλο που ήταν ιστορικά σχεδιασμένος για λευκές γυναίκες (Guerrero, 2011).

Σύμφωνα με τη θεωρία της Patricia Hill Collins που αναφέρεται στην έννοια της διατομεακότητας (intersectionality), τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν μια ταυτότητα, όπως το φύλο, η φυλή και η κοινωνική τάξη, υπάγονται σε αλληλεπικαλυπτόμενα συστήματα καταπίεσης και κυριαρχίας και δεν μπορούν να ιδωθούν ως μεμονωμένα χαρακτηριστικά που οδηγούν σε απόλαυση προνομίων ή καταπίεση (αυτό που ονομάζει 'matrix of domination') (Collins, 2000). Η κατανόηση της έννοιας της διατομεακότητας και της κοινωνικής

κατασκευής της ταυτότητας, καθιστούν καθοριστικό τον ρόλο της δημοφιλούς κουλτούρας και των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην αναπαραγωγή εικόνων και στερεοτύπων. Σε αυτό το πλαίσιο, ο τρόπος αναπαράστασης των Μαύρων γυναικών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης μεταβάλλεται παράλληλα με τις κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές της κάθε εποχής, συντηρώντας ωστόσο πολλές φορές κυρίαρχες προκαταλήψεις (Meyers & Goman, 2017).

Έχοντας ως αφετηρία τη θεωρία της διατομεακότητας του φύλου, της κοινωνικής τάξης και της φυλής (intersectionality of race, class and gender), που έχει αναπτυχθεί από μεγάλο μέρος Μαύρων ακαδημαϊκών που προέρχονται από τον χώρο των φεμινιστικών σπουδών, η παρούσα εργασία στοχεύει να μελετήσει το **πώς αναπαρίστανται στα διεθνή μέσα οι γυναίκες που κατέχουν δημόσιες θέσεις, με βάση τους άξονες της θηλυκότητας, της κοινωνικής τάξης και της φυλής; Συγκεκριμένα μελετάται η περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα, πρώην Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, και της Κάμαλα Χάρις, εκλεγμένης, πλέον, Αντιπροέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών.**

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Στόχος της παρούσας εργασίας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι η μελέτη της αναπαράστασης στα διεθνή μέσα των γυναικών που κατέχουν δημόσιες θέσεις, με βάση τους άξονες της θηλυκότητας, της κοινωνικής τάξης και της φυλής. Ειδικότερα, μελετάται η περίπτωση της πρώην Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, Μισέλ Ομπάμα, και της νεοεκλεγείσας Αντιπροέδρου των ΗΠΑ, Κάμαλα Χάρις. Στο πλαίσιο αυτό, σε πρώτο στάδιο, κρίνεται απαραίτητο να αποσαφηνισθούν στο θεωρητικό πλαίσιο οι έννοιες του φύλου, της θηλυκότητας, της κοινωνικής τάξης και της φυλής, έννοιες που βρίσκονται σε άμεση συνάφεια μεταξύ τους (Schippers, 2007).

A. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑΣ

Προτού αποσαφηνισθεί η έννοια της θηλυκότητας, κρίνεται αναγκαίο να γίνει μια σύντομη αναφορά στην έννοια του φύλου (συστατικού μέρους της θηλυκότητας), δεδομένου ότι αυτό, προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την συμπεριφορά των γυναικών στην πολιτική αρένα (McGinley, 2009), όπως θα γίνει φανερό στην περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα και της Κάμαλα Χάρις. Ταυτόχρονα, η έννοια του φύλου είναι σημαντική, καθώς επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιες αναπαρίστανται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Braden, 1996).

Το φύλο, σύμφωνα με την Connell, μπορεί να οριστεί ως ο τρόπος με τον οποίο η 'αναπαραγωγική αρένα, η οποία περιλαμβάνει σωματικές δομές και διαδικασίες ανθρώπινης

αναπαραγωγής, οργανώνει την πρακτική σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής οργάνωσης' (Connell, 1995, σ. 71). Πλέον, είναι ευρέως αποδεκτό ότι το φύλο συνιστά μια κοινωνική κατασκευή³, ότι το «βιολογικό» (sex) και το «κοινωνικό» (gender) φύλο αποτελούν διακριτές κατηγορίες⁴ αλλά και το ότι το φύλο είναι κάτι που όλοι μας 'εκτελούμε' ('do') (Lucal, 1999). Το «κοινωνικό φύλο» αποτελεί πολιτισμική και κοινωνική κατασκευή και έχει μικρή (αν έστω έχει κάποια) αιτιώδη σχέση με τη βιολογία (Lorber, 1994). Το «κοινωνικό φύλο» αναφέρεται στην κοινωνική ταξινόμηση σε 'αρσενικό' και 'θηλυκό' (Oakley, 1985, p. 16). Οι έμφυλες αναπαραστάσεις (gender displays), βασίζονται σε 'πολιτισμικά καθιερωμένα σύνολα συμπεριφορών, εμφανίσεων, τρόπων και άλλων στοιχείων που έχουμε μάθει να συσχετίζουμε με μέλη ενός συγκεκριμένου φύλου' (Lucal, 1999, σ. 784). Η εκτέλεση του φύλου (doing of gender) περιλαμβάνει την παρουσίασή του ως φαινομενικά έμφυτης συνιστώσας ενός ατόμου (Pyke & Johnson, 2003).

Στο πλαίσιο αυτό, η θηλυκότητα, 'ο συμβατικός προσανατολισμός του φυλετικού ρόλου (sex role orientation) που αποδίδεται στις γυναίκες, είναι μια πολύπλευρη κατασκευή που περιλαμβάνει προδιαγραφές σχετικά τη συμπεριφορά, τη νόηση, τη συναισθηματική έκφραση (affect) και την εξωτερική εμφάνιση' (Bay-Cheng et al., 2002, σ.36). Ως κύρια συστατικά των έμφυλων σχέσεων, η Connell, ορίζει την αρρενωπότητα (masculinity) και τη θηλυκότητα (femininity)⁵. Η ίδια τονίζει ότι η ηγεμονία του φύλου (gender hegemony) προκύπτει μέσω της υπόταξης της θηλυκότητας στην ηγεμονική αρρενωπότητα αλλά και μέσω της περιθωριοποίησης υποδεέστερων μορφών αρρενωπότητας (πχ. ομοφυλόφιλων) (Connell, 1995). Ταυτόχρονα, υποστηρίζει πως υπάρχουν διάφορες μορφές θηλυκότητας σε μια

³ Η ιδέα ότι το φύλο αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή αναπτύχθηκε εκτενώς από την Lorber (Lorber, 1994). Σε άμεση συνάφεια, η Butler, αναπτύσσοντας τη θεωρία της «επιτελεστικότητας» (performativity), αμφισβήτησε την έννοια του φύλου και της φυλετικής ταυτότητας (Butler, 1990). Η ίδια υποστήριξε πως το φύλο δεν αποτελεί μια σταθερή ταυτότητα η οποία συνοδεύεται από συγκεκριμένες ενέργειες. Αντίθετα, το φύλο συνιστά μια ταυτότητα που συγκροτείται σταδιακά μέσα από μια σειρά επαναλαμβανόμενων ενεργειών (stylized repetition of acts) (Butler, 1988). Συνεπώς, το φύλο είναι «επιτελεστικό» (performative) δηλαδή, αποτελεί έναν ρόλο, ένα στυλ, μια κοινωνική κατασκευή που εμπλέκεται στην παραγωγή νοημάτων (Mahtani, 2002, σ. 427). Σύμφωνα με την Butler, 'το γεγονός ότι το έμφυλο σώμα (gendered body) είναι «επιτελεστικό» (performative) δείχνει ότι δεν έχει καμία υπόσταση πέραν από τις διάφορες πρακτικές που το καθιστούν πραγματικό' (Butler, 1990, σ. 136).

⁴ Ο όρος «βιολογικό» φύλο (sex), σύμφωνα με την Oakley, αναφέρεται στις βιολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, δηλαδή στην ορατή διαφορά των γεννητικών οργάνων και στη διαφορά κατά την αναπαραγωγική λειτουργία. Το «κοινωνικό» φύλο (gender) από την άλλη, αναφέρεται στην κοινωνική ταξινόμηση σε 'αρσενικό' και 'θηλυκό' (Oakley, 1985, p. 16).

⁵ Η αρρενωπότητα συνιστά 'μια θέση στις έμφυλες σχέσεις (gender relations), τις πρακτικές μέσω των οποίων οι άνδρες και οι γυναίκες εμπλέκονται σε αυτή τη θέση και τις επιπτώσεις αυτών των πρακτικών στη σωματική εμπειρία, στην προσωπικότητα και στον πολιτισμό' (Connell, 1995, σ. 71). Η αρρενωπότητα και η θηλυκότητα μπορούν να αποτελέσουν 'έμφυλα εγχειρήματα' ('gender projects') στη ζωή των ατόμων αλλά δεν αναφέρονται σε χαρακτηριστικά ή σε συγκεκριμένα είδη ανθρώπων (Schippers, 2007).

κοινωνία αλλά καμία από αυτές δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ηγεμονική αφού κατασκευάζεται μέσα σε ένα πλαίσιο υπόταξης των γυναικών στους άνδρες (Connell, 1987). Σε διαφωνία με αυτή την άποψη βρίσκεται η μελέτη των Pyke και Johnson (2003), οι οποίοι ισχυρίζονται πως η απόρριψη του όρου ‘ηγεμονική θηλυκότητα’ αγνοεί άλλους άξονες κυριαρχίας όπως η φυλή, η τάξη, η σεξουαλικότητα και η ηλικία, οι οποίοι διαμορφώνουν μια ηγεμονική θηλυκότητα. Στη μελέτη τους συστήνουν τους όρους ‘ηγεμονική θηλυκότητα’ (hegemonic femininity) και ‘υποδεέστερες/καθυποταγμένες θηλυκότητες’ (subordinated femininities) προκειμένου να αναδείξουν ότι και οι γυναίκες μεταξύ τους εμπλέκονται σε ένα σύστημα εξουσιαστικών σχέσεων στο οποίο προνομιούχες είναι οι Λευκές γυναίκες, κυρίως της άρχουσας τάξης (white, upper-class), ενώ οι Μαύρες γυναίκες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση (Pyke & Johnson, 2003).

Σε άμεση συνάφεια, η Hill Collins χρησιμοποιεί τους όρους ‘ηγεμονική θηλυκότητα’ και ‘υποδεέστερη θηλυκότητα’ για να δώσει έμφαση στο φυλετικό κριτήριο που καθορίζει τα δυτικά πρότυπα ομορφιάς. Στο πλαίσιο αυτό οι Λευκές γυναίκες, ως πρότυπα της θηλυκότητας, κατέχουν την κυρίαρχη ιεραρχικά θέση καθορίζοντας την ‘κανονιστική ομορφιά’ (normative feminine beauty) (Collins, 2004). Έτσι, παρατηρείται μια ομοιογένεια (homogenization) στις κυρίαρχες εικόνες της Δυτικής κουλτούρας, η οποία φανερώνει ότι τα φυλετικά, εθνικά και σεξουαλικά χαρακτηριστικά που δεν συμβαδίζουν με το αγγλοσαξονικό, ετεροσεξουαλικό, κανονιστικό πρότυπο, συχνά εξομαλύνονται ή εξαλείφονται (Bordo, 2003). Στο πλαίσιο αυτό, οι φυλετικά περιθωριοποιημένες γυναίκες είτε απουσιάζουν αισθητά από κυρίαρχες πολιτισμικές αναπαραστάσεις ομορφιάς είτε, όταν εκπροσωπούνται, προσαρμόζονται στα πρότυπα της λευκής ομορφιάς (whitified) και τοποθετούνται μέσα σε ένα πλαίσιο ετερότητας (otherness) (Delionsky, 2008). Όπως αναφέρει η Hill Collins: ‘αυτά τα σημεία αναφοράς κατασκευάζουν μια αφήγηση (Λευκής) ηγεμονικής θηλυκότητας, η οποία γίνεται το κανονιστικό κριτήριο για όλες τις θηλυκότητες και στην οποία οι Μαύρες γυναίκες συνήθως υποβιβάζονται στο κατώτατο μέρος της ιεραρχίας των φύλων’ (Collins, 2004, σ. 193). Συνεπώς, η έννοια της θηλυκότητας είναι άμεσα συνυφασμένη με τη λευκή φυλετική ταυτότητα (Markowitz, 2001). Έτσι ‘η Λευκή θηλυκότητα καθίσταται ως κανονιστική, όχι επειδή γίνεται αντιληπτή ως Λευκή καθαυτή αλλά επειδή γίνεται αντιληπτή ως η μόνη θηλυκότητα’ (Delionsky, 2008, σ. 54). Υπό αυτό το πλαίσιο, κατασκευάζονται οι ‘ηγεμονικές, περιθωριοποιημένες και υποδεέστερες θηλυκότητες’ (Collins, 2004, σ. 193).

Στο πλαίσιο λοιπόν που ο θεσμός της Πρώτης Κυρίας αντικατοπτρίζει την ιδανική θηλυκότητα και την ‘Αληθινή Γυναίκα’ (true womanhood), όπως θα αναλυθεί μετέπειτα, η ανάδειξη μιας Μαύρης γυναίκας, στην προκειμένη περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα, ως Πρώτης

Κυρίας των ΗΠΑ, υποδήλωνε εξαρχής ότι η ίδια δεν διέθετε τα προσόντα για να αναλάβει αυτόν τον ρόλο (Williams V. L., 2008). Ως εκ τούτου, η διαρκής επιτήρηση του σώματος της από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Block Jr., 2017) (που θα συζητηθεί παρακάτω), φανερώνει την προσπάθεια τοποθέτησής της ‘εκτός πλαισίου’ (‘out of place’) σε έναν θεσμό που έχει παραδοσιακά σχεδιαστεί υπό το πρότυπο της Λευκής θηλυκότητας (Tate, 2012, σ. 232).

B. ΦΥΛΗ

Σύμφωνα με τους Wright et al., (2003), η φυλή λειτουργεί ως μια κοινωνικά κατασκευασμένη κατηγορία εμποτισμένη με την έννοια της δύναμης, που οργανώνει ιεραρχικά διαφορετικές φυλετικές ομάδες. Ακριβώς όπως το φύλο, έτσι και η φυλή (race) αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή και όχι μια σταθερή και στατική κατηγορία που βασίζεται σε έμφυτες βιολογικές διαφορές (Shih et al., 2007). Ο Spickard αναφέρει πως ‘η διαδικασία της φυλετικής ταυτοποίησης (labeling) ξεκινά από τη γεωγραφία, τον πολιτισμό και τους οικογενειακούς δεσμούς, και, διαπερνώντας την οικονομία και την πολιτική, φθάνει στη βιολογία - και όχι το αντίστροφο’ (Spickard, 1992, p. 16). Σε απόλυτη συμφωνία βρίσκεται η άποψη των Shih, et al., που υποστηρίζουν πως παρ’ ό,τι η φυλή κατέχει σημαντικό ρόλο στον κοινωνικό μας κόσμο στο πλαίσιο που καθορίζει τις εμπειρίες και τις ευκαιρίες των ανθρώπων, η φυλετική κατηγοριοποίηση δεν έχει κάποια βιολογική εξήγηση (Shih et al., 2007). Η φυλή γίνεται ‘πραγματική’ μόνο ως κοινωνική δύναμη, όταν άτομα ή ομάδες συμπεριφέρονται το ένα προς το άλλο με τρόπους που είτε αντανάκλουν είτε διαιωνίζουν την ηγεμονική ιδεολογία της υποταγής και τα πρότυπα της ανισότητας στην καθημερινή ζωή. Αυτοί οι τρόποι, με τη σειρά τους, δικαιολογούνται είτε στη βάση υποτιθέμενων φυσικών και βιολογικών διαφορών, είτε στη βάση θεωριών πολιτισμικής και πνευματικής κατωτερότητας (Marable, 1993).

Η κοινωνική κατασκευή της φυλής και τα νοήματα που απορρέουν από αυτή αποτελούν μέρος ενός παγκόσμιου φαινομένου ταξινόμησης των ανθρώπων στη βάση πραγματικών ή αντιληπτών χαρακτηριστικών τους (Omi & Winant, 2015). Η ταξινόμηση αυτή, όπως προαναφέρθηκε, γίνεται με σκοπό να καθιερωθεί η κυριαρχία και η ανωτερότητα μιας ομάδας έναντι μιας άλλης (Yosso, Parker, Solórzano, & Lynn, 2004). Για παράδειγμα, ο κοινωνικός διαχωρισμός της Λευκής ταυτότητας από τις υπόλοιπες (μη Λευκές) ταυτότητες συνοδεύεται από την κατοχύρωση δύναμης και προνομίων. Σε αντίθεση, όλες οι άλλες ταυτότητες υπόκεινται σε διαρκή παρακολούθηση, έλεγχο και καχυποψία (Wright et al., 2003). Κατά τους Omi και Winant, η διαμόρφωση της φυλετικής ταυτότητας (racial formation) ορίζεται ως η κοινωνικό-ιστορική διαδικασία κατά την οποία δημιουργούνται, βιώνονται,

μετασηματίζονται και καταστρέφονται οι φυλετικές ταυτότητες. Η διαδικασία του φυλετικού προσδιορισμού (race-making) μπορεί να γίνει αντιληπτή και ως μια διαδικασία καθορισμού της ‘ετερότητας’ (‘othering’) και λειτουργεί στο πλαίσιο της αιτιολόγησης των ανισοτήτων που βιώνουν μέλη συγκεκριμένων ομάδων ανά διαστήματα⁶ (Omi & Winant, 2015).

Ιστορικά στις ΗΠΑ, τα μέλη της κοινωνίας που έχουν αποτελέσει αποδέκτες ρατσιστικών συμπεριφορών και περιθωριοποίησης είναι οι Αφροαμερικανοί (Yosso, Parker, Solórzano, & Lynn, 2004) καθώς και τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής (Parker & Song, 2001). Από την εποχή της δουλείας έως τη Μετεμφυλιακή περίοδο, και από την εποχή του Jim Crow⁷ και έπειτα, οι Αφροαμερικανίδες έχουν αποτελέσει την μοναδική ομάδα που έχει βιώσει στο μέγιστο βαθμό τον εξευτελισμό και την υποτίμηση (Kaba, 2008). Έκτοτε έως και σήμερα, οι αναπαραστάσεις των Μαύρων γυναικών αντανακλούν την τοποθέτησή τους στη θέση των ‘Άλλων’ (‘Others’) (Jordan-Zachery, 2009). Αυτό έγινε φανερό και στο πρώτο άρθρο του Αμερικανικού Συντάγματος του 1787, στο οποίο αναφερόταν ότι οι Αμερικανοί σκλάβοι υπολογίζονταν ως το ένα πέμπτο ενός (Λευκού) ανθρώπου, υποδεικνύοντας τη θέση τους ως υπο-ανθρώπων την εποχή εκείνη (Anderson, Holland, Heldreth, & Johnson, 2018). Ταυτόχρονα, ήδη από τον 19^ο αιώνα, τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής αντιμετωπιζόνταν ως ‘κάτι αταίριαστο’ (misfits) και ήταν καταδικασμένα σε τραγικό τέλος (‘tragic mulattoes’⁸) (Mills, 2019). Στην ίδια γραμμή, τον 20^ο αιώνα (ιδίως τις δεκαετίες 1920 και 1930, οπότε και αναπτύχθηκε το κίνημα της ευγονικής⁹ (*Eugenics*), οι οικογένειες μεικτής

⁶ Η ανισότητα που βιώνουν τα μέλη συγκεκριμένων ομάδων ‘ανά διαστήματα’ φανερώνει ότι η φυλή, ως κατηγορία, είναι ρευστή (fluid) και μεταβαλλόμενη (ever-changing). Ως εκ τούτου, οι καταπιεσμένες φυλετικές ομάδες αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου, τον γεωγραφικό χώρο και την ιστορική συγκυρία (Marable, 1993). Για παράδειγμα, νωρίτερα στην ιστορία των ΗΠΑ, οι Ιρλανδοί και οι Εβραίοι δεν συγκαταλέγονταν στη φυλετική κατηγορία των ‘Λευκών’, ωστόσο αργότερα αυτό άλλαξε (Omi & Winant, 2015).

⁷ Ο Jim Crow αποτέλεσε έναν θεατρικό χαρακτήρα που επινοήθηκε από τον ηθοποιό Thomas D. Rice τον 19^ο αιώνα με σκοπό τη ρατσιστική απεικόνιση των Αφροαμερικανών και του πολιτισμού τους. Ο διάσημος αυτός χαρακτήρας ‘δάνεισε’ το όνομα τους στην περίοδο Jim Crow, κατά την οποία ίσχυαν οι νόμοι περί διαχωρισμού (segregation laws) των Μαύρων από τους Λευκούς (Lhamon, 2003).

⁸ Η έννοια των ‘τραγικών μιγάδων’ (‘tragic mulattoes’) εμφανίζεται στην αμερικανική λογοτεχνία του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα και αναφέρεται σε χαρακτήρες μεικτής φυλετικής καταγωγής (mixed-race), Μαύρης και Λευκής. Οι χαρακτήρες αυτοί είχαν ανοιχτό χρώμα δέρματος (‘light skinned’) καθώς περιείχαν μια σταγόνα ή ένα μικρό ποσοστό ‘αίματος νέγρου’ (‘negro blood’). Το γεγονός ότι μπορούσαν ‘περάσουν’ ως Λευκοί έκανε τη μοίρα τους ακόμη πιο τραγική, καθιστώντας τον χαρακτηρισμό ‘mulatto’ ως έναν άδικο και σκληρό περιορισμό σε άτομα αναμφισβήτητης ομορφιάς (Stephens, 2019, σσ. 5-6). Στο πλαίσιο αυτό, τον 19^ο και 20^ο αιώνα, τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής γίνονταν αντιληπτά ως αυτοκαταστροφικά και δυσλειτουργικά και ως εκ τούτου, ήταν καταδικασμένα σε τραγικό τέλος (Gardner & Hughey, 2019). Αυτές οι αντιλήψεις οδήγησαν στη διαμόρφωση δύο θέσεων που κυριάρχησαν κατά τη δεκαετία του 1920, του «υβριδικού εκφυλισμού» (‘hybrid degeneracy’) και του «περιθωριακού ανθρώπου» (‘marginal man’). Η θεωρία του «υβριδικού εκφυλισμού» υποστήριζε ότι η ανάμειξη δύο φυλών είχε ως αποτέλεσμα την παραγωγή βιολογικά ανεπαρκών και υποδεέστερων απογόνων. Η ιδέα του «περιθωριακού ανθρώπου» επικεντρώθηκε στην υποτιθέμενη ψυχολογική και κοινωνική αστάθεια που βίωναν τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής, ως αποτέλεσμα της κοινωνικής περιθωριοποίησής τους (Squires, 2007).

⁹ Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η ευγονική (eugenics) θεωρούνταν η επιστήμη βελτίωσης της ανθρώπινης φυλής. Στο πλαίσιο ανάδυσης οικονομικά και τεχνολογικά ανταγωνιστικών κοινωνιών, μεγάλη αξία δόθηκε στις πνευματικές

φυλής (mixed-race) εξακολουθούσαν να θεωρούνται κοινωνικά αποκλίνουσες και να αντιμετωπίζονται υποτιμητικά (Caballero & Aspinall, 2018). Ως εκ τούτου, κατά τη διάρκεια του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είτε αγνοούσαν την ύπαρξη των ατόμων μεικτής φυλής (multiracial/biracial people) είτε τα απεικόνιζαν ως δυσλειτουργικά (Gardner & Hughey, 2019).

Ωστόσο, με την πάροδο των χρόνων, μια σειρά δημογραφικών αλλαγών (αποτέλεσμα της μαζικής έλευσης μεταναστών) που έλαβαν χώρα στις ΗΠΑ από το 1950 έως το 2000, άλλαξε σταδιακά τον τρόπο με τον οποίο γίνονταν αντιληπτά τα άτομα μεικτής φυλής (Beltrán, 2005). Νέοι μεταναστευτικοί νόμοι στα μέσα της δεκαετίας του 1960, διαμόρφωσαν το κατάλληλο έδαφος για μαζική έλευση μεταναστευτικών ροών προς τις ΗΠΑ. Ταυτόχρονα το 1967, ο νόμος 'Loving v. Virginia' άλλαξε καθοριστικά τις διαφυλετικές σχέσεις των ΗΠΑ στο βαθμό που επέτρεψε τους διαφυλετικούς γάμους (Wright et al., 2003). Από το 2000 και έπειτα, οι φυλετικές αναμειξίες (racial mixing) θεωρούνται δεδομένες και, μάλιστα, σηματοδοτούν τον εορτασμό της επικράτησης της ποικιλομορφίας και της πολυπολιτισμικότητας. Ενδεικτικό της νέας αυτής εποχής, είναι το γεγονός ότι στην απογραφή του 2000 δόθηκε για πρώτη φορά στους πολίτες των ΗΠΑ η δυνατότητα να δηλώσουν τη μεικτής φυλής καταγωγή τους (multiracial/biracial identities) (Caballero & Aspinall, 2018). Ταυτόχρονα, αυτή η αλλαγή στην εθνική και φυλετική σύσταση της χώρας συνοδεύθηκε από την διεύρυνση της πολιτισμικής αναπαράστασης των ατόμων μεικτής φυλής. Αυτή η τάση έγινε φανερή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στον κινηματογράφο, όπου 'πρωταγωνιστές αμφίσημης εθνοτικής καταγωγής' ('ethnically ambiguous protagonists') άρχισαν να αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη δημοτικότητα (Beltrán, 2005).

Παράλληλα με την αποδοχή των ατόμων μεικτής φυλής (Beltrán, 2005), τα τελευταία χρόνια οι Μαύρες γυναίκες έχουν αποτελέσει μια από τις πιο επιτυχημένες μειονότητες στον τομέα της εκπαίδευσης, ολοκληρώνοντας με επιτυχία τις σπουδές τους στην δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ακόμα, τον 21^ο αιώνα οι Μαύρες γυναίκες στις ΗΠΑ όχι μόνο ψηφίζουν και συμμετέχουν σε όλους τους τύπους εκλογών (από σχολικές επιτροπές έως το Κογκρέσο και την Προεδρία των ΗΠΑ), αλλά οι ψήφοι τους θεωρούνται και ιδιαίτερα κρίσιμες για τα εκλογικά αποτελέσματα (Kaba, 2008). Από το 1968, με την εκλογή της Shirley

δεξιότητες των ανθρώπων. Η πεποίθηση ότι η ανθρώπινη φυλή μπορεί να βελτιωθεί οδήγησε στη δημιουργία του κινήματος της ευγονικής και στις επακόλουθες πρακτικές υποχρεωτικής στέρωσης ορισμένων μελών της κοινωνίας. Στόχος ήταν η αποτροπή της αναπαραγωγής των κοινωνικά 'ανεπαρκών' ατόμων (Hyatt, 1997). Στο πλαίσιο αυτό το 1924 στις ΗΠΑ, ο Νόμος της Βιρτζίνια για τη Φυλετική Ακεραιότητα (Virginia Racial Integrity Act) παρ' ότι δεν περιελάμβανε πρακτικές στέρωσης, απαγόρευσε τους διαφυλετικούς γάμους (interracial marriages) μεταξύ Λευκών και μη Λευκών ατόμων (Dorr, 1999).

Chisholm, της πρώτης Μαύρης γυναίκας που εκλέχθηκε στο Κογκρέσο των ΗΠΑ, έως σήμερα, γίνεται φανερό ότι όλο και μεγαλύτερος αριθμός Μαύρων (και Λευκών) γυναικών συμμετέχει σε εκλογικές αναμετρήσεις. Μάλιστα, το 1992 χαρακτηρίστηκε ως η ‘Χρονιά της Γυναίκας’ (‘The Year of the Woman’) εξαιτίας του μεγάλου αριθμού γυναικών, Λευκών και Μαύρων, που δήλωσαν υποψηφιότητα για μια θέση στο Κογκρέσο (Morales, 2019).

Το 2008, η εκλογή του Μπαράκ Ομπάμα ως 44^{ου} Προέδρου των ΗΠΑ και η ανάδειξη της Μισέλ Ομπάμα ως της Πρώτης Αφροαμερικανίδας Πρώτης Κυρίας, σηματοδότησαν για πολλούς τη μετάβαση σε μια μετα-φυλετική εποχή, στην οποία η φυλή και ο ρατσισμός είχαν πλέον χάσει τη σημασία τους (Dawkins, 2010). Ο παράγοντας που διαφοροποιούσε την Μισέλ Ομπάμα από τις προκατόχους της, ήταν η Μαύρη φυλετική της ταυτότητα (‘blackness’). Όντας η εξαιρεση του κανόνα, βρέθηκε εξ’ αρχής σε μια θέση ‘ετερότητας’ (‘otherness’), στην οποία κλήθηκε να αναλάβει έναν ρόλο που ήταν παραδοσιακά σχεδιασμένος για Λευκές γυναίκες (Handau & Simien, 2019). Παρ’ ότι στην πραγματικότητα η φυλή και το φύλο διαπερνούν όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής, πολλά μέσα μαζικής ενημέρωσης εκείνη την περίοδο, έκαναν λόγο για μια εποχή στην οποία η φυλή και το φύλο προσλαμβάνονταν πλέον ως άμορφα χαρακτηριστικά που δεν είχαν καμία επίδραση στη ζωή των ατόμων (Joseph, 2009). Ωστόσο, η αντιμετώπιση της Μισέλ Ομπάμα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τους πρώτους μήνες της θητείας του συζύγου της, φανέρωσε κάθε άλλο παρά τη μετάβαση σε μια μετα-φυλετική εποχή (Thornton, 2010). Η οκταετής θητεία του Μπαράκ Ομπάμα χαρακτηρίστηκε από την ιδεολογία της ‘αχρωματοψίας’ (colorblindness). Ωστόσο, παρά τη φαινομενική διακήρυξη της εξάλειψης της σημαντικότητας της φυλής που συνόδευσε αυτή την ιδεολογία, πολλοί κριτικοί υποστήριζαν ότι ο Μπαράκ Ομπάμα, επαναλαμβάνοντας την κεντρο-αριστερή πολιτική νεοφιλελευθερισμού που είχε πρώτα αναπτυχθεί από τον Κλίντον, απέτυχε να απευθυνθεί αποτελεσματικά στο πρόβλημα της φυλετικής ανισότητας (Omi & Winant, 2015).

Ακολούθως, η εκλογή του Ντόναλντ Τράμπ ως 45^{ου} Προέδρου των ΗΠΑ, επιβεβαίωσε αυτή την άποψη. Η έξαρση ρατσιστικών εκδηλώσεων κατά τη διάρκεια της θητείας του (Edwards & Rushin, 2018) με αποκορύφωμα τη δολοφονία του Τζόρτζ Φλόιντ στη Μινεαπόλη των ΗΠΑ, την άνοιξη του 2020, από Αμερικανό αστυνομικό και τις επακόλουθες αντιρατσιστικές διαδηλώσεις του κινήματος ‘Black Lives Matter’, έφεραν ξανά το ζήτημα της φυλετικής ανισότητας στο προσκήνιο (Weine, et al., 2020).

Στο πλαίσιο αυτό, η επιλογή της Κάμαλα Χάρις από τον Τζο Μπάιντεν (εκλεγμένο, πλέον, Πρόεδρο των ΗΠΑ) το καλοκαίρι του 2020 ως υποψήφιας Αντιπροέδρου των ΗΠΑ στο κόμμα των Δημοκρατικών, αποδείχθηκε ιδιαίτερης σημασίας όσον αφορά τα ζητήματα του φύλου και της φυλής. Η Κάμαλα Χάρις, καθ’ όλη τη διάρκεια της καμπάνιας, βρέθηκε αντιμέτωπη με

‘διπλή δέσμευση’ (‘double bind’) εξαιτίας του φύλου της (Jamieson, 1995) και, ταυτόχρονα, με μια σειρά προκλήσεων, εξαιτίας της φυλής της. Παρ’ όλα αυτά, αναδείχθηκε η πρώτη γυναίκα και η πρώτη μεικτής φυλής Αντιπρόεδρος στην ιστορία των ΗΠΑ. Η θητεία της στο δεύτερο υψηλότερο δημόσιο αξίωμα των ΗΠΑ, αναμένεται να αναδείξει το αν η μετάβαση σε μια μετα-φυλετική εποχή θα αποτελέσει, πλέον, πραγματικότητα (Dawkins, 2010) ή το αν θα διατηρηθεί η ηγεμονική ιδεολογία της αχρωματοψίας (ideological hegemony of colorblindness), η οποία, σύμφωνα με τους επικριτές της, έχει αποδειχθεί αντιφατική και επιφανειακή (Omi & Winant, 2015).

Γ. ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΦΥΛΗ

Η κοινωνική κατασκευή της φυλής είναι άμεσα εξαρτημένη από τις έμφυλες κατηγοριοποιήσεις (gender categorizations) και, αντίστοιχα, η κοινωνική κατασκευή του φύλου είναι άμεσα εξαρτημένη από φυλετικές κατηγοριοποιήσεις (racial categorizations). Το αποτέλεσμα αυτής της σχέσης είναι ο διαχωρισμός των ατόμων σε ομάδες με βάση το φύλο και τη φυλή τους, κατά τον οποίο ορισμένες ομάδες παρουσιάζονται ως ‘κυρίαρχες’ και ‘φυσιολογικές’ (‘normal’), ενώ άλλες ως υποδεέστερες και ‘διαφορετικές’ (‘other’) (Jordan-Zachery, 2009). Στο πλαίσιο αυτό, η Hill Collins, έχει αναφερθεί στις ‘κυρίαρχες εικόνες’ (‘controlling images’)¹⁰ που υποβαθμίζουν και αντικειμενοποιούν την έγχρωμη γυναίκα αιτιολογώντας τη μειονεκτική της θέση στην κοινωνία (Collins, 2000). Οι ‘κυρίαρχες εικόνες’ αποτελούν μέρος της διαδικασίας καθορισμού της ‘ετερότητας’ (‘othering’), κατά την οποία μια κυρίαρχη ομάδα (dominant group) καθορίζει την ύπαρξη μιας υποδεέστερης ομάδας (subordinate group) μέσω της καλλιέργειας ιδεών που υπογραμμίζουν την κατωτερότητα της τελευταίας (Schwalbe, et al., 2000). Οι κυρίαρχες εικόνες προβάλλουν την λευκή ταυτότητα ως φυσιολογική (normal) θέτοντας, συνεπώς, τις λευκές γυναίκες σε προνομιούχο θέση. Μέσω της παρουσίασης των Μαύρων γυναικών ως λιγότερο θηλυκών, η λευκή έμφυλη ταυτότητα (white forms of gender) προσδιορίζεται φυλετικά ως ανώτερη (Pyke & Johnson, 2003).

Παρ’ ότι οι αντιλήψεις για τις κυρίαρχες και τις υποδεέστερες ομάδες βασίζονται σε κοινωνικές κατασκευές, οι συνέπειες αυτής της κατηγοριοποίησης είναι πραγματικές και καθορίζουν τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των εν λόγω ομάδων. Η διατήρηση αυτών των

¹⁰ Οι ‘κυρίαρχες εικόνες’ αποτελούν μια κοινωνιολογική κατασκευή (sociological construct) και σχετίζονται με την ιδεολογία και τη δομική ανισότητα. Οι πρώτες διακρίνονται από τα ‘στερεότυπα’ τα οποία αποτελούν ψυχολογικές κατασκευές (psychological construct) και αναφέρονται σε στάσεις/διαθέσεις και γνώσεις. Τα στερεότυπα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως η ψυχολογική εκδήλωση των κυρίαρχων εικόνων (Jerald, Cole, & Ward, 2017).

σχέσεων εξουσίας επιτυγχάνεται μέσω της δημιουργίας και της διαιώνισης πολιτισμικών συμβόλων και μύθων που, συνήθως, βασίζονται σε στερεότυπα (Jordan-Zachery, 2009). Τα στερεότυπα αποτελούν ‘πεποιθήσεις αναφορικά με τα χαρακτηριστικά, τα γνωρίσματα και τις συμπεριφορές των μελών συγκεκριμένων ομάδων’ (Hilton & von Hippel, 1996, σ. 240). Η υιοθέτηση στερεοτύπων μπορεί να οδηγήσει σε ανακριβείς γενικεύσεις αναφορικά με τα μέλη μιας ομάδας ως αποτέλεσμα της αποσιώπησης σημαντικών πληροφοριών για εκείνα (Rosenthal & Lobel, 2016). Η θεωρία της διατομεακότητας (intersectionality theory), εστιάζοντας την προσοχή στις αλληλένδετες ταυτότητες (intersecting identities) των ατόμων (πχ. το να είναι κάποια Μαύρη, γυναίκα, έγκυος, ομοφυλόφιλη κλπ.), οι οποίες οδηγούν σε αλληλεπικαλυπτόμενα συστήματα καταπίεσης (interlocking systems of oppression), βοηθά περαιτέρω στην κατανόηση των στερεοτύπων (Collins, 2000). Τα αλληλεπικαλυπτόμενα συστήματα καταπίεσης, αποτέλεσμα των διαφόρων χαρακτηριστικών που συνθέτουν ταυτότητες (πχ. φύλο, κοινωνική τάξη, φυλή, σεξουαλικότητα κλπ.), οδηγούν σε διακριτές εμπειρίες τα μέλη της κοινωνίας (Cole, 2009). Έτσι, συχνά, οι Μαύρες γυναίκες βιώνουν διάφορες μορφές διάκρισης ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης (intersection) του φύλου και της φυλής τους. Οι διακρίσεις αυτές, που απορρέουν από την ‘φυλετοποίηση’ και την ‘εμφυλοποίηση’ των Μαύρων γυναικών (racing-gendering), συντηρούνται μέσω της αναπαραγωγής έμφυλων και φυλετικών στερεοτύπων (Jordan-Zachery, 2009). Τα στερεότυπα αυτά, που θα αναλυθούν παρακάτω, έχουν τις ρίζες τους στην εποχή της δουλείας και διατηρούνται έως και σήμερα, λαμβάνοντας πολλές φορές μορφή υπονοούμενων (Plous & Williams, 1995).

I. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ήδη από τον 19^ο αιώνα, οι κυρίαρχες αφηγήσεις αναφέρονταν στις Μαύρες γυναίκες ως ανήθικες και ασύδοτες, προκειμένου να δικαιολογήσουν την άνιση πολιτική, οικονομική και κοινωνική τους θέση συγκριτικά με τις Λευκές γυναίκες. Ως εκ τούτου, οι Μαύρες γυναίκες τοποθετούνταν στον αντίποδα της ιδανικής θηλυκότητας (ideal concept of womanhood) (Jordan-Zachery, 2009) και γίνονταν αντιληπτές ως ‘προβληματικές’ (‘anomalies’) (Davis, 1983, p. 5). Αυτό άρχισε να γίνεται φανερό την περίοδο της Ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας/δουλείας (colonialism-enslavement era). Στην ιστορική αυτή φάση προέκυψαν οι ιδανικές αναπαραστάσεις της (Λευκής) θηλυκότητας, στο πλαίσιο των οποίων οι Λευκές γυναίκες προβάλλονταν ως ηθικά ανώτερες έναντι των υπολοίπων (μη Αγγλοσαξόνων) γυναικών και, ταυτόχρονα, παρουσιάζονταν ως ενάρετες ‘κυρίες’ (‘ladies’) και μητέρες

(mothers) (Deliovsky, 2008). Οι ίδιες, αντιπροσώπευαν την ‘Αληθινή Γυναίκα’ (‘True Womanhood’), η οποία χαρακτηριζόταν από τις αρετές της ευσέβειας, της αγνότητας, της υποταγής και της οικιακής ενασχόλησης (domesticity) (Welter, 1966). Στον αντίποδα, άρχισε να εδραιώνεται η αρνητική αναπαράσταση της Μαύρης γυναίκας (black womanhood) (Gammage, 2016). Ο θεσμός της δουλείας, προκειμένου να δικαιολογήσει την ύπαρξη του, απαιτούσε την αναπαράσταση της Μαύρης γυναίκας ως εκ διαμέτρου αντίθετης της ‘καλής γυναίκας’ (‘good woman’), την οποία αντιπροσώπευαν οι Ευρώ-Αμερικανικής καταγωγής γυναίκες. Στο πλαίσιο αυτό, η φυλή (αλλά και η κοινωνική τάξη) διαδραμάτιζε καθοριστικό ρόλο στην κατάταξη των γυναικών στην κοινωνία και καθόριζε τη δημιουργία διάφορων μορφών θηλυκότητας (models of womanhood) (Jordan-Zachery, 2009). Ως αποτέλεσμα της υποβάθμισης τους, οι Μαύρες γυναίκες ήταν υποχρεωμένες είτε να εργάζονται στο πλευρό των Μαύρων ανδρών, είτε να υπηρετούν τις Λευκές οικογένειες ως τροφοί-παραμάνες (Mammies), θηλάζοντας ενίοτε τα παιδιά των Λευκών γυναικών (wet nurses), είτε να είναι διαθέσιμες ως ιερόδουλες. Ο βιασμός και οποιαδήποτε άλλη μορφή βαρβαρότητας αποτελούσε καθημερινότητα για εκείνες (Bell, 2004). Ταυτόχρονα, δεδομένου ότι στερούνταν τις αρετές της ‘Αληθινής Γυναίκας’ (τις οποίες κατείχαν, εξ ορισμού οι Λευκές γυναίκες), δεν είχαν δικαίωμα στο γάμο και στη μητρότητα (Jordan-Zachery, 2009).

Η σκληρή αντιμετώπιση των Μαύρων Γυναικών τον 19^ο αιώνα αντανάκλαται έντονα στη φράση ‘*Ain’t I a Woman?*’ (1851, Συνέδριο για τα Δικαιώματα των Γυναικών, Οχάιο) της Sojourner Truth, μιας Μαύρης γυναίκας που γεννήθηκε σκλάβα και συμμετείχε σε εκστρατείες για τα δικαιώματα των γυναικών και την κατάργηση της δουλείας (Brah & Phoenix, 2004). Στο λόγο της το 1851, η Sojourner Truth, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τα ευρωπαϊκά ιδανικά της θηλυκότητας, υποστήριξε ότι ‘Μαύρη’ (‘Black’) δεν σημαίνει ‘άντρας’ (‘male’), ότι η αντιμετώπιση των Μαύρων γυναικών ως αντρών αποτελεί μορφή φυλετικής διάκρισης και ότι ο καθορισμός της θηλυκότητας στη βάση του προτύπου της λευκής ταυτότητας (White ideal) βλάπτει τις Μαύρες γυναίκες. Έκτοτε, η φράση αυτή, έχει αποτελέσει ορόσημο για σειρά αγώνων των Μαύρων φεμινιστριών (Goff, Thomas, & Jackson, 2008).

Ακόμα και μετά την κατάργηση της δουλείας (με τη λήξη του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, 1865) και τη μετάβαση στην ιστορική περίοδο της Ανασυγκρότησης (Reconstruction era, 1865-1877) και του Jim Crow (Jim Crow era, τέλος 19^{ου} αιώνα έως 1964), οι Μαύροι άνδρες και οι Μαύρες γυναίκες εξακολουθούσαν να θεωρούνται πολίτες δεύτερης και τρίτης κατηγορίας αντίστοιχα (Steedman, 2012). Την περίοδο αυτή, παρέμεινε σε ισχύ η νομοθεσία περί διαχωρισμού των Μαύρων από τους Λευκούς (‘separate but equal’). Στο

πλαίσιο αυτό, οι Μαύρες γυναίκες δεν απολάμβαναν το δικαίωμα ισότιμης πρόσβασης σε κοινωνικές και πολιτιστικές δομές ενώ, ταυτόχρονα, στερούνταν το δικαίωμα της ψήφου (Fremon, 2014). Ωστόσο, έπειτα από έναν αιώνα, τα κινήματα των δεκαετιών του 1950, του 1960 και του 1970 για την Ισότητα των Πολιτικών Δικαιωμάτων (Civil Rights Movements, Black Power Movements) έθεσαν τέλος στις φυλετικές διακρίσεις που χαρακτήρισαν την περίοδο Jim Crow (Gammage, 2016). Η είσοδος στην ιστορική περίοδο Reagan (Reagan era) το 1980, σηματοδότησε την άνοδο ενός νεοφιλελεύθερου συστήματος διακυβέρνησης (neoliberalism), του οποίου βασικό συστατικό στοιχείο ήταν η φυλετική ιδεολογία της αχρωματοψίας (colorblind racial ideology). Ο νεοφιλελευθερισμός, παρά τις διακηρύξεις περί ‘ισότητας μέσω αχρωματοψίας’, αποτέλεσε στην ουσία ένα πρόγραμμα διακυβέρνησης βασισμένο στη φυλή (racial project) (Omi & Winant, 2015). Στο πλαίσιο του, οι Μαύροι άνδρες συσχετιζόνταν συστηματικά με την εγκληματικότητα ενώ οι Μαύρες γυναίκες γίνονταν αντιληπτές ως αμελείς και οκνηρές μητέρες που έκαναν κατάχρηση του κράτους πρόνοιας (Welfare Queens) (Jordan-Zachery, 2009).

Σε καθεμία από τις τρεις αυτές ιστορικές φάσεις, αντανακλάται η θεσμική υποτίμηση (institutional damnation) των Μαύρων γυναικών (Gammage, 2016). Από την εποχή της δουλείας έως και σήμερα, έχει αναπτυχθεί μια σειρά συμβόλων και μύθων (στη λογοτεχνία, στον κινηματογράφο, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης) με στόχο την απεικόνιση της Μαύρης γυναίκας (Jordan-Zachery, 2009). Μάλιστα, στη σύγχρονη εποχή, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην αναπαραγωγή φυλετικών στερεοτύπων, αντανακλώντας πεποιθήσεις του 21^{ου} αιώνα αναφορικά με τη Μαύρη γυναίκα (Gammage, 2016). Από την εποχή της δουλείας έως και σήμερα η πολιτισμική κατασκευή της Μαύρης γυναίκας έχει αποτελέσει μια σύνθεση των στερεοτυπικών εικόνων της ‘Mammy’, της ‘Sapphire’/‘Matriarch’, της ‘Jezebel’, της ‘Welfare Queen’ και της ‘Urban Teen Mother’ (Jordan-Zachery, 2009), οι οποίες θα συζητηθούν παρακάτω. Η ανάλυση των εν λόγω στερεοτυπικών εικόνων εξυπηρετεί την παρούσα έρευνα στο πλαίσιο που καθεμιά από τις δύο γυναίκες που μελετώνται (Μισέλ Ομπάμα και Κάμαλα Χάρις), συσχετίστηκε άμεσα ή έμμεσα με κάποιες από αυτές κατά την αναπαράσταση της στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

II. ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ (ΦΥΛΕΤΙΚΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΙΑ)

Τα αρνητικά στερεότυπα αναφορικά με τις Μαύρες γυναίκες, βαθιά ριζωμένα στην αμερικανική κουλτούρα, λειτουργούν ως δικαιολογητικά του συστημικού ρατσισμού (Jerald, Cole, & Ward, 2017). Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρείται η αναπαράσταση των Μαύρων

γυναικών άλλοτε ως υπερβολικά σεξουαλικών και ασύδοτων (*Jezebels*), άλλοτε ως επιθετικών, κυρίαρχων και θυμωμένων (*Sapphires/Matriarchs*) και άλλοτε ως μη ελκυστικών, υπέρβαρων και ισχυρών γυναικών, αφοσιωμένων στην ανατροφή των παιδιών των Λευκών οικογενειών (*Mammy*) (Harris-Perry, 2011). Παράλληλα, πιο σύγχρονες αναπαραστάσεις απεικονίζουν τις Μαύρες γυναίκες άλλοτε ως οκνηρές, άπληστες και ανήθικες (*Welfare Queens*) και άλλοτε ως εγωίστριες, ανεύθυνες, ανίκανες να φροντίσουν τον εαυτό τους και πλήρως εξαρτώμενες από το κράτος πρόνοιας (*Urban Teen Mothers*) (Jordan-Zachery, 2009).

Η ‘Mammy’, πολιτισμική κατασκευή που παρουσιάζεται στη λογοτεχνία του 19^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα, αντιπροσωπεύει μια δουλοπρεπή, πιστή και υπάκουη Μαύρη γυναίκα, η οποία είναι αφοσιωμένη στην ανατροφή της Ευρω-Αμερικανικής οικογένειας (Reynolds-Dobbs, Thomas, & Harrison, 2008). Η Mammy αποτελούσε την προστάτιδα της Λευκής οικογένειας και αναλάμβανε τον ρόλο της παραμάνας και της οικιακής βοηθού. Η ίδια βρισκόταν σε συνεχή επιτήρηση από τη Λευκή ‘κυρία’, η οποία ενσάρκωνε τις αρετές της ‘Αληθινής γυναίκας’ (true womanhood) (Jordan-Zachery, 2009). Τα φυσικά χαρακτηριστικά της Mammy (υπέρβαρη, απεριποίητη, με σκούρο δέρμα και στρογγυλό πρόσωπο) την έθεταν στον αντίποδα της ιδανικής Βικτωριανής ομορφιάς και, ως εκ τούτου, δεν συνιστούσε απειλή για τις Λευκές γυναίκες (Sewell, 2013). Η Mammy παρουσιαζόταν ως ανεξάρτητη, επιθετική και δυναμική προκειμένου να μπορεί να προστατεύει τη Λευκή οικογένεια από άλλους Μαύρους και να διατηρεί το status quo. Τα χαρακτηριστικά της ανεξαρτησίας και της επιθετικότητας απέδιδαν στη Mammy αρρενωπά χαρακτηριστικά και λειτουργούσαν στο πλαίσιο της διαφοροποίησης της από τις άλλες γυναίκες (Jordan-Zachery, 2009). Σύμφωνα με την Collins, η εικόνα της Mammy ‘κατασκευάστηκε με σκοπό να αιτιολογήσει την οικονομική εκμετάλλευση των οικιακών δούλων και διατηρήθηκε για να εξηγήσει τον χρόνιο περιορισμό των Μαύρων γυναικών στην προσφορά οικιακών υπηρεσιών’ (Collins, 2000, σ. 71). Ακόμα και μετά την κατάργηση της δουλείας, η εικόνα της Mammy εξακολουθούσε να έχει εξέχουσα θέση σε πολιτισμικές αναπαραστάσεις. Η δημοφιλής κουλτούρα διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην αναπαραγωγή πεποιθήσεων αναφορικά με το σώμα, τη νοοτροπία και τη θέση της Μαύρης γυναίκας, συμβάλλοντας έτσι στη διαίωνιση στερεοτύπων (πχ. Aunt Jemima, διαφήμιση προϊόντος που απεικόνιζε τη Mammy στην κουζίνα) (Sewell, 2013).

Στον αντίποδα της εικόνας της ‘Mammy’ βρίσκεται η πολιτισμική κατασκευή της ‘Jezebel’. Η Jezebel αντιπροσωπεύει τη σεξουαλικά ασύδοτη και επιθετική γυναίκα, που δεν μπορεί να ελέγξει τη σεξουαλική της διάθεση (Jordan-Zachery, 2009). Η εικόνα αυτή αναπαριστά τις Μαύρες γυναίκες ως ‘σκύλες’ (‘bitches’) και πόρνες (‘whores’) και αναπτύχθηκε την περίοδο της δουλείας από Λευκούς άνδρες με σκοπό να δικαιολογήσουν τη

σεξουαλική κακοποίηση των πρώτων. Η παρομοίωση των Μαύρων σκλάβων γυναικών με ζώα (sexual animals) λειτουργούσε στο πλαίσιο της αιτιολόγησης της σεξουαλικής εκμετάλλευσης τους (Woodard & Mastin, 2005). Το σώμα της Μαύρης γυναίκας (το στήθος, τα οπίσθια, τα χείλη της κ.α.) αντανακλούσε σεξουαλικότητα και γονιμότητα και γι' αυτό τα γεννητικά της όργανα προσέλκυαν για χρόνια το ενδιαφέρον των Λευκών ανδρών, κάτι που γίνεται φανερό στην περίπτωση της Hottentot Venus¹¹ (Qureshi, 2004). Την περίοδο μετά την κατάργηση της δουλείας, η Jezebel, σε αντίθεση με τη Mammy, ενσαρκώνει την σαγηνευτική 'κακή μαύρη γυναίκα' ('bad black woman'), η οποία είναι σεξουαλικά ασύδοτη, άπληστη, πονηρή και στοχεύει στην εξαπάτηση της Λευκής κοινωνίας (Jordan-Zachery, 2009). Με την πάροδο των χρόνων, η αναπαράσταση των Μαύρων γυναικών ως σεξουαλικά γοητευτικών έγινε δεδομένη στον αμερικανικό κινηματογράφο (πχ. Coffy, Foxy Brown, Harlem Nights κλπ.)¹². Κατ' αυτόν τον τρόπο διακρίνονται, έως και σήμερα, στερεότυπα αναφορικά με την αποκλίνουσα σεξουαλικότητα της Μαύρης γυναίκας (Pilgrim, 2002).

Παρ' ότι η εικόνα της 'Mammy', που προκύπτει την περίοδο της δουλείας, θέλει τη Μαύρη γυναίκα να εργάζεται μέσα στο σπίτι των Λευκών, μια εναλλακτική στερεοτυπική εικόνα τοποθετεί τη Μαύρη γυναίκα έξω από το σπίτι και περιγράφει τη ζωή της με σύζυγο και παιδιά. Αυτή είναι η εικόνα της 'Sapphire'/ 'Matriarch' (Sewell, 2013). Η εικόνα αυτή, που έχει τις ρίζες της στην τηλεοπτική σειρά "Amos and Andy", παρουσιάζει τη Μαύρη γυναίκα ως αυθάδη, φλύαρη και επιθετική. Η Sapphire/Matriarch, αναλαμβάνει τον ρόλο της μητέρας, της δασκάλου και της ηθικής οδηγού (Jordan-Zachery, 2009). Ενσαρκώνει την εικόνα της

¹¹ Η Saartjie Baartman (που έγινε αργότερα γνωστή ως Hottentot Venus) ήταν Νοτιοαφρικάνα σκλάβα που μεταφέρθηκε στο Λονδίνο παρά τη θέληση της στις αρχές της δεκαετίας του 1800, με σκοπό την έκθεση της σε 'freak shows'. Λόγω των μεγάλων οπισθίων και των υπόλοιπων χαρακτηριστικών της που τη διαφοροποιούσαν από τους Λευκούς Ευρωπαίους, δεν θεωρούνταν 'κανονικός' άνθρωπος ('fully human') και στο πλαίσιο αυτό δικαιολογούνταν η υποδούλωση και η αντικειμενοποίηση της (Anderson, Holland, Heldreth, & Johnson, 2018). Η Hottentot Venus αποτέλεσε σύμβολο της ασχήμιας και της υπέρμετρης σεξουαλικότητας που αποδίδονταν, την περίοδο εκείνη, στην Αφρικανική φυλή (Hobson, 2018).

¹² Η στερεοτυπική αναπαράσταση των Αφροαμερικανίδων γυναικών αντανακλάται ανά τα χρόνια και στον κινηματογράφο. Έτσι, οι δομικές ανισότητες που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες στην ευρύτερη κοινωνία μεταφέρονται στη μεγάλη οθόνη για ψυχαγωγικούς σκοπούς (Boyd, 2008). Συγκεκριμένα, στην ταινία Coffy (1973) και στην ταινία Foxy Brown (1974), η ηθοποιός Pamela Grier υποδύεται μια Μαύρη γυναίκα που μεταμφιέζεται σε «πόρνη» ώστε να εκδικηθεί Λευκούς εμπόρους ναρκωτικών που έχουν βλάψει αγαπημένα της πρόσωπα (Pilgrim, 2002). Και στις δύο αυτές ταινίες, η Pam Grier παρουσιάζεται ως η 'κακή Μαύρη γυναίκα' ('Bad Black Woman') ενισχύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο αρνητικά στερεότυπα αναφορικά με τις Μαύρες γυναίκες (Sims, 2006). Επιπλέον, στην ταινία Harlem Nights (1989), η ηθοποιός Lela Rochon υποδύεται την Sunshine, μια πόρνη που σαγηνεύει έναν Λευκό παντρεμένο άνδρα (Pilgrim, 2002). Οι εν λόγω ταινίες αποτελούν παραδείγματα που φανερώνουν ότι οι καριέρες των Αφροαμερικανίδων ηθοποιών έχουν περιοριστεί ανά τα χρόνια στην επιτέλεση στερεοτυπικών ρόλων. Στο πλαίσιο αυτό οι Μαύρες γυναίκες, λειτουργώντας ως παραβάτες ή ως θύματα, έχουν παραδοσιακά απεικονιστεί ως 'γκέτο σκύλες' ή 'πόρνες' (Bailey, 2009).

δεσποτικής Μαύρης γυναίκας που υπαγορεύει στον άντρα της τη θέση του στο σπίτι, 'ευνουχίζοντας' τον (Woodard & Mastin, 2005). Σε αντίθεση με την 'Mammy', η 'Matriarch' αντί να φροντίζει τα παιδιά των Λευκών οικογενειών αφοσιώνεται στη φροντίδα των δικών της παιδιών. Ωστόσο, το κοινό στοιχείο της με τη 'Mammy' είναι ότι αντιπροσωπεύει μια θρησκόληπτη, μητρική φιγούρα που χαρακτηρίζεται για την αυτοθυσία και την αυταπάρνηση της ('Black superwoman') (Sewell, 2013). Ταυτόχρονα ωστόσο, το γεγονός ότι πρέπει να δουλεύει για να συντηρεί την οικογένεια της έχει αρνητικές επιπτώσεις στα παιδιά της (Woodard & Mastin, 2005). Η 'Matriarch' θεωρείται υπεύθυνη για την δημιουργία μιας ελαττωματικής οικογένειας και την επακόλουθη περιθωριοποίηση των παιδιών της (Jordan-Zachery, 2009). Σύμφωνα με την Collins, η εικόνα της Matriarch λειτουργεί καθοριστικά στη διατήρηση των αλληλεπικαλυπτόμενων συστημάτων καταπίεσης (interlocking systems of race, gender and class oppression) που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες. Η απεικόνιση των τελευταίων ως 'Matriarchs' 'επιτρέπει στην άρχουσα τάξη να επιρρίψει την ευθύνη για την επιτυχία ή την αποτυχία των Μαύρων παιδιών στις μητέρες τους, οι οποίες δεν τους δίνουν τη φροντίδα και την προσοχή που παραδοσιακά λαμβάνουν τα προερχόμενα από τη μεσαία τάξη παιδιά' (Collins, 2000, σ. 74).

Οι πιο σύγχρονες στερεοτυπικές εικόνες αναφέρονται στις Μαύρες Γυναίκες ως 'Welfare Queens' και ως 'Urban Teen Mothers'. Η 'Welfare Queen', όρος που χρησιμοποιήθηκε εκτενώς από τον πρώην Πρόεδρο των ΗΠΑ, Ronald Reagan, τη δεκαετία του 1980, χαρακτηρίζεται από εγωισμό, απληστία και ανηθικότητα (Jordan-Zachery, 2009). Η ίδια αντιπροσωπεύει τη φτώχη, οκνηρή και ανεύθυνη Αφροαμερικανίδα μητέρα (Monahan, Shtrulis, & Givens, 2005). Η 'Welfare Queen' δεν έχει διάθεση να δουλέψει και κάνει πολλά παιδιά με σκοπό την εκμετάλλευση του κράτους πρόνοιας (Jordan-Zachery, 2009). Αυτή η στερεοτυπική απεικόνιση της Μαύρης μητέρας, αποτελεί μέρος μιας ιστορικής αφήγησης που έχει τροποποιηθεί με την πάροδο του χρόνου ώστε να ταιριάζει στην εκάστοτε πολιτική συγκυρία. Αυτή η αφήγηση, τείνει να εστιάζει στην ανεύθυνη τεκνοποίηση και στην κακή γονική μέριμνα (Cammatt, 2016). Η εικόνα της 'Welfare Queen', παρουσιάζει τη Μαύρη μητέρα ως απειλή για την πολιτική και οικονομική σταθερότητα, καθώς και για τις ετεροφυλόφιλες σχέσεις (αφού η ίδια ζει μόνη με τα παιδιά της) (Woodard & Mastin, 2005). Ταυτόχρονα, προσάπτει στη Μαύρη μητέρα την ευθύνη της διασποράς της 'κουλτούρας της φτώχειας' (Cammatt, 2016).

Η εικόνα της 'Urban Teen Mother', που χρησιμοποιήθηκε εκτενώς τη δεκαετία του 1990, έχει πολλά κοινά στοιχεία με την εικόνα της 'Welfare Queen', ωστόσο, αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα γυναικών, στις έφηβες Μαύρες μητέρες. Οι ίδιες,

παρουσιάζονται ως εγωίστριες, ανεύθυνες και ανίκανες να φροντίσουν τα παιδιά τους αφού είναι οι ίδιες παιδιά (Jordan-Zachery, 2009). Οι 'Urban Teen Mothers' αποφεύγουν να παντρευτούν ή να εργαστούν προκειμένου να επωφεληθούν από το κράτος πρόνοιας, εκμεταλλευόμενες τη Λευκή κοινωνία (Leadbeater, Leadbeater, & Way, 1996). Η εικόνα των 'παιδιών που κάνουν παιδιά' (ταυτισμένη με τις Αφροαμερικανίδες) διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην αφήγηση της δεκαετίας του 1990 στις ΗΠΑ για τη μεταρρύθμιση του κράτους πρόνοιας (Jordan-Zachery, 2009).

Σε απόλυτη συμφωνία με τα παραπάνω, πρόσφατες έρευνες έχουν επιβεβαιώσει ότι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις αναφορικά με τις Μαύρες γυναίκες διατηρούνται έως και σήμερα. Έρευνα της Donovan έδειξε ότι οι Μαύρες γυναίκες γίνονται στερεοτυπικά αντιληπτές ως πιο ισχυρές, δεσποτικές και κυρίαρχες συγκριτικά με τις Λευκές γυναίκες (σύμφωνα με το αρχέτυπο της Sapphira/Matriarch) (Donovan, 2011). Παράλληλα, οι Goff, Thomas και Jackson ανέδειξαν ότι οι Μαύρες γυναίκες (σε απόλυτη συμφωνία με το αρχέτυπο της Sapphira/Matriarch), γίνονται αντιληπτές ως λιγότερο ελκυστικές συγκριτικά με τις Λευκές γυναίκες καθώς θεωρούνται περισσότερο αρρενωπές (masculine) αφού η 'μαύρη ταυτότητα' ('Blackness'), συχνά, συσχετίζεται με την ανδρική ταυτότητα ('maleness') (Goff, Thomas, & Jackson, 2008). Ακόμα, έρευνα των Ghavami και Replau, εξετάζοντας τις στερεοτυπικές αντιλήψεις προπτυχιακών φοιτητών προερχόμενων από διαφορετικές εθνικές και φυλετικές ομάδες, φανέρωσε ότι οι πρώτοι διατύπωναν τις αντιλήψεις ότι οι Μαύρες γυναίκες είναι υπέρβαρες (με 'μεγάλα οπίσθια', 'τους αρέσει να τρώνε τηγανητό κοτόπουλο'), γεμάτες αυτοπεποίθηση, ασύδοτες, επιθετικές και όχι αρκετά θηλυκές (Ghavami & Replau, 2013). Ως εκ τούτου, γίνεται φανερό ότι κάθε μια από αυτές τις αφηγήσεις που αναπαράγονται για τις Μαύρες γυναίκες, λειτουργεί στο πλαίσιο περιορισμού/ανάσχεσης της θηλυκότητάς τους (sense of womanhood) (Jerald, Cole, & Ward, 2017). Τέλος, αναφορικά με την σεξουαλικότητα τους, οι Μαύρες γυναίκες εξακολουθούν να γίνονται στερεοτυπικά αντιληπτές ως ασύδοτες και σεξουαλικά ακόρεστες (σύμφωνα με το αρχέτυπο της Jezebel). Σε αυτό το πλαίσιο, η σεξουαλικότητά τους θεωρείται ζώδης και γι' αυτόν το λόγο αντικειμενοποιούνται συχνότερα απ' ό,τι οι Λευκές (Anderson, Holland, Heldreth, & Johnson, 2018).

Δ. ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Παρ' ότι μεγάλο μέρος κοινωνιολόγων και φεμινιστριών ακαδημαϊκών έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι έμφυλοι ρόλοι είναι 'μαθημένες συμπεριφορές' ('learned behaviors')

(Lorber, 1996), πολλοί άνθρωποι εξακολουθούν να θεωρούν ότι το «κοινωνικό» φύλο (gender) είναι απόρροια του «βιολογικού» φύλου (sex) και, ως εκ τούτου, προσδοκούν από τους γύρω τους να συμπεριφέρονται με τρόπο που 'αρμόζει' στο «βιολογικό» τους φύλο (Lorber, 1994). Το «κοινωνικό» φύλο, όπως ο πολιτισμός, είναι μια ανθρώπινη κατασκευή που εξαρτάται από όλους εκείνους που διαρκώς 'το επιτελούν' ('doing gender') (West & Zimmerman, 1987). Ως εκ τούτου, οι αρνητικές αντιδράσεις προς τις γυναίκες που είναι επιτυχημένες σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς (male domains) είναι αποτέλεσμα της αντίληψης ότι αυτές οι γυναίκες έχουν παραβιάσει τα (στερεοτυπικά) 'πρέπει' αναφορικά με την προκαθορισμένη συμπεριφορά τους (Heilman & Okimoto, 2007).

Στην έρευνα της, η McGinley μελέτησε τους τρόπους με τους οποίους 'επιτέλεσαν' τις ταυτότητες τους ('identity performances'), το 2008, τρεις γυναίκες που βρίσκονταν στο πολιτικό προσκήνιο: η Χίλαρυ Κλίντον, η Σάρα Πέιλιν και η Μισέλ Ομπάμα. Στο πλαίσιο αυτό, η αντίδραση του ακροατηρίου στις έμφυλες, φυλετικές και ταξικές συμπεριφορές (gender, race and class performances) των τριών αυτών γυναικών, επιβεβαίωσε την άποψη ότι οι γυναίκες που επιδιώκουν θέσεις σε υψηλά δημόσια αξιώματα βρίσκονται αντιμέτωπες με «διπλή δέσμευση» (double bind) και πρέπει να 'επιτελούν' τις ταυτότητες τους με συγκεκριμένους τρόπους για να γίνουν αποδεκτές (McGinley, 2009). Πράγματι, μελέτες έχουν επιβεβαιώσει ότι οι ψηφοφόροι εξετάζουν τις γυναίκες υποψηφίους μέσα από έμφυλα στερεότυπα, αποδίδοντας τους συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ικανότητες (Dolan & Lynch, 2013). Οι γυναίκες υποψήφιες γίνονται γενικότερα αντιληπτές ως πιο συμπονετικές και πιο ειλικρινείς από τους άνδρες (Alexander & Andersen, 1993). Οι άνδρες από την άλλη, γίνονται αντιληπτοί ως πιο ικανοί, αποφασιστικοί και ισχυροί ηγέτες που ανά πάσα στιγμή είναι σε θέση να διαχειριστούν μια κρίση (Lawless, 2004). Παράλληλα οι άντρες, σε αντίθεση με τις γυναίκες, είναι θεμιτό να παρουσιάσουν επιθετικότητα, φιλοδοξία, ανεξαρτησία και αυτοπεποίθηση (McGinley, 2009). Εν συνεχεία, όσον αφορά τις πολιτικές θεματικές, τα ακροατήρια θεωρούν ότι οι γυναίκες ενδιαφέρονται περισσότερο για ζητήματα που αφορούν τα παιδιά, την εκπαίδευση, τις γυναίκες και την υγεία και λιγότερο για θέματα επιχειρηματικότητας, οικονομίας και εξωτερικής πολιτικής (Dolan, 2005).

Η συμπόνια, η εντιμότητα και η ηθική, τα θεωρούμενα ως «θηλυκά» χαρακτηριστικά, δεν αποτελούν πλεονέκτημα στην πολιτική αρένα (Huddy & Terkildsen, 1993). Ως εκ τούτου, οι γυναίκες που διεκδικούν ηγετικές θέσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με το αδιέξοδο που προκύπτει από τη στερεοτυπική αντίληψη ότι ο ηγέτης οφείλει να παρουσιάζει «αρρενωπά» χαρακτηριστικά (Thomas, 2011). Το γεγονός ότι οι ψηφοφόροι προτιμούν τα «αρρενωπά» χαρακτηριστικά στους εκλεγμένους αρχηγούς τους, συχνά τους οδηγεί στην επιλογή αντρών

παρά γυναικών υποψηφίων (Huddy & Terkildsen, 1993). Συνεπώς, οι γυναίκες που διεκδικούν ηγετικές θέσεις (leadership positions) καλούνται να ισορροπήσουν τα «θηλυκά» με τα «αρρενωπά» χαρακτηριστικά, στο πλαίσιο που η κατοχή αποκλειστικά των πρώτων υπονοεί ανικανότητα (incompetency) ενώ η κατοχή αποκλειστικά των δεύτερων αντιμετωπίζεται αρνητικά από τους ψηφοφόρους (McGinley, 2009). Έτσι, οι ίδιες αντιμετωπίζουν μια «διπλή δέσμευση» (double bind): την επίδειξη μιας συμπεριφοράς που να προάγει το κοινό καλό (communal behavior), όπως αυτή ορίζεται από τα έμφυλα στερεότυπα (gendered stereotypes) η οποία θα τις κάνει αρεστές (αλλά όχι σεβαστές), ή την επίδειξη ικανότητας αυτενέργειας (agentic behavior) η οποία θα τις καταστήσει ικανές αλλά όχι αρεστές (Rudman & Glick, 2001). Όλα τα παραπάνω έγιναν φανερά στις περιπτώσεις της Χίλαρυ Κλίντον (υποψήφιας Προέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών το 2016) και της Σάρα Πείλιν (υποψήφιας Αντιπροέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Ρεπουμπλικάνων το 2008), επιβεβαιώνοντας την άποψη ότι τα έμφυλα στερεότυπα κυριαρχούν στην πολιτική αρένα (Carlin & Winfrey, 2009).

Ε. ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Ωστόσο, παράλληλα με τα έμφυλα στερεότυπα που αντιμετωπίζουν όλες οι γυναίκες, οι Μαύρες γυναίκες, όπως προαναφέρθηκε, βρίσκονται ταυτόχρονα αντιμετώπιες με φυλετικά στερεότυπα (Jordan-Zachery, 2009). Στην κατανόηση των πολιτισμικών αυτών στερεοτύπων βοηθά η θεωρία της διατομεακότητας (Collins, 2000). Σύμφωνα με τη θεωρία της διατομεακότητας (intersectionality theory), κάθε άτομο ανήκει ταυτόχρονα σε πολλαπλές κοινωνικές κατηγορίες (ανάλογα με το φύλο, την κοινωνική τάξη, τη φυλή του κλπ.), οι οποίες βιώνονται ταυτόχρονα (simultaneously) (Cole, 2009). Στο πλαίσιο αυτό, προκειμένου να γίνονται κατανοητές οι διακριτές εμπειρίες των ατόμων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η αλληλεπίδραση των διάφορων αυτών κατηγοριών (Ghavami & Replau, 2013). Ως εκ τούτου, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις αναφορικά με τις Μαύρες γυναίκες προκύπτουν ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του φύλου και της φυλής τους (μεταξύ άλλων παραγόντων) (Jordan-Zachery, 2009). Η θεωρία της διατομεακότητας βοηθά στην κατανόηση των σεξιστικών και ρατσιστικών εμπειριών που βιώνουν (ταυτόχρονα) οι Μαύρες γυναίκες στην Αμερική (Ghavami & Replau, 2013). Συχνά λοιπόν, οι φεμινιστικές προσπάθειες πολλών έγχρωμων γυναικών διαπλέκονται με τις προσπάθειες τους για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των ταξικών διακρίσεων, και άλλων απειλών που παρεμποδίζουν την ισότιμη πρόσβαση τους στην κοινωνική δικαιοσύνη (Samuels, 2008).

Αυτό έγινε φανερό στην περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα. Ο θεσμός της Πρώτης Κυρίας, σύμφωνα με τις Handau και Simien, συνδέεται άμεσα με τις έννοιες του φύλου και τη φυλής ('raced-gendered institution') στο βαθμό που προωθεί την 'ηγεμονική (Λευκή) θηλυκότητα'. Αυτό προκύπτει όχι μόνο ως αποτέλεσμα των κοινωνικών προσδοκιών και παραδοσιακών πεποιθήσεων, αλλά επειδή παραδοσιακά οι γυναίκες που επιτέλεσαν τον ρόλο της Πρώτης Κυρίας συμμορφώνονταν με την ηγεμονική θηλυκότητα, ενισχύοντας τα φυλετικά στερεότυπα (ταυτόχρονα με άλλα) (Handau & Simien, 2019). Στο πλαίσιο αυτό, η αρχική αντίδραση του αμερικανικού κοινού απέναντι στην πρώτη Αφροαμερικανίδα Πρώτη Κυρία ήταν αρνητική. Αρχικά, η Μισέλ Ομπάμα χαρακτηρίστηκε στερεοτυπικά ως 'θυμωμένη' ('angry black woman') (Fears & Combs, 2013), θεωρήθηκε υπερβολικά παρεμβατική και κατηγορηματική ως προς τον σύζυγο της (McGinley, 2009) και κατακρίθηκε έντονα για την έλλειψη αφοσίωσης στην πατρίδα της ('unpatriotic') (Meyers & Goman, 2017). Μόνο αφότου η Μισέλ Ομπάμα 'εξημέρωσε' την εικόνα της, εστιάζοντας στις ιδιότητές της ως σύζυγος και μητέρα (ιδιότητες που βρίσκονται σε απόλυτη συμφωνία με τα πρότυπα της Λευκής θηλυκότητας), άρχισε να γίνεται αποδεκτή από το κοινό (Shome, 2014). Παρ' ότι η Μισέλ Ομπάμα δεν ήταν η ίδια υποψήφια για ανώτατο δημόσιο αξίωμα, η εμπειρία της κατά τη διάρκεια της πρώτης προεκλογικής καμπάνιας του συζύγου της και μετά, φανέρωσε ότι η χώρα επιθυμεί να βλέπει μια παραδοσιακή οικογένεια στον Λευκό Οίκο (McGinley, 2009).

Αντιμέτωπη με την αλληλεπίδραση του φύλου και της φυλής της βρέθηκε και η Κάμαλα Χάρις, κατά την περίοδο της προεκλογικής καμπάνιας του 2020, ως υποψήφια Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών. Ο, πλέον απερχόμενος, Πρόεδρος των ΗΠΑ, Ντόναλντ Τραμπ δεν δίστασε να τη χαρακτηρίσει ως 'μη αρεστή' ('totally unlikable') (WashingtonPost, 2020) και ως 'τέρας' ('monster'), θέτοντας παράλληλα υπό αμφισβήτηση την αμερικανική της υπηκοότητα εξαιτίας της μεικτής φυλετικής καταγωγής της ('birther claims') (Guardian, 2020). Η επίδειξη φιλοδοξίας εκ μέρους της (female ambition) έπρεπε να φαίνεται 'μετρημένη' στο βαθμό που 'η γυναικεία φιλοδοξία ως προς την επιδίωξη εξουσίας μπορεί να υποδηλώσει μια επιθετική και εγωίστρια γυναίκα που δεν ενστερνίζεται τις προκαθορισμένες γυναικείες αξίες' (Atlantic, 2020). Η φιλοδοξία περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά της επιθετικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της αυτοπροβολής, στοιχεία που εξαιτίας των έμφυλων στερεοτύπων που κυριαρχούν στην πολιτική αρένα, δεν συνιστούν πλεονέκτημα για τις γυναίκες που διεκδικούν ηγετικές θέσεις (Hall & Donaghue, 2013). Στο πλαίσιο που μέχρι σήμερα δεν είχε αναδειχθεί καμία γυναίκα ως Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ και στο πλαίσιο που ο ρόλος του Προέδρου και του Αντιπροέδρου είναι παραδοσιακά σχεδιασμένος για Λευκούς (raced white) άνδρες (gendered male), η υποψηφιότητα της

Κάμαλα Χάρις, μιας ‘ξένης’ (‘outsider’), ήταν αναμενόμενο να αποτελέσει δύσκολο εγχείρημα (McGinley, 2009). Ωστόσο, η εκλογή της ως της πρώτης γυναίκας και μεικτής φυλετικής καταγωγής Αντιπροέδρου των ΗΠΑ, σηματοδότησε σύμφωνα με το περιοδικό Marie Claire μια ‘εκπληκτική στιγμή για το έθνος’ (MarieClaire, 2020) καθώς η Κάμαλα Χάρις ‘έχει τη δυνατότητα να αλλάξει το πρόσωπο της αμερικανικής πολιτικής’ (Politico, 2020). Η Χάρις, εκλεγμένη για πρώτη φορά στο δεύτερο υψηλότερο δημόσιο αξίωμα μετά τον Πρόεδρο, έσπασε τη ‘γυάλινη οροφή’ (‘glass ceiling’) (Palmer & Simon, 2010), δείχνοντας ότι μάλλον ‘η χώρα είναι έτοιμη να αποδεχθεί τις γυναίκες ως ισότιμους ανταγωνιστές στα ανώτατα δημόσια αξιώματα’ (McGinley, 2009, σ. 724).

Έχοντας παραθέσει το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας που έχει ως αφετηρία τη θεωρία της διατομεακότητας, η οποία οδηγεί σε διακριτές εμπειρίες τα μέλη της κοινωνίας (Cole, 2009), θα μελετηθεί η αναπαράσταση των εν λόγω γυναικών στα διεθνή μέσα ενημέρωσης με βάση τους άξονες της θηλυκότητας, της κοινωνικής τάξης και της φυλής. Η μελέτη αυτή αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο που οι υπό διερεύνηση γυναίκες μοιράζονται κοινά στοιχεία ταυτότητας (φύλο, φυλή, κατοχή δημόσιας θέσης), ωστόσο, εντάσσονται σε διαφορετικές πολιτικές και κοινωνικές περιόδους. Ως εκ τούτου, η παρούσα εργασία επιχειρεί να διευρύνει τη συζήτηση γύρω από τα ζητήματα του φύλου, της κοινωνικής τάξης και της φυλής και, ταυτόχρονα, να διερευνήσει τις διαφορετικές προκλήσεις που βιώνουν ανά περιόδους οι γυναίκες στην πολιτική αρένα.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

A. ΚΥΡΙΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Έχοντας συζητήσει τη βιβλιογραφία που αφορά την αναπαράσταση των Μαύρων γυναικών από την εποχή της δουλείας έως και σήμερα σε συνάρτηση με τις έννοιες του φύλου, της θηλυκότητας, της κοινωνικής τάξης και της φυλής, έννοιες που βρίσκονται σε άμεση συνάφεια, προκύπτει το εξής ερευνητικό ερώτημα: **πώς αναπαρίστανται στα διεθνή μέσα οι γυναίκες που κατέχουν δημόσιες θέσεις, με βάση τους άξονες της θηλυκότητας, της κοινωνικής τάξης και της φυλής; Συγκεκριμένα μελετάται η περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα, πρώην Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, και της Κάμαλα Χάρις, εκλεγμένης, πλέον, Αντιπροέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών.**

B. ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για την έρευνα επιλέχθηκαν άρθρα προς ανάλυση από διεθνή ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης. Τα άρθρα αυτά αφορούν την Πρώην Πρώτη Κυρία των ΗΠΑ, Μισέλ Ομπάμα και την εκλεγμένη, πλέον, Αντιπρόεδρο των ΗΠΑ, Κάμαλα Χάρις. Η επιλογή των άρθρων έγινε με κριτήριο το περιεχόμενό τους, το οποίο παραπέμπει στις υπό εξέταση θεματικές που σχετίζονται με τη θηλυκότητα, την κοινωνική τάξη και τη φυλή. Τα δημοσιεύματα που συνιστούν το δείγμα της έρευνας και αφορούν την Μισέλ Ομπάμα και την Κάμαλα Χάρις είναι εκατό (100) και εκατό (100) αντίστοιχα σε αριθμό.

Ειδικότερα, τα δημοσιεύματα που αφορούν την Μισέλ Ομπάμα και την Κάμαλα Χάρις προέρχονται από ηλεκτρονικές εκδόσεις εφημερίδων, από ιστοσελίδες ενημέρωσης (news websites), από ηλεκτρονικά περιοδικά και από blogs. Ως δείγμα, χρησιμοποιήθηκαν άρθρα Τύπου «κύρους» ('quality newspapers') προερχόμενα από τις ηλεκτρονικές εκδόσεις των NYTimes, Independent UK, The Guardian, Washington Post, The Hill, The Philadelphia Inquirer, Chicago Tribune, National Post, Los Angeles Times κ.α. Παράλληλα, χρησιμοποιήθηκαν άρθρα Κίτρινου Τύπου ('tabloids') προερχόμενα από τις ηλεκτρονικές εκδόσεις των New York Post, Daily Mail, Daily Mirror και The Sun (Carvalho & Burgess, 2005).

Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν δημοσιεύματα περιοδικών μόδας και lifestyle προερχόμενα από τις ηλεκτρονικές εκδόσεις των Vogue, Marie Claire, The Cut, Harper's Bazaar, Vanity Fair, Elle Magazine, NYTimes Style Magazine κ.α. (Freitas, Jordan, & Hughes, 2018), καθώς και δημοσιεύματα περιοδικών διασημότητας (celebrity and gossip magazines) προερχόμενα από τις ηλεκτρονικές εκδόσεις των Glamour, People, US Weekly, The Star και Cosmopolitan (McDonnell, 2014). Παράλληλα, αντλήθηκαν δημοσιεύματα από περιοδικά πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος όπως τα Politico, The Economist, The Atlantic, Time Magazine, The New Yorker, Forbes magazine κ.α. (Pérez, 2016). Τέλος, κάποια δημοσιεύματα αντλήθηκαν από ιστοσελίδες ενημέρωσης (news websites) (BBC news, CNN news, NBC news, MSNBC news, Vox, Salon κ.α.) και άλλα από blogs (HuffPost).

Η επιλογή ποικίλων ειδών ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης, έγινε με στόχο να εξεταστεί η συνολική αναπαράσταση της Μισέλ Ομπάμα και της Κάμαλα Χάρις στα διεθνή μέσα σε συνάρτηση με τις υπό εξέταση θεματικές. Ταυτόχρονα στόχος ήταν να εντοπιστούν τυχόν κοινά ή διαφορετικά νοήματα και οπτικές στον τρόπο αναπαράστασης/συζήτησης των δύο γυναικών.

Η περίοδος εξέτασης της Μισέλ Ομπάμα καλύπτει τη χρονική περίοδο από την 14^η Φεβρουαρίου του 2008, οπότε και βρισκόταν σε εξέλιξη η προεκλογική καμπάνια του Μπαράκ Ομπάμα για τις προκριματικές εσωκομματικές εκλογές (Democratic presidential primaries)

(Fraser, 2009), έως την 6^η Ιανουαρίου του 2017, λίγες μέρες πριν την ορκωμοσία του 45^{ου} Προέδρου των ΗΠΑ, Ντόναλντ Τραμπ (20 Ιανουαρίου, 2017) (Munday, 2018). Η περίοδος αυτή καλύπτει ολόκληρη τη θητεία του Μπαράκ Ομπάμα ως Προέδρου των ΗΠΑ και, συνεπώς, την αντίστοιχη της Μισέλ Ομπάμα ως Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ. Οι λέξεις-κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν κατά την αναζήτηση των δημοσιευμάτων είναι οι εξής: θηλυκότητα, φύλο, σωματική άσκηση, σώμα, μόδα, μητρότητα, πρωτοβουλίες (initiatives), δημόσια αξιώματα, κοινωνική τάξη, Αμερικανικό όνειρο, εκπαίδευση, πανεπιστήμιο, φυλή, Μαύρη φυλετική ταυτότητα, ρατσισμός, σεξισμός κ.α.

Η περίοδος εξέτασης της Κάμαλα Χάρις καλύπτει τη χρονική περίοδο από την 11^η Αυγούστου του 2020, οπότε και ανακοινώθηκε η επιλογή της από τον Τζο Μπάιντεν ως υποψήφιας Αντιπροέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών (Tatum, 2020) έως την 10^η Νοεμβρίου του 2020, λίγες δηλαδή μέρες μετά την εκλογή της στις προεδρικές εκλογές της 3^{ης} Νοεμβρίου ως Αντιπροέδρου των ΗΠΑ. Οι λέξεις κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν κατά την αναζήτηση των δημοσιευμάτων είναι οι εξής: θηλυκότητα, φύλο, εξουσία, δημόσια αξιώματα, φιλοδοξία, εκπαίδευση, πανεπιστήμιο, φυλή, μεικτή φυλετική καταγωγή, ρατσισμός, σεξισμός κ.α.

Η επιλογή των εν λόγω γυναικών ως μελέτη περιπτώσεων (case studies), έγινε με κριτήριο τα κοινά στοιχεία των ταυτοτήτων τους όπως τη θέση τους σε δημόσια αξιώματα, το φύλο, τη φυλή (Μαύρη και μεικτή φυλετική καταγωγή) και την κοινωνική τους τάξη, με απώτερο στόχο να εξεταστεί ο τρόπος αναπαράστασης των δύο γυναικών σε διαφορετικές κοινωνικοπολιτικές περιόδους, καθώς και τυχόν ομοιότητες ή διαφορές στον τρόπο με τον οποίο συζητούνται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Γ. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Οι μέθοδοι ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι η **θεματική ανάλυση** και η **ανάλυση λόγου**, οι οποίες αποτελούν δύο μορφές ποιοτικής έρευνας. Ο όρος ποιοτική μεθοδολογία 'αναφέρεται στην έρευνα που παράγει περιγραφικά δεδομένα (descriptive data) αναφορικά με τις προφορικές ή γραπτές λέξεις των ανθρώπων και την παρατηρούμενη συμπεριφορά τους' (Taylor, Bogdan, & DeVault, 2016, σ. 7). Η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην κατανόηση ενός ερευνητικού προβλήματος ή θέματος μέσα από την οπτική του ερευνώμενου πληθυσμού (Ezzy, 2002). Είναι αποτελεσματική ως προς απόκτηση πληροφοριών αναφορικών με τις αξίες, τις γνώμες, τις συμπεριφορές συγκεκριμένων πληθυσμών και με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Η ποιοτική έρευνα παρέχει

πληροφορίες για την ‘ανθρώπινη’ πλευρά ενός ζητήματος, εμβαθύνοντας στον τρόπο σκέψης και στις αντιλήψεις των ερευνώμενων υποκειμένων (Mack, Woodsong, Macqueen, Guest, & Namey, 2005).

I. ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η θεματική ανάλυση (thematic analysis) είναι μια μέθοδος συστηματικού εντοπισμού, οργάνωσης και παροχής πληροφοριών αναφορικά με τα θεματικά μοτίβα (themes) που προκύπτουν σε ένα σύνολο δεδομένων. Μέσω της επικέντρωσης στα νοήματα (meaning) που προκύπτουν από ένα σύνολο δεδομένων, η θεματική ανάλυση επιτρέπει στον ερευνητή να κατανοήσει συλλογικά/κοινά νοήματα και εμπειρίες (τι είναι κοινό στον τρόπο με τον οποίο συζητείται ένα θέμα) (Braun & Clarke, 2012). Η διεξαγωγή της θεματικής ανάλυσης στην παρούσα έρευνα, έγινε μέσα από μια σειρά βημάτων που είχαν ως στόχο τον εντοπισμό επαναλαμβανόμενων θεμάτων ή ιδεών σε ένα σύνολο δεδομένων (Riger & Sigurvinsdottir, 2016). Τα βήματα για τη διεξαγωγή θεματικής ανάλυσης περιλαμβάνουν την εξοικείωση με τα δεδομένα, την κωδικοποίηση των δεδομένων (και την επακόλουθη οργάνωση των δεδομένων σε ομάδες με βάση τους κωδικούς), την εξεύρεση θεμάτων με βάση τους κωδικούς, την επανεξέταση των θεμάτων, τον ορισμό και την ονομασία των θεμάτων και, τέλος, την ανάλυση των δεδομένων (Braun & Clarke, 2006). Στόχος της θεματικής ανάλυσης είναι η ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο τα ερευνώμενα υποκείμενα νοηματοδοτούν τις εμπειρίες τους. Βασική υπόθεση της μεθόδου αυτής είναι πως οτιδήποτε είναι αληθινό (real) είναι κοινωνικά κατασκευασμένο (socially constructed) και ως εκ τούτου, δεν υπάρχει μια μοναδική πραγματικότητα (reality) αλλά διάφορες ερμηνείες των υποκειμένων (Riger & Sigurvinsdottir, 2016).

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ

Αυτό που έχει γίνει γνωστό ως ‘ανάλυση λόγου’ (discourse analysis) αντιπροσωπεύει ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον για τα κοινωνικά, πολιτικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά της χρήσης της γλώσσας. Δεδομένης της ποικιλίας των προσεγγίσεων που επικρατούν σήμερα, η ανάλυση λόγου σημαίνει διαφορετικά πράγματα στα διάφορα πεδία των κοινωνικών επιστημών (Arribas-Ayllon & Walkerdine, 2007). Οι διάφορες προσεγγίσεις ανάλυσης λόγου λαμβάνουν ως αφετηρία τον ισχυρισμό της στρουκτουραλιστικής και μεταστρουκτουραλιστικής γλωσσολογικής φιλοσοφίας (linguistic philosophy) ότι η πρόσβαση στην πραγματικότητα γίνεται πάντα μέσω της γλώσσας (Jørgensen & Phillips, 2002). Η ανάλυση λόγου είναι, στην ουσία, η ανάλυση της χρήσης της γλώσσας (Brown & Yule, 1983). Μέσω της γλώσσας

δημιουργούνται αναπαραστάσεις της πραγματικότητας, οι οποίες δεν αποτελούν αντανάκλαση μιας προϋπάρχουσας πραγματικότητας αλλά, οι ίδιες, κατασκευάζουν την πραγματικότητα (Jørgensen & Phillips, 2002). Η ανάλυση λόγου εξετάζει τη γλώσσα σε διάφορα ‘κείμενα’ (texts) και εστιάζει στη σχέση ανάμεσα στη γλώσσα και το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο αυτή χρησιμοποιείται. Ταυτόχρονα, εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους η χρήση της γλώσσας αποκαλύπτει διαφορετικές οπτικές και αντιλήψεις για τον κόσμο (Paltridge, 2012). Η γλώσσα, λειτουργεί ως ‘μηχανή’ που δημιουργεί και, ως εκ τούτου, απαρτίζει τον κοινωνικό κόσμο, τις κοινωνικές ταυτότητες και τις κοινωνικές σχέσεις. Οποιοσδήποτε αλλαγές στον λόγο-αφήγηση¹³ (discourse) σηματοδοτούν την αλλαγή του κοινωνικού κόσμου (Jørgensen & Phillips, 2002).

Η ανάλυση λόγου διέπεται από την αρχή ότι η γνώση είναι μια κοινωνική κατασκευή, δηλαδή οι τρόποι με τους οποίους ερμηνεύουμε τον κόσμο καθορίζονται μέσα από κοινωνικές διαδικασίες. Ταυτόχρονα, αναγνωρίζει ότι οι τρόποι με τους οποίους κατανοούμε τον κόσμο εξαρτώνται από το εκάστοτε ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Τέλος, η ανάλυση λόγου βασίζεται στην αρχή ότι η γνώση συνδέεται με τις δράσεις των ανθρώπων (Gill, 2000).

Στόχος, λοιπόν, της εν λόγω μεθόδου ανάλυσης είναι η αναζήτηση πολιτικών, πολιτισμικών, διδακτικών, ηθικών κ.λπ. αφηγήσεων (Discourses), όπως αυτές προκύπτουν από τη χρήση της γλώσσας, ώστε να αναλυθούν οι διάφορες αντιλήψεις και οι οπτικές των υποκειμένων (Gee, 2011).

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

A. ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΣΕΛ ΟΜΠΑΜΑ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΜΕΣΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑΣ, ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

I. ΠΡΩΤΕΣ ΚΥΡΙΕΣ, ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΦΥΛΗ

Ο θεσμός της Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, παρ’ ότι δεν συνοδεύεται από συνταγματική θέσπιση καθηκόντων και δεν προβλέπει παροχή μισθού, έχει ιδιαίτερη κοινωνική σημασία στα πλαίσια της αμερικανικής κοινωνίας (Williams V. L., 2008). Η θέση της Πρώτης Κυρίας

¹³ Ο όρος ‘αφήγηση’-‘λόγος’ (discourse) αναφέρεται σε όλες τις μορφές διαλόγου (talk) ή κειμένων (texts), είτε πρόκειται για καθημερινές συνομιλίες είτε για υλικό από συνεντεύξεις είτε για γραπτά κείμενα οποιουδήποτε είδους (Gill, 2000). Για τους Arribas-Ayllon και Walkerdine ‘ο λόγος αναφέρεται σε θεσμοθετημένα πρότυπα γνώσης που κυριαρχούν στο σχηματισμό της υποκειμενικότητας’ (subjectivity) (Arribas-Ayllon & Walkerdine, 2007, σ. 110).

αποτελεί μια πολιτισμική παράδοση που έχει εξελιχθεί με την πάροδο των χρόνων αντανακλώντας τις αξίες της χώρας, της Προεδρίας και της προεδρικής οικογένειας (Borrelli, 2002). Η Πρώτη Κυρία αντιπροσωπεύει, πρωτίστως, την οικοδέσποινα του έθνους ('nation's hostess') και ο ρόλος της είναι παραδοσιακά προσανατολισμένος προς την οικιακή ενασχόληση (domesticity) (Handau & Simien, 2019). Ωστόσο, με την πάροδο των χρόνων, ο ρόλος της έχει διευρυνθεί και, σήμερα, εκτός από οικοδέσποινα του έθνους και πιστή, υποστηρικτική σύζυγος, αποτελεί ταυτόχρονα και πολιτικό εταίρο, αναλαμβάνοντας τις δικές της φιλανθρωπικές, κοινωνικές και πολιτικές πρωτοβουλίες και συμμετέχοντας ενεργά σε προεκλογικές καμπάνιες (Badas & Stauffer, 2019).

Παρά όμως τον επαγγελματικό ρόλο που αναλαμβάνουν οι Πρώτες Κυρίες τα τελευταία χρόνια, η σημαντικότερη εργασία τους συνίσταται στην επιτέλεση μιας ταυτότητας. Η ταυτότητα αυτή αντανακλά την ταυτότητα της «Αληθινής» Αμερικανίδας γυναίκας ('true' American womanhood) (Williams V. L., 2008). Στο πλαίσιο αυτό, 'οι Πρώτες Κυρίες αποτελούν 'σημεία' για τη συμβολική διαπραγμάτευση της γυναικείας ταυτότητας' (Wertheimer, 2004, p. 18). Σύμφωνα με την Welter, τέσσερα γνωρίσματα χαρακτήριζαν την 'Αληθινή Γυναίκα' ('True Womanhood') μεταξύ του 1820 και του 1860: η ευσέβεια, η αγνότητα, η υποταγή και η οικιακή ενασχόληση (Welter, 1966). Αυτά τα γνωρίσματα, ωστόσο, αφορούσαν αποκλειστικά τις Λευκές γυναίκες, οι οποίες αντιπροσώπευαν την κανονιστική (Λευκή) θηλυκότητα (normative white femininity) (Delionsky, 2008). Αντιθέτως, οι αφηγήσεις του 19^{ου} αιώνα παρουσίαζαν τις Μαύρες γυναίκες ως ανήθικες και ασύδοτες, τοποθετώντας τις έτσι στον αντίποδα της ιδανικής θηλυκότητας (ideal concept of womanhood) (Jordan-Zachery, 2009). Ειδικότερα, το χαρακτηριστικό γνώρισμα της οικιακής ενασχόλησης αφορούσε αποκλειστικά τις Λευκές γυναίκες διότι οι Μαύρες γυναίκες υπηρετούσαν τις πρώτες ως οικιακοί βοηθοί (domestic workers). Οι Μαύρες γυναίκες, ακριβώς επειδή εργάζονταν εκτός σπιτιού προκειμένου υποστηρίξουν οικονομικά τις οικογένειες τους, γίνονταν αντιληπτές ως λιγότερο θηλυκές (Handau & Simien, 2019). Σε αυτό το πλαίσιο απεικονίζονταν (στερεοτυπικά) ως δουλοπρεπείς, μη ελκυστικές και δυναμικές 'Mammies' (Sewell, 2013). Αυτή η αναπαράσταση των Μαύρων γυναικών είναι εκ διαμέτρου αντίθετη με την εικόνα μιας Πρώτης Κυρίας (Handau & Simien, 2019). Οι Πρώτες Κυρίες των ΗΠΑ έχουν λειτουργήσει ως σύμβολα της παραδοσιακής Λευκής, μεσαίας/άρχουσας τάξης θηλυκότητας. Ο ίδιος ο ρόλος της Πρώτης Κυρίας ξεκινά έχοντας ως φυσική προϋπόθεση τη Λευκή ταυτότητα (whiteness) η οποία, είναι συνυφασμένη με την ίδια την έννοια της θηλυκότητας ('femininity is a uniquely white domain') (Guerrero, 2011, p. 69). Συνεπώς, η προοπτική ανάδειξης μιας Μαύρης γυναίκας ως Πρώτης Κυρίας προϋπέθετε την ανάγκη

επαναδιαπραγμάτευσης της ίδιας της έννοιας θηλυκότητας ('what it means to be truly female') (Williams V. L., 2008).

Στο πλαίσιο που η Πρώτη Κυρία αντικατοπτρίζει την ιδανική θηλυκότητα και την 'Αληθινή Γυναίκα' (true womanhood), η ανάδειξη μιας Μαύρης γυναίκας, στην προκειμένη περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα, ως Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, υποδήλωνε ότι η ίδια εξ αρχής δεν διέθετε τα προσόντα για να αναλάβει αυτόν τον ρόλο (Williams V. L., 2008). Αυτή η αντίληψη, έγινε φανερή μέσα από τον τρόπο αναπαράστασης της στα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατά τους πρώτους μήνες της προεκλογικής καμπάνιας του 2008. Αρχικά, η επίμονη αναπαράσταση των σωματικών χαρακτηριστικών (του σώματος, του ύψους, των μαλλιών της κ.α.) και της αθλητικής φιγούρας της Μισέλ Ομπάμα (Block Jr., 2017), που θα συζητηθεί αμέσως παρακάτω, αποτέλεσε έναν από τους τρόπους με τους οποίους τοποθετήθηκε στη θέση της 'Άλλης' (Jordan-Zachery, 2009). Τα μέρη του σώματος της Μισέλ Ομπάμα έγιναν θέαμα (spectacles), σε μια προσπάθεια τοποθέτησης του σώματός της 'εκτός πλαισίου' ('out of place') μέσα σε έναν θεσμό που είναι αποκλειστικά σχεδιασμένος για Λευκές γυναίκες (Tate, 2012).

II. ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΣΩΜΑ

Όπως προαναφέρθηκε, η τοποθέτηση της Μισέλ Ομπάμα στη θέση της 'Άλλης' (Jordan-Zachery, 2009) αντανάκλαται στον τρόπο αναπαράστασης της στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Μια λοιπόν από τις θεματικές στις οποίες εστιάζουν το ενδιαφέρον τους τα διεθνή μέσα ενημέρωσης είναι η θηλυκότητα της πρώην Πρώτης Κυρίας, όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τη συζήτηση για την σωματική της εμφάνιση (physicality). Ειδικότερα, το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης πολύ συχνά στρέφεται στο ύψος, στις καμπύλες, στη γράμμωση του σώματος αλλά και στα μαλλιά της Μισέλ Ομπάμα με αποτέλεσμα, πολλές φορές, να γίνεται αντιληπτή ως ένα σύνολο σωματικών χαρακτηριστικών ('a collection of bodily traits') (Block Jr., 2017, σ. 162).

Σε αυτό το πλαίσιο, η επίμονη αναπαράσταση συγκεκριμένων σημείων του σώματος της (κυρίως των ώμων και των οπισθίων της) λειτούργησε ως ένδειξη της διαφορετικότητας της παραπέμποντας πολλές φορές σε εικόνες Μαύρων γυναικών από την περίοδο της δουλείας. Για παράδειγμα, η αναπαράσταση των μυωδών και γραμμωμένων τρικέφαλων της λειτούργησε ως ένδειξη δύναμης και αυτή η εικόνα, ερχόταν σε αντίθεση με την αίσθηση του εύθραυστου με την οποία συσχετίζονται οι Λευκές γυναίκες (Tate, 2012). Αυτό, γίνεται φανερό σε άρθρο των NYT που αναφέρει πως «το μοναδικό σύμβολο αμερικανικής δύναμης

αυτή τη στιγμή είναι η εικόνα των γραμμωμένων τρικέφαλων της Μισέλ Ομπάμα» (NYTimes, 2009), όπως και σε άλλο αντίστοιχο που εστιάζει στο γεγονός πως «τους τελευταίους μήνες, η Πρώτη Κυρία έχει αποκαλύψει (bared) τους τονωμένους δικεφάλους, τρικέφαλους και ώμους της στο χορό της ορκωμοσίας, στα εξώφυλλα των Vogue και People και στο επίσημο πορτρέτο του Λευκού Οίκου» (NYTimes, 2009). Ακόμα, άρθρο του περιοδικού Glamour που δημοσιεύθηκε την ίδια χρονιά, κυκλοφόρησε με τίτλο «Πώς να αποκτήσεις τους τονισμένους ώμους της Μισέλ Ομπάμα» (Glamour, 2009). Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι το δικαίωμα της Μισέλ Ομπάμα να αποκαλύπτει τους γυμνούς ώμους της αποτέλεσε αιτία διαπραγματεύσης και διαφωνίας («κατά τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας, προέκυψαν σχόλια σχετικά με το ότι η Μισέλ Ομπάμα θα έπρεπε να σταματήσει να φοράει αμάνικα φορέματα διότι οι μύες της, σε συνδυασμό με την ισχυρή προσωπικότητα της, την έκαναν τρομακτική») (NYTimes, 2009) είναι ενδεικτικό της αντιμετώπισης της ως ξένης (outsider) (Tate, 2012) στα πλαίσια ενός θεσμού που προωθεί την υπεροχή της λευκής θηλυκότητας (Handau & Simien, 2019).

Παράλληλα, οι συζητήσεις αναφορικά με τους ‘γυμνούς’ (‘bare’) και ‘τονισμένους’ (‘toned’) ώμους της Μισέλ Ομπάμα, προκύπτουν σε ένα ιστορικό πλαίσιο (μετά-11^{ης} Σεπτεμβρίου εποχή) στο οποίο κυριαρχούν ακόμη εθνικιστικές αφηγήσεις σχετικές με την ασφάλεια και την ανάγκη προστασίας των Αμερικανών πολιτών από εξωτερικές απειλές. Σε ένα πλαίσιο διάκρισης μεταξύ Αμερικανών (‘us’) και ‘Άλλων’ (‘them’), η Μισέλ Ομπάμα (όπως θα συνέβαινε με οποιονδήποτε δεν πληρούσε τις προδιαγραφές του ‘Αμερικανού’ πολίτη, πχ. μετανάστες, Μουσουλμάνους, ομοφυλόφιλους κλπ.) προβάλλεται ως απειλή στο βαθμό που συσχετίζεται με το απειλητικό και μη ασφαλές στερεότυπο της Jezebel εξαιτίας του ελκυστικού σώματος της (Lugo-Lugo & Bloodsworth-Lugo, 2011). Η εξωτερική εμφάνιση της Μισέλ Ομπάμα («οι τονισμένοι ώμοι της Μισέλ Ομπάμα είναι πολυπόθητοι» (Time, 2014)), αναστατώνει τη στερεοτυπική εικόνα της Mammy για να τη συσχετίσει, ωστόσο, με ένα άλλο στερεότυπο, την σαγηνευτική, εξωτική και υπερβολικά σεξουαλική Jezebel. Ως Jezebel, η Μισέλ Ομπάμα συνιστά απειλή για τις Λευκές γυναίκες στο βαθμό που η εξωτερική της εμφάνιση ελκύει τους Λευκούς άνδρες (Tsaliki, 2021). Αυτό γίνεται φανερό σε δημοσίευμα στο οποίο αναφέρεται πως «το αμάνικο μελιτζανί φόρεμα που επέλεξε να φορέσει η Μισέλ Ομπάμα στην προσφώνηση του συζύγου της στο Κογκρέσο, προκάλεσε έναν Ρεπουμπλικάνο βουλευτή να ψιθυρίσει σε άλλον: ‘Babe’» (NYTimes, 2009). Μέσα λοιπόν στο ιστορικό πλαίσιο της μετά-11^{ης} Σεπτεμβρίου εποχής, οποιαδήποτε απειλή, ακόμα και αν προέρχεται από ένα στερεότυπο, μεγιστοποιείται και αποκτά βαρύνουσα σημασία (Lugo-Lugo & Bloodsworth-Lugo, 2011).

Τέλος, η εμμονή με το σώμα της Μισέλ Ομπάμα αντανακλά πεποιθήσεις αναφορικές με το αποκλίνον μαύρο γυναικείο σώμα ('the deviant black female body'). Στο πλαίσιο αυτό, το σώμα της Μαύρης γυναίκας παρουσιάζεται ως 'εξωτικό' και κατ' αυτόν τον τρόπο διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα (Hobson, 2018). Η περιγραφή του Μαύρου σώματος ως εξωτικού διαχωρίζει τις Μαύρες από τις Λευκές (ευρωπαϊκής καταγωγής) γυναίκες και τοποθετεί τις πρώτες στη θέση των 'Άλλων' εξαιτίας της φυλής τους ('because of their blackness') (Tate, 2012). Η διαρκής επιτήρηση του σώματος της Μισέλ Ομπάμα αποκαλύπτει κυρίαρχες στάσεις (attitudes) απέναντι στο Μαύρο γυναικείο σώμα, οι οποίες έχουν τις ρίζες τους σε ένα ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο. Από την εποχή της δουλείας, το Μαύρο γυναικείο σώμα (και ιδιαίτερα ορισμένα σημεία του) έχει χαρακτηριστεί ως άσχημο (grotesque), παράξενο, άσεμνο (obscene) και μη θηλυκό (unfeminine) (Hobson, 2003). Αυτό γίνεται φανερό ήδη από τον 19^ο αιώνα στην περίπτωση της Saartjie Baartman, γνωστής και ως "Hottentot Venus". Η τελευταία, λόγω των φυσικών χαρακτηριστικών της (κυρίως των οπισθίων και των γεννητικών της οργάνων) λειτούργησε για χρόνια ως σύμβολο της γενετικής κατωτερότητας και της πρωτόγονης σεξουαλικότητας των Αφροαμερικανίδων γυναικών (LaVouille & Lewis Ellison, 2017). Πράγματι, όπως αναφέρει δημοσιογράφος του Salon, «από την εποχή της δουλείας, το οπίσθιο μέρος (των Μαύρων γυναικών) έχει δυσφημιστεί και έχει αποτελέσει αντικείμενο φετιχισμού ως το πιο μοναδικό από όλα τα μαύρα γυναικεία χαρακτηριστικά, πιο ανησυχητικό από το σκούρο δέρμα και τα γεμάτα χείλη, το πράγμα που χαρακτήριζε τις Μαύρες γυναίκες ως άσεμνες και ανέτοιμες να ενταχθούν στον πολιτισμό» (Salon, 2008). Το άρθρο συνεχίζει πως «το οπίσθιο μέρος των γυναικών είναι ακόμα ένα φυλετικά φορτισμένο (racially loaded) χαρακτηριστικό... μια Μαύρη γυναίκα με μεγάλα οπίσθια είναι δυνητικά ακαλλιέργητη, ακατάλληλη, γκέτο» (Salon, 2008). Αυτές οι απόψεις αντανακλούν την συντήρηση μιας φυλετικά προσδιορισμένης αισθητικής που αντιλαμβάνεται τη μαύρη ταυτότητα (blackness) ως 'αλλόκοτη' και την λευκή ταυτότητα ως σύμβολο ομορφιάς (Hobson, 2003). Οι απόψεις αναφορικά με το αποκλίνον μαύρο γυναικείο σώμα παραπέμπουν στην διάκριση της 'ηγεμονικής' από την 'υποδεέστερη' θηλυκότητα. Σύμφωνα με την Hill Collins, οι Λευκές γυναίκες αντιπροσωπεύουν την 'ηγεμονική' θηλυκότητα, η οποία γίνεται το κανονιστικό κριτήριο για όλες τις θηλυκότητες. Σε αυτό το πλαίσιο, οι Μαύρες γυναίκες υποβιβάζονται στην κατηγορία της υποδεέστερης θηλυκότητας (Collins, 2004). Ως εκ τούτου, ο προπονητής ενός σχολείου δεν είχε διστάσει να χαρακτηρίσει την Μισέλ Ομπάμα σε μαθητές του «χοντροκ@@@λα Μισέλ Ομπάμα» (Inquirer, 2013) ενώ ο Ρεπουμπλικάνος βουλευτής Τζιμ Σενσενμπρένερ είχε πρωτύτερα επικρίνει την Μισέλ Ομπάμα για τα «τεράστια οπίσθια (large posterior)» της που έρχονται σε αντίθεση με τις «συμβουλές

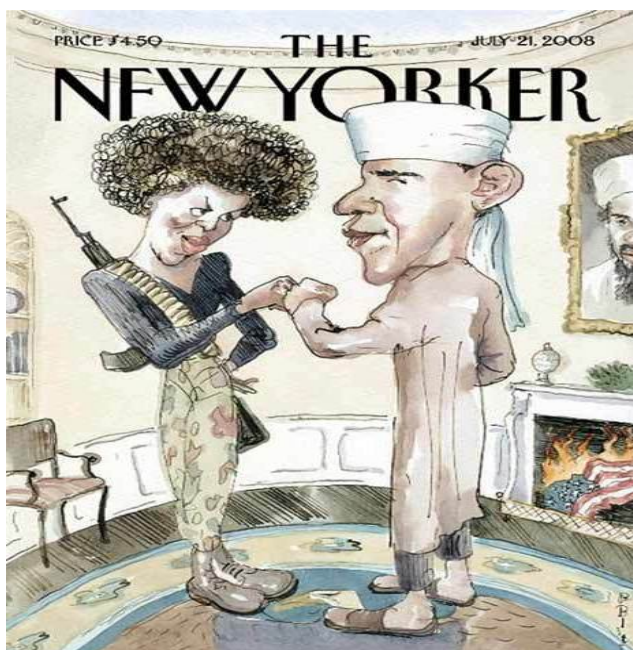
που δίνει περί υγιεινής διατροφής» (DailyMail, 2011). Η διαρκής αυτή επιτήρηση του σώματος της Μισέλ Ομπάμα υπογραμμίζει την ετερότητα της ('a body out of place') και συμβολίζει την αποκλίνουσα θηλυκότητα της. Ως αποτέλεσμα, γίνεται φανερό πως η αξιοσέβαστη θηλυκότητα (respectable femininity) αξιολογείται έως και σήμερα στη βάση φυλετικών κριτηρίων με προνομιούχο τη λευκή και μεσαίας/άρχουσας τάξης θηλυκότητα (Tate, 2012).

III. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΕΛ ΟΜΠΑΜΑ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ ΤΟΥ 2008

Παράλληλα με την τοποθέτηση της Μισέλ Ομπάμα στη θέση της 'Άλλης' μέσω της φειτιχοποίησης του σώματος της (Tate, 2012), η ετερότητα της υπογραμμίστηκε και με μια σειρά άλλων τρόπων. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας του 2008, μια από τις θεματικές στις οποίες εστίασαν το ενδιαφέρον τους τα διεθνή μέσα ενημέρωσης, αφορούσε τον χαρακτήρα της Μισέλ Ομπάμα και, συγκεκριμένα, την ευθύτητα, την εξωστρέφεια και την ειλικρίνεια της. Ειδικότερα, κατά τους πρώτους μήνες της καμπάνιας του 2008, η Μισέλ Ομπάμα δέχθηκε έντονη κριτική η οποία βασίστηκε, σε μεγάλο βαθμό, σε στερεοτυπικές αντιλήψεις αναφορικά με τις Μαύρες γυναίκες (Badas & Stauffer, 2019). Τα στερεότυπα προκύπτουν ως αποτέλεσμα μιας αρνητικής ή παραπλανητικής γενίκευσης αναφορικά με μια ομάδα ατόμων, η οποία χρησιμοποιείται για να εξηγήσει ή να προβλέψει την συμπεριφορά αυτής της ομάδας (Fears & Combs, 2013, σ. 2). Από την εποχή της δουλειάς έως και σήμερα, οι Αφροαμερικανίδες βρίσκονται αντιμέτωπες με στερεότυπα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του φύλου και της φυλής τους (Jordan-Zachery, 2009). Στην κατανόηση των εν λόγω στερεοτύπων συνεισφέρει η θεωρία της διατομεακότητας, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, μελετά τα αλληλεπικαλυπτόμενα συστήματα καταπίεσης που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες και τις συνέπειες αυτών (Crenshaw, 1989). Πολλοί μελετητές, εστιάζοντας στην ιδιαίτερη θέση των Μαύρων γυναικών στην κοινωνική ιεραρχία, κάνουν λόγο για 'πολλαπλό κίνδυνο' ('multiple jeopardy') (King, 1988). Ως εκ τούτου η Μισέλ Ομπάμα, ως η πρώτη Αφροαμερικανίδα Πρώτη Κυρία, «περιορίζεται από διαφορετικά στερεότυπα σε σύγκριση με εκείνα που παρεμποδίζουν τις Λευκές γυναίκες» (Harris-Perry, 2011, p. 289). Στο πλαίσιο αυτών, βιώνει πολλαπλές μορφές διάκρισης (numerous discriminations) (King, 1988).

Ως εκ τούτου, η Μισέλ Ομπάμα κατά τους πρώτους μήνες της προεκλογικής καμπάνιας του 2008, δέχθηκε έντονη κριτική για την ευθύτητα, την εξωστρέφεια και την ειλικρίνεια της (NYTimes, 2008). Αρχικά, η πολυσυζητημένη δήλωση της κατά τη διάρκεια ομιλίας της

σύμφωνα με την οποία «για πρώτη φορά στην ενήλικη ζωή της ήταν περήφανη για τη χώρα της» (NationalReview, 2008) αποτέλεσε αφορμή ώστε να κατηγορηθεί για την έλλειψη πατριωτισμού της (Independent, 2008). Στη συνέχεια, η Μισέλ Ομπάμα κατακρίθηκε για τη διπλωματική εργασία που είχε εκπονήσει στο Πανεπιστήμιο Princeton με τίτλο “Princeton-Educated Blacks and the Black Community”. Ειδικότερα, «αποσπάσματα από την διπλωματική της εργασία», η οποία αναφερόταν στην αποξένωση των Μαύρων φοιτητών στο πλαίσιο ενός «λευκού ιδρύματος» (του Princeton), «την παρουσίαζαν ως εμμονική με τη φυλή» (BBC, 2012) επιτρέποντας στους επικριτές της να την απεικονίσουν ως μια ‘θυμωμένη ρατσίστρια’ (Fears & Combs, 2013, σ. 11). Σε αυτό το πλαίσιο, το περιοδικό National Review τη χαρακτήρισε ως «κα. Παράπονο» (“Mrs. Grievance”) (NationalReview, 2008) ενώ η New York Post την αποκάλεσε «το πικρό ήμισυ του Μπαράκ» (“Barack’s bitter half”) (NewYorkPost, 2008). Αργότερα, το ειδησεογραφικό κανάλι Fox προέβη στο χαρακτηρισμό της Μισέλ Ομπάμα υπό τον όρο «Obama’s baby mama» (Guardian, 2008), «έναν υποτιμητικό όρο που αναφέρεται σε ανύπαντρες μητέρες» (NYTimes, 2008). Τέλος, ως αποτέλεσμα της στερεοτυπικής αναπαράστασης της Μισέλ Ομπάμα από τη δεξιά πολιτική πτέρυγα, το περιοδικό New Yorker προχώρησε στη δημοσίευση σατιρικού εξωφύλλου στο οποίο απεικονίζονταν «η Μισέλ και ο Μπαράκ Ομπάμα-ο τελευταίος ντυμένος ως Μουσουλμάνος και η πρώτη ντυμένη ως στρατιώτης με όπλο-να επιτελούν αυτό που οι σχολιαστές της δεξιάς πολιτικής πτέρυγας ονόμασαν τρομοκρατική χειρονομία (“terrorist fist bump”) τη στιγμή που στο πίσω μέρος, στο τζάκι ενός Οβάλ γραφείου που διακοσμείται από το πορτρέτο του Οσάμα Μπιν Λάντεν, καίγεται η αμερικανική σημαία» (Guardian, 2008). Η κριτική προς το πρόσωπο της Μισέλ Ομπάμα έλαβε διάφορες μορφές και θα αναλυθεί αμέσως παρακάτω.

- *‘Sapphire’/ ‘Θυμωμένη Μαύρη Γυναίκα’*

Σε πρώτο στάδιο, η Μισέλ Ομπάμα επικρίθηκε για την ευθύτητα και την ειλικρίνεια της. «Ειλικρινής, με ισχυρή θέληση, αστεία, αποφασιστική και ορισμένες φορές σαρκαστική, η Μισέλ Ομπάμα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην καμπάνια του συζύγου της, η οποία σημειώνει σειρά επιτυχιών», αναφέρει δημοσίευμα των New York Times (NYTimes, 2008) και συνεχίζοντας, «αλλά η γεμάτη αυτοπεποίθηση, επιβλητική παρουσία της Μισέλ Ομπάμα έχει τα μειονεκτήματά της. Σε μια ομιλία τον περασμένο μήνα στην Ατλάντα, ορισμένοι παρευρισκόμενοι έμειναν με την αίσθηση ότι ήταν συγκαταβατική (condescending) καθώς κήρυττε σε μια ομάδα επιτυχόντων την ανάγκη για επιτυχία» ενώ μάλιστα «σε ορισμένες περιπτώσεις, η ευθύτητα της κ. Ομπάμα έχει δημιουργήσει την ανάγκη στην καμπάνια να εξηγήσει τα σχόλια της» (NYTimes, 2008). Ακόμα, «η κ. Ομπάμα, χρειάστηκε να μάθει να μετριάξει το, ορισμένες φορές καυστικό, χιούμορ της γιατί πολύ συχνά εκθέτει τον κ. Ομπάμα (έχει περάσει αρκετός καιρός από τότε που μίλησε δημόσια για την πρωινή δυσσομία του συζύγου της, όπως είπε στο περιοδικό Glamour, ή για το ότι ο ίδιος ξεχνούσε να βάλει το βούτυρο στη θέση του)» (NYTimes, 2008). Στα εν λόγω αποσπάσματα, παρατηρείται η αναπαράσταση της Μισέλ Ομπάμα στη βάση του στερεοτύπου της ‘Sapphire’, σύμφωνα με το οποίο η Μαύρη γυναίκα παρουσιάζεται ως αυθάδης, φλύαρη και δεσποτική. ‘Το ‘πρόβλημα’ της Sapphire έγκειται στο γεγονός ότι δεν είναι αρκετά παθητική (passive) ή έμμεση σύμφωνα με τα αμερικανικά δεδομένα αλλά, αντιθέτως, είναι η γυναίκα που δεν μπορεί να σταματήσει να μιλάει’ (Jordan-Zachery, 2009, σ. 41). Η στερεοτυπική εικόνα της Sapphire συμβολίζει την αρρενωπή, θυμωμένη και επιθετική Μαύρη γυναίκα (Eck, 2018) που υπαγορεύει στον άντρα της τη θέση του στο σπίτι, ‘ευνουχίζοντας’ τον (Woodard & Mastin, 2005). Η Sapphire, είναι εναλλακτικά γνωστή και ως ‘θυμωμένη Μαύρη γυναίκα’ (‘Angry Black Woman’) (Boylorn, 2020).

Η Μισέλ Ομπάμα απεικονίστηκε ως ‘θυμωμένη Μαύρη γυναίκα’ δεδομένου ότι, στην αρχή της προεκλογικής καμπάνιας του 2008, δεν δίσταζε να εκφράσει ελεύθερα τις απόψεις της (Fears & Combs, 2013). Όπως είχε δηλώσει ο υπεύθυνος στρατηγικής της καμπάνιας του Ομπάμα «η Μισέλ Ομπάμα είναι ειλικρινής - βγαίνει εκεί έξω, λέει ότι σκέφτεται, κάνει αστεία. Δεν αναλύει τις λέξεις ούτε επιλέγει τι θα πει με κριτήριο την πολιτική ορθότητα» (NewYorker, 2008). Ως εκ τούτου, σε ομιλία της, η Μισέλ Ομπάμα δεν δίστασε να χαρακτηρίσει την Αμερική ως μια «κατάφωρα κακή» (“downright mean”) και «διχασμένη» χώρα καθώς και ως «ένα έθνος αποτελούμενο από αγωνιζόμενους ανθρώπους που μετά βίας

τα βγάξουν πέρα καθημερινά» (NewYorker, 2008). Ωστόσο, η δημόσια έκφραση δυσαρέσκειας της Μισέλ Ομπάμα προς τη χώρα της, οδήγησε τη δημοσιογράφο του εν λόγω άρθρου να σχολιάσει πως «οι Πρώτες Κυρίες παραδοσιακά αναφέρονται σε χαρούμενα θέματα, όπως παρτέρια λουλουδιών, συνεπώς προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η ομιλία της Ομπάμα είναι τόσο καταθλιπτική/αποθαρρυντική» (NewYorker, 2008). Στην προκειμένη περίπτωση, το γεγονός πως η Μισέλ Ομπάμα εκφράζει δημόσια μια πολιτική άποψη (Fears & Combs, 2013) δεν εκλαμβάνεται με θετικό τρόπο. Στο πλαίσιο που η Πρώτη Κυρία λειτουργεί ως σύμβολο της οικιακής ενασχόλησης, οποιαδήποτε δήλωση κάνει αναμένεται να αφορά γυναικεία ζητήματα (Williams V. L., 2008). Στην παρούσα περίπτωση όμως, η Μισέλ Ομπάμα παραβιάζει τους κανόνες που διέπουν τους έμφυλους ρόλους (gendered boundaries) και υπαγορεύουν στη γυναίκα τη θέση της στη δημόσια σφαίρα (Thornton, 2010) ενώ, ταυτόχρονα, ανατρέπει τις παραδοσιακές προσδοκίες γύρω από τον ρόλο της Πρώτης Κυρίας (Williams V. L., 2008).

Παρόμοια κριτική προς το πρόσωπο της Μισέλ Ομπάμα παρατηρείται και στο περιοδικό The Economist, όπου αναφέρεται πως «οι ομιλίες της Μισέλ Ομπάμα σπανίως τονίζουν τη θετική πλευρά. Η Αμερική για εκείνη, είναι κατάφωρα κακή». Παράλληλα αναφέρεται πως «η Μισέλ Ομπάμα μπορεί να αποτελέσει ένα απότομο εργαλείο (“blunt instrument”)» και πως «οι πολιτικές της απόψεις μετρούν και αν συνεχίσει να τις εκφράζει τόσο δυναμικά σε κάθε λόγο, δεν θα πρέπει να δυσαρεστηθεί αν δεν αρέσουν σε όλους αυτά που έχει να πει». Μάλιστα, το άρθρο συνεχίζει πως «η ίδια δήλωσε ότι δεν θέλει να αποτελεί αντιπερισπασμό όμως, καλώς ή κακώς, είναι» (Economist, 2008). Σε όλα τα παραπάνω αποσπάσματα η Μισέλ Ομπάμα απεικονίζεται στερεοτυπικά ως μια ‘θυμωμένη Μαύρη γυναίκα’ που δεν διστάζει να εκφράσει δημόσια τις απόψεις της (Fears & Combs, 2013). Ως εκ τούτου, δέχεται κριτική στο πλαίσιο που παραβιάζει το πρότυπο της ‘Αληθινής Γυναίκας’ (Welter, 1966), χαρακτηριστικό γνώρισμα της οποίας αποτελεί η παθητικότητα και η υποταγή (submissiveness) (Handau & Simien, 2019). Σε αυτό το πλαίσιο, η New York Post προχώρησε στον χαρακτηρισμό της Μισέλ Ομπάμα ως «πικρό ήμισυ του Μπαράκ» (“Barack’s bitter half”) (NewYorkPost, 2008) ενώ το περιοδικό National Review προσέδωσε στην Μισέλ Ομπάμα το ψευδώνυμο «κα Παράπονο» (“Mrs. Grievance”) (NationalReview, 2008).

Ταυτόχρονα, η πολυσυζητημένη δήλωση της Μισέλ Ομπάμα σε ομιλία της στο Ουισκόνσιν, τον Φεβρουάριο του 2008, σύμφωνα με την οποία «για πρώτη φορά στην ενήλικη ζωή της ήταν πραγματικά περήφανη για τη χώρα της, και όχι μόνο επειδή ο Μπαράκ τα είχε πάει καλά, αλλά επειδή πίστευε ότι οι άνθρωποι διψούσαν για αλλαγή» (NewYorker, 2008), αποτέλεσε επιπρόσθετη αφορμή για να χαρακτηριστεί ως «μια ακόμα θυμωμένη Μαύρη

γυναίκα» (Independent, 2008). Η δήλωση της Μισέλ Ομπάμα προκάλεσε την άμεση αντίδραση της Σίντι Μακεϊν, υποψήφιας Πρώτης Κυρίας από το κόμμα των Ρεπουμπλικάνων, η οποία ανέφερε: «είμαι πολύ περήφανη για τη χώρα μου, δεν ξέρω αν ακούσατε αυτά τα λόγια νωρίτερα, αλλά εγώ είμαι πολύ περήφανη για τη χώρα μου» (Independent, 2008). Στη δήλωση της Σίντι Μακεϊν, η Μισέλ Ομπάμα κατακρίνεται εμμέσως για την έλλειψη πατριωτισμού της (Meyers & Goman, 2017) και για την έλλειψη ευγνωμοσύνης προς τη χώρα (Guerrero, 2011) «που την οδήγησε στο Πανεπιστήμιο Princeton και στη νομική σχολή του Harvard» (Independent, 2008). Η αντιπαράθεση των δύο δηλώσεων λειτουργεί στο πλαίσιο επαναπροσδιορισμού του ‘αληθινού’ προτύπου της Αμερικανίδας γυναίκας (‘true’ model of republican womanhood)¹⁴. Η Σίντι Μακεϊν ως Λευκή, άρχουσας κοινωνικής τάξης γυναίκα, μιλώντας για τη χώρα ‘της’, αναφέρεται σε μια χώρα η οποία ιστορικά ανήκει σε γυναίκες της δικής της φυλής και κοινωνικής τάξης. Αντίθετα, η Μισέλ Ομπάμα, εξαιτίας της Μαύρης φυλετικής της ταυτότητας, υπονοείται πως δεν είναι ‘αληθινή’ Αμερικανίδα και ως εκ τούτου δεν είναι αρκετά ευγνώμων προς τη χώρα (Guerrero, 2011). Έτσι, με αφορμή τις παραπάνω δηλώσεις, η Μισέλ Ομπάμα άρχισε σταδιακά να γίνεται αντιληπτή ως ‘αυθεντική Μαύρη γυναίκα: θυμωμένη, αυθάδης, αντιπατριωτική και αλαζών’ (McGinley, 2009, σ. 723).

Επιπροσθέτως, η έστω και μικρή αμφισβήτηση της καθεστηκυίας τάξης (status quo) εκ μέρους της Μισέλ Ομπάμα, σε ένα μετά-11^{ης} Σεπτεμβρίου ιστορικό πλαίσιο (μέσω της έκφρασης δυσαρέσκειας για τη χώρα της και μέσω της έμμεσης αναφοράς στην μέχρι στιγμής εμπειρία της στις ΗΠΑ ως Μαύρης γυναίκας), δημιουργεί μια αίσθηση απειλής (Braithwaite, 2011). Ειδικότερα, την συγκεκριμένη περίοδο όπου κυριαρχούν ακόμα εθνικιστικές αφηγήσεις σχετικές με την ανάγκη προστασίας των Αμερικανών πολιτών από εξωτερικές απειλές, οποιαδήποτε ομάδα ή άτομο (όπως η Μισέλ Ομπάμα) παρεκκλίνει από την εικόνα του πατριώτη, Χριστιανού, ετεροφυλόφιλου, Λευκού και γηγενούς Αμερικανού πολίτη, συνιστά απειλή (Lugo-Lugo & Bloodsworth-Lugo, 2011). Η τοποθέτηση της Μισέλ Ομπάμα στη θέση της απειλής (Lugo-Lugo & Bloodsworth-Lugo, 2011) έγινε φανερή μέσα από τη δημοσίευση σατιρικού εξωφύλλου από το περιοδικό New Yorker. Στο εν λόγω εξώφυλλο, απεικονίζεται «η Μισέλ και ο Μπαράκ Ομπάμα-ο τελευταίος ντυμένος ως Μουσουλμάνος και η πρώτη ντυμένη ως στρατιώτης με όπλο-να επιτελούν αυτό που οι σχολιαστές της δεξιάς πολιτικής πτέρυγας ονόμασαν τρομοκρατική χειρονομία (“terrorist fist bump”) τη στιγμή που στο πίσω

¹⁴ Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, διαμορφώθηκε η ιδεολογία της ‘Ρεπουμπλικανής μητέρας’ (‘the republican mother’) η οποία παρουσίαζε την ιδανική γυναίκα ως ‘ευσεβή, αγνή, υποτακτική, οικιακή και θρησκευόμενη’. (Parry-Giles & Blair, 2002, σ. 573). Μέσα από τον δημόσιο ρόλο τους, οι Πρώτες Κυρίες έχουν διευρύνει αυτήν την ιδεολογία (Parry-Giles & Blair, 2002). Σε αυτό το πλαίσιο, η Πρώτη Κυρία προσωποποιεί την οικιακή ενασχόληση (domesticity) και την παραδοσιακή θηλυκότητα (traditional womanhood) (Williams V. L., 2008).

μέρος, στο τζάκι ενός Οβάλ γραφείου που διακοσμείται από το πορτρέτο του Οσάμα Μπιν Λάντεν, καίγεται η αμερικανική σημαία» (Guardian, 2008). Παρ' ότι ο εκδότης του εν λόγω περιοδικού δήλωσε πως «η εικόνα θα έπρεπε να γίνει αντιληπτή ως σάτιρα η οποία στοχεύει να διακωμωδήσει τους τρελούς φόβους και τις φήμες αναφορικά με το παρελθόν και την ιδεολογία του Ομπάμα» (Guardian, 2008), η δημοσίευση της προκάλεσε «διχογνωμία» στο κοινό (NYTimes, 2008) και συνέβαλε περαιτέρω στην στερεοτυπική αναπαράσταση της Μισέλ Ομπάμα ως 'θυμωμένης Μαύρης γυναίκας' (Fears & Combs, 2013).

- *Μισέλ Ομπάμα και Φυλή*

Εν συνεχεία, η δημοσιοποίηση της διπλωματικής εργασίας που είχε εκπονήσει η Μισέλ Ομπάμα στο πλαίσιο φοίτησης της στο Πανεπιστήμιο Princeton, με τίτλο “Princeton-Educated Blacks and the Black Community”, αποτέλεσε μια ακόμα αφορμή ώστε η ίδια να παρουσιαστεί από την αντίπαλη πολιτική καμπάνια ως 'θυμωμένη ρατσίστρια' (Fears & Combs, 2013, σ. 11) αλλά και ως μια σκληρή και αλαζονική Μαύρη γυναίκα που έχει εμμονή με τη φυλή της (Thornton, 2010). Η εργασία της Μισέλ Ομπάμα, εστίαζε στο ζήτημα της φυλής και, συγκεκριμένα, στον ρατσισμό που βίωναν τα μέλη της Μαύρης κοινότητας στο πλαίσιο ενός «λευκού ιδρύματος», του Princeton (NYTimes, 2008). Όπως η ίδια ανέφερε: «οι εμπειρίες μου στο Princeton, με έκαναν να συνειδητοποιήσω πιο πολύ από ποτέ τη Μαύρη μου ταυτότητα. Συνειδητοποίησα ότι στο Princeton, ανεξάρτητα από το πόσο φιλελεύθεροι και ανοιχτόμυαλοι προσπαθούν να είναι απέναντι μου ορισμένοι από τους Λευκούς καθηγητές και συμμαθητές μου, μερικές φορές αισθάνομαι σαν επισκέπτης στην Πανεπιστημιούπολη, σαν να μην ανήκω» (Politico, 2008). Η κριτική που δέχθηκε η Μισέλ Ομπάμα αναφορικά με την διπλωματική της εργασία εντάσσεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο στο οποίο κυριαρχεί η ιδεολογία της 'ισότητας μέσω αχρωματοψίας' ('equality through colorblindness'). Η ιδεολογία της αχρωματοψίας (που είχε ήδη αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης του Ronald Reagan, παράλληλα με την επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού), προωθεί την ουδετερότητα της κατηγορίας της φυλής (race neutrality) και υποστηρίζει την εξάλειψη της σημασίας της όσον αφορά τη διανομή των πόρων στην κοινωνία (Omi & Winant, 2015). Στο πλαίσιο αυτής της ιδεολογίας, «η φυλή καθίσταται παράνομο θέμα συζήτησης. Εκείνοι που συνειδητοποιούν την ύπαρξη της φυλής ή που εμπλέκουν φυλετικά ζητήματα σε μια συνομιλία, ενδέχεται να κατηγορηθούν για αναζήτηση ειδικής μεταχείρισης στη βάση της φυλής τους ('playing the race card') ή και για ρατσισμό» (Jackson, 2009, p. 157). Ως εκ τούτου, «αποσπάσματα από τη διπλωματική της στο Princeton, στην οποία εξέταζε τον αντίκτυπο του να είναι κανείς Μαύρος

σε ένα λευκό κολλέγιο, επέτρεψαν την απεικόνισή της ως εμμονική με τη φυλή» (BBC, 2012). Στο πλαίσιο αυτό, η Μισέλ Ομπάμα δέχθηκε έντονη κριτική από δημοσιογράφο του National Review, ο οποίος ανέφερε πως «Εκατομμύρια λευκοί- ή όπως γράφει η κα. Ομπάμα ‘Λευκοί’- Αμερικανοί θα ήθελαν να έχουν τα πλεονεκτήματα που είχε η κα. Ομπάμα και δυσαρεστούνται με το γεγονός ότι δεν τα είχαν επειδή δεν ανήκουν σε μια προκαθορισμένη ομάδα θυμάτων. Μισούν την ευκολία με την οποία δύο δικαιούχοι αυτών των προνομίων μπορούν να διατηρήσουν την ιδιότητα του θύματος παράλληλα με δύο εξαψήφιους μισθούς και ένα πανάκριβο σπίτι, χωρίς να χρειάζεται να κάνουν οποιαδήποτε δουλειά που να συμβάλλει στην ευημερία ή την ασφάλεια του έθνους» (NationalReview, 2008). Η κριτική αυτή παραπέμπει στην ιδέα του ‘αντίστροφου ρατσισμού’ (‘reverse racism’) που άρχισε να αναπτύσσεται το 1970 ως αντίδραση στις μεταρρυθμιστικές πολιτικές υπέρ των μειονοτήτων (affirmative action). Οι υποστηρικτές του ‘αντίστροφου ρατσισμού’ θεωρούσαν ότι οποιαδήποτε διάκριση υπέρ των μειονοτήτων ήταν άδικη προς τους Λευκούς δεδομένου ότι, μέσω της επιβολής αντιρατσιστικών πολιτικών, το κράτος ‘τιμωρούσε’ τους τελευταίους σε μια προσπάθεια να διαγράψει το ρατσιστικό παρελθόν των ΗΠΑ. ‘Κατ’ αυτόν τον τρόπο όμως, το κράτος λειτουργούσε ρατσιστικά, στην προκειμένη περίπτωση ενάντια στους Λευκούς’ (Omi & Winant, 2015, σ. 218). Ωστόσο, στην περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα αρκετοί υποστήριζαν πως «δεν υπάρχει κάποιο κληροδοτημένο προνόμιο, παρά μόνο επιτεύγματα μέσω πνεύματος και εκπαίδευσης και η ‘θυματοποίηση’, είναι αυτή μια Μαύρης γυναίκας που ζει σε μια πλήρως ρατσιστική κοινωνία» (HuffPost, 2008). Σύμφωνα με αυτή την άποψη ο ρατσισμός απέναντι στις μειονότητες, αν και σε λιγότερο έκδηλη μορφή, εξακολουθεί να χαρακτηρίζει την κοινωνία των ΗΠΑ και η μετάβαση σε μια μετά-φυλετική εποχή (στο πλαίσιο της οποίας η φυλή έχει χάσει τη σημαντικότητα της) παραμένει μύθος (Giroux, 2009).

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, η Μισέλ Ομπάμα, προκειμένου να γίνει αποδεκτή και «αρεστή», θα «έπρεπε να μετριάσει την βάνουσα ειλικρινή προσέγγιση της σε συζητήσεις σχετικές με τη φυλή» (NYTimes, 2008). Στο πλαίσιο που έχει υποστηριχθεί ότι οι Μαύροι που ελαχιστοποιούν τη σημαντικότητα της φυλής και προσπαθούν να ενσωματωθούν στην ευρύτερη Λευκή κοινωνία, θεωρούνται λιγότερο απειλητικοί για την τελευταία (Parks & Roberson, 2009), «η καμπάνια σύντομα θα αποσιωπήσει μεγάλο μέρος της συζήτησης γύρω από τη φυλή» (NYTimes, 2008). Το γεγονός ότι η Μισέλ Ομπάμα μέχρι πρότινος εξέφραζε δημοσίως τις ανησυχίες αναφορικά με το ζήτημα των φυλετικών διακρίσεων, ενείχε τον κίνδυνο να γίνει αντιληπτή από τους ψηφοφόρους ως ‘πολύ Μαύρη’ (‘too Black’) (Parks & Roberson, 2009, σ. 17). Ως εκ τούτου, κρίθηκε αναγκαίο από την πλευρά της καμπάνιας να ‘εξημερώσει’ την εικόνα της, εστιάζοντας στην προβολή της θηλυκής και ευαίσθητης πλευράς

της. Στόχος του επαναπροσδιορισμού της εικόνας της Μισέλ Ομπάμα ήταν η απομάκρυνση της από την εικόνα της θυμωμένης, αντιπατριωτικής και αλαζονικής Μαύρης γυναίκας που θεωρούνταν απειλή για μεγάλο μέρος της αμερικανικής κοινωνίας (Griffin, 2011).

- «*Obama's Baby Mama*»

Τέλος, η κριτική προς το πρόσωπο της Μισέλ Ομπάμα βασίστηκε σε ένα ακόμη στερεότυπο αναφορικά με τις Μαύρες μητέρες (Braithwaite, 2011). Το ειδησεογραφικό κανάλι Fox την χαρακτήρισε ως «Obama's baby mama» (Guardian, 2008). Ο φυλετικά προσδιορισμένος αυτός όρος, αναφέρεται σε ανύπαντρες Αφροαμερικανίδες μητέρες και παραπέμπει σε ιστορικές αφηγήσεις οι οποίες παρουσιάζουν τις Αφροαμερικανικές οικογένειες ως δυσλειτουργικές. Στο πλαίσιο αυτών των αφηγήσεων, οι Αφροαμερικανοί στερούνται οικογενειακών αξιών (family values), γεγονός που αποδεικνύεται από την συχνή τεκνοποίηση εκτός γάμου, την εξάρτηση μεγάλου ποσοστού ανύπαντρων Αφροαμερικανίδων μητέρων από το κράτος πρόνοιας, την πατρική ανευθυνότητα και τα υψηλά ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας που συνδέονται με τις αφροαμερικανικές οικογένειες (Hamad, 2015). Οι στερεοτυπικές αυτές αντιλήψεις προέρχονται από την έκθεση Moynihan (“The Moynihan Report”) η οποία συντάχθηκε από τον Daniel Patrick Moynihan το 1965, και κυκλοφόρησε με τίτλο “The Negro Family”. Η έκθεση Moynihan, παθολογικοποιεί τις αφροαμερικανικές οικογένειες (pathologized) και, συγκεκριμένα, εστιάζει την προσοχή στο πρόβλημα του πολλαπλασιασμού των μονογονεϊκών Μαύρων οικογενειών (συνήθως μητριαρχικών) και της εξώγαμης τεκνοποίησης (Gans, 2011). Σύμφωνα με τον Moynihan, η αφροαμερικανική οικογένεια είναι υπεύθυνη για τη διαίωση της κουλτούρας της φτώχειας από γενιά σε γενιά (Jordan-Zachery, 2009).

Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψιν τις αρνητικές αυτές αναπαραστάσεις και τις επιπτώσεις τους στην κοινή γνώμη, η καμπάνια βρέθηκε αντιμέτωπη με την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της εικόνας της Μισέλ Ομπάμα (Meyers & Goman, 2017). Στο πλαίσιο αυτό, «η Μισέλ Ομπάμα έπρεπε να ισοπεδώσει (flatten) τον εαυτό της έτσι ώστε να ταιριάζει στο καλούπι της Πρώτης Κυρίας» (NYTStyleMagazine, 2016) προκειμένου να γίνει αποδεκτή από τα ακροατήρια και να εξασφαλίσει την υποστήριξη μεγάλου μέρους του εκλογικού σώματος (Block Jr. & Haynes, 2016). Η προσπάθεια αυτής της μεταμόρφωσης, συζητείται αμέσως παρακάτω.

IV. ΑΝΑΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΗΣ ΜΙΣΕΛ ΟΜΠΑΜΑ

Η αναπαράσταση της Μισέλ Ομπάμα στα διεθνή μέσα ενημέρωσης ως θυμωμένης, αντιπατριωτικής, αλαζονικής Μαύρης γυναίκας και τα επακόλουθα χαμηλά ποσοστά δημοτικότητας που συγκέντρωνε στις δημοσκοπήσεις (34 τις εκατό στις 21/08/08) κατά τους πρώτους μήνες του 2008, δημιούργησαν την ανάγκη αναδιαμόρφωσης της δημόσιας εικόνας της (Brown C. , 2012). Η προσπάθεια επαναπροσδιορισμού της εικόνας, έγινε μέσω μιας σειράς δημόσιων εμφανίσεων της Μισέλ Ομπάμα στην τηλεόραση (Block Jr. & Haynes, 2017), μέσω της συστηματικής χρήσης των νέων μέσων ενημέρωσης (πχ. Youtube) από την ίδια και από τον Λευκό Οίκο (Meyers & Goman, 2017) αλλά και μέσω της παραχώρησης πολλαπλών συνεντεύξεων σε παραδοσιακά MME και σε περιοδικά μόδας. Στόχος αυτών των ενεργειών ήταν η μεταστροφή της εικόνας της Μισέλ Ομπάμα από ισχυρή και επαγγελματικά επιτυχημένη γυναίκα, σε μητέρα και σύζυγο (Block Jr. & Haynes, 2017). Έτσι, μια από τις θεματικές στις οποίες επικέντρωσαν την προσοχή τους τα διεθνή μέσα ενημέρωσης αφότου έγινε αισθητή η αλλαγή επικοινωνιακής στρατηγικής της Μισέλ Ομπάμα, ήταν η έμφαση που η ίδια έδινε στον ρόλο της ως μητέρας και συζύγου. Έτσι, η εφημερίδα The Guardian δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Η μεταμόρφωση της Μισέλ Ομπάμα» (Guardian, 2008), το περιοδικό The Star κυκλοφόρησε με τίτλο «η Μισέλ Ομπάμα εξημερώνει την εικόνα της» (Star, 2008) ενώ η εφημερίδα New York Times έκανε εκτενή αναφορά στην μεταμόρφωση της Μισέλ Ομπάμα σε μια «πιο ήπια και ομαλή παρουσία από ό,τι ήταν στην αρχή της καμπάνιας» μέσω της «έμφασης στους ρόλους της ως κόρης, μητέρας, αδερφής και συζύγου» (NYTimes, 2008). Παράλληλα, το περιοδικό The Star ανέφερε πως «όλα είναι μέρος της αναδιαμόρφωσης της 44-χρονης μητέρας δύο παιδιών, μια ανανέωση που περιλάμβανε μια δημόσια εμφάνιση στην εκπομπή The View, ένα εξώφυλλο στο Us Weekly και μια ομιλία εχθές εδώ, στην οποία δήλωσε πως πάντα θα είναι μια εργαζόμενη μαμά» συνεχίζοντας πως «τώρα, επικρατεί λιγότερο η δικηγόρος Μισέλ και περισσότερο η μητέρα Μισέλ, μια αναγκαία αναδιαμόρφωση, προϊόν της ιδιαιτερότητας της αμερικανικής πολιτικής» (Star, 2008). Σταδιακά λοιπόν, η Μισέλ Ομπάμα άρχισε να συστήνεται εκ νέου ως μητέρα που είναι αφοσιωμένη στην ανατροφή των παιδιών της (Shome, 2014). Στο πλαίσιο αυτό, απέδωσε στον εαυτό της το ψευδώνυμο 'μαμά-αρχηγός' ('mom-in-chief') καθιστώντας σαφές ότι, σε περίπτωση που εκλεγεί ο άντρας της, «η προτεραιότητα της θα είναι τα δύο της κορίτσια» (MarieClaire, 2008).

Παράλληλα, το ενδιαφέρον της ίδιας αλλά και των διεθνών μέσων ενημέρωσης άρχισε να στρέφεται στο οικογενειακό υπόβαθρο της Μισέλ Ομπάμα και την κοινωνική της ανέλιξη μέσα από εκπαίδευση, σκληρή δουλειά και επιμονή. Συγκεκριμένα, άρθρο του The Economist αναφέρει πως «όπως και ο σύζυγος της, αποτελεί παράδειγμα του Αμερικανικού ονείρου, έχοντας ανέλθει από ταπεινές αναφορές στο Πρίνστον, στο Χάρβαρντ και σε μια δουλειά

275.000 δολαρίων τον χρόνο, όπου ασχολείται με ‘κοινότητες και εξωτερικές υποθέσεις’ και ‘επιχειρηματική ποικιλομορφία’ για ένα νοσοκομείο στο Σικάγο» ενώ η ίδια έχει αναφερθεί εκτενώς «στην δική της ανατροφή ως νέο Μαύρο κορίτσι σε μια γειτονιά εργατικής τάξης στη νότια πλευρά του Σικάγο» (Guardian, 2015).

Ταυτόχρονα, το ενδιαφέρον των διεθνών μέσων ενημέρωσης άρχισε να στρέφεται στις ενδυματολογικές επιλογές (fashion sense) και στο στυλ της Μισέλ Ομπάμα. «Η Μισέλ Ομπάμα φόρεσε ένα φόρεμα 150 δολαρίων στην εκπομπή ‘The View’ το οποίο έγινε αμέσως επιτυχία. Για το ‘The Tonight Show’ την περασμένη εβδομάδα, φόρεσε ένα σύνολο από την αλυσίδα καταστημάτων J.Crew», αναφέρει το Reuters (Reuters, 2008) ενώ η Daily Mail συνεχίζει, «η γυναίκα που δείχνει τόσο εύκολα στιλάτη με ένα φόρεμα αλυσίδας όσο και με μια δημιουργία πασαρέλας, επέλεξε ένα απαλό χρυσό φόρεμα της Κουβανέζας-Αμερικανίδας σχεδιάστριας Isabel Toledo για το πρώτο μέρος της ημέρας της ορκωμοσίας» (DailyMail, 2009). Κατ’ αυτόν τον τρόπο, άρχισε να διαμορφώνεται η εικόνα της Μισέλ Ομπάμα ως ειδώλου της μόδας. Μάλιστα, η ίδια άρχισε να παρουσιάζεται ως η επιτομή του ‘Αμερικανικού ονείρου, μεσαίας τάξης’ (‘American middle-class dream’): ένα νέο κορίτσι, που δούλεψε σκληρά, πήγε στα καλύτερα σχολεία, κέρδισε μια σπουδαία δουλειά, γνώρισε έναν εξαιρετικό άνδρα, έκανε δύο όμορφα παιδιά και ακόμα έχει χρόνο να ψωνίζει όμορφα ρούχα και να φτιάχνει τα μαλλιά και τα νύχια της’ (Braithwaite, 2011, σ. 373).

Έτσι, σε διάστημα οκτώ μηνών, η Μισέλ Ομπάμα είχε μεταμορφωθεί από ‘τρομοκράτισσα σε λατρεμένη φιγούρα των ΜΜΕ, από απειλή σε διασημότητα’ (Brown C. , 2012, σ. 241). Οι ιδιότητες του ειδώλου της μόδας και της μητρότητας (ιδιότητες που συμμορφώνονται πλήρως με τα πρότυπα της Λευκής θηλυκότητας), απομάκρυναν τη Μισέλ Ομπάμα από την στερεοτυπική εικόνα της ‘θυμωμένης Μαύρης γυναίκας’ δημιουργώντας μια νέα αφήγηση για εκείνη που ήταν ευκολότερο να αφομοιωθεί από τον αμερικανικό λαό. Στο πλαίσιο αυτό φάνηκε, πως οι κανόνες της Λευκής θηλυκότητας (norms of white femininity) ήταν εκείνοι που κλήθηκε να διαπραγματευθεί η Μισέλ Ομπάμα προκειμένου να γίνει αποδεκτή (Shome, 2014). Ως εκ τούτου, η μετα-εικόνα (meta-image) της Μισέλ Ομπάμα που θα εξεταστεί αμέσως παρακάτω, δημιουργήθηκε με σκοπό να ταιριάζει στα πλαίσια ενός περιβάλλοντος που ήταν συνηθισμένο να αξιολογεί μια Μαύρη γυναίκα στη βάση μύθων, φόβων και στερεοτύπων (Meyers & Goman, 2017).

- *Μισέλ Ομπάμα και Μητρότητα*

Η μετα-εικόνα της Μισέλ Ομπάμα άρχισε να γίνεται φανερή στην ομιλία της στο Συνέδριο των Δημοκρατικών (DNC) το 2008, όπου επέλεξε να εστιάσει στις ιδιότητες της ως «αδελφής, συζύγου, κόρης και μητέρας δύο κοριτσιών» (NPR, 2008). Απεναντίας, «η παρουσίαση της άγγιξε ελάχιστα τη δική της καριέρα, ως δικηγόρου, ως διοργανώτριας κοινοτήτων και ως διευθύντριας νοσοκομείων» (NYTimes, 2008). Λίγους μήνες αργότερα, κατά τη διάρκεια συνέντευξης, δήλωσε πως αν εκλεγεί ο σύζυγος της «η πρώτη της δουλειά, με όλη την ειλικρίνεια, θα συνεχίσει να είναι εκείνη της ‘μαμάς-αρχηγού’ (‘mom-in-chief’)» (Reuters, 2008). Ο τίτλος ‘μαμά-αρχηγός’, μάλιστα, διατηρήθηκε καθ’ όλη τη διάρκεια της οκταετούς θητείας του συζύγου της, δεδομένου ότι η ίδια τον επανέλαβε στο Συνέδριο των Δημοκρατικών το 2012, δηλώνοντας πως «στο τέλος της ημέρας, ο πιο σημαντικός τίτλος μου είναι ακόμα ‘μαμά-αρχηγός» (HuffPost, 2012). Η ρητορική της μητρότητας (motherhood rhetoric) που υιοθέτησε η Μισέλ Ομπάμα καθ’ όλη τη διάρκεια της θητείας της ως Πρώτης Κυρίας, αποτέλεσε μέρος της προσπάθειας της καμπάνιας να ‘εξημερώσει’ την εικόνα της και να διευρύνει την δημοτικότητα της (Brown C. , 2012). Η έμφαση στη μητρότητα βοηθά στην επίτευξη αυτού του στόχου στο πλαίσιο που η τελευταία συνιστά μια ταυτότητα με την οποία μπορεί να ταυτιστεί μεγάλο μέρος του αμερικανικού πληθυσμού ανεξαρτήτως δημογραφικού και πολιτικού υπόβαθρου. Ταυτόχρονα, η ιδιότητα της μητρότητας (και της οικογένειας) είναι παγκόσμια (universal) και μη αμφισβητήσιμη (noncontroversial), καθιστώντας τη Μισέλ Ομπάμα πιο προσιτή στα ακροατήρια (Block Jr. & Haynes , 2016). Σύμφωνα με την Kahl, ‘η επικέντρωση της Μισέλ Ομπάμα στην οικογένεια της και στις οικογένειες των άλλων, της παρέχει μια αποχρωματισμένη ρητορική πλατφόρμα που είναι μη απειλητική και κατανοητή’ (Kahl, 2009, σ. 317).

Παράλληλα, θέτοντας ως προτεραιότητα τη μητρότητα και την οικογένεια, η Μισέλ Ομπάμα επιτελεί με παραδοσιακό τρόπο τον ρόλο της Πρώτης Κυρίας. Η οικιακή ενασχόληση (domesticity) άλλωστε, όπως αναφέρθηκε πρωτύτερα, αποτελεί έναν από τους βασικότερους ρόλους της Πρώτης Κυρίας (Williams V. L., 2008) ενώ, παράλληλα, αντικατοπτρίζει ένα από τα γνωρίσματα της ‘Αληθινής Γυναίκας’ (Welter, 1966). Σε αυτό το πλαίσιο, «η Ομπάμα διάλεξε τον όρο ‘μαμά-αρχηγός’ για να περιγράψει τη δουλειά της διότι ήθελε ο σύζυγος της να γίνει Πρόεδρος. Η ‘καταρτισμένη δικηγόρος του Princeton και του Harvard, αργότερα διευθύντρια κοινοτικών υποθέσεων’ ήταν πολύ τρομακτική για τους ψηφοφόρους. Δεν ήθελαν να γνωρίζουν ότι προτού υποχωρήσει προς όφελος των πολιτικών φιλοδοξιών του, η Μισέλ κέρδιζε περισσότερα χρήματα απ’ ότι ο Μπαράκ. Ή ότι όταν εκείνος ξεκίνησε την νομική του

καριέρα, ήταν η μέντορας του» (NYTimes, 2009). Γι' αυτόν τον λόγο, η Μισέλ Ομπάμα αποφάσισε να δώσει έμφαση στον ασφαλή και έμφυλα προσδιορισμένο (gendered) ρόλο της μητέρας και συζύγου (Meyers & Goman, 2017).

Στο πλαίσιο αυτό, όλες οι πρωτοβουλίες που ανέλαβε κατά τη διάρκεια της θητείας της αντανακλούν μητρική στοργή και φροντίδα, καθιστώντας την Μισέλ Ομπάμα 'είδωλο της μητρότητας' (maternal icon) (Brown C. , 2012, σ. 247). Μεταξύ αυτών¹⁵, ανέλαβε το έργο της καταπολέμησης του προβλήματος της παιδικής παχυσαρκίας μέσω της καμπάνιας 'Let's Move' που στόχευε στην «ανανέωση του τρόπου με τον οποίο τρώνε και παίζουν τα παιδιά στην Αμερική» (NYTimes, 2010). Προς υλοποίηση του εγχειρήματος αυτού, η ίδια «συγκέντρωσε μια σειρά συνεργατών προερχόμενων από την κυβέρνηση, την ιατρική επιστήμη, τον επιχειρηματικό κόσμο, την εκπαίδευση και τον αθλητισμό, οι οποίοι δεσμεύτηκαν να συνεργαστούν ώστε να σηκώσουν τα παιδιά από τους καναπέδες τους και να τα ωθήσουν να καταναλώνουν πιο φρέσκα και υγιεινά τρόφιμα» (NYTimes, 2010). Σύμφωνα με την Brown, η επιλογή του συγκεκριμένου εγχειρήματος δεν ήταν τυχαία αφού αυτό αποτελεί ένα μη αμφισβητούμενο ζήτημα και, ταυτόχρονα, παραπέμπει σε σύγχρονες αφηγήσεις αναφορικά με την υπερ-θηλυκότητα (hyperfemininity), τη μητρική φροντίδα και την σωματική αγωγή (Brown C. , 2012). Στο πλαίσιο προώθησης της καμπάνιας 'Let's Move', η ίδια η Μισέλ Ομπάμα δίνει το παράδειγμα καθώς «όταν επισκέπτεται ένα σχολείο, δεν μιλά απλώς για την φυσική άσκηση, αλλά συμμετέχει και η ίδια στη σωματική δραστηριότητα» (Time, 2014). Παράλληλα, εμφανίζεται δημόσια «κάνοντας hula hooping, μαζεύοντας οργανικά καρότα από τον κήπο του Λευκού Οίκου και κάνοντας push-ups στην εκπομπή της Ellen» (Maclean's, 2012), υποστηρίζοντας πως «η υγεία και η φυσική κατάσταση, το πώς τρώμε το ότι το σκεφτόμαστε, έχει γίνει μέρος της ζωής μας εξαιτίας των παιδιών μας. Εμείς είμαστε τα πρωταρχικά πρότυπα τους. Εάν βλέπουν εμένα να γυμνάζομαι και να σκέφτομαι τι τρώω, εάν βλέπουν τον πατέρα τους, όσο απασχολημένος και αν είναι, να πηγαίνει στο γυμναστήριο και να κάνει σπορ, όταν μεγαλώσουν θα καταλάβουν ότι αυτό είναι ένα φυσικό μέρος της ζωής ενός ενήλικα» (USWeekly, 2009). Στην προκειμένη περίπτωση η Μισέλ Ομπάμα συνδέει τον υγιεινό τρόπο ζωής και την σωματική άσκηση με το μητρικό καθήκον (maternal duty) (Brown C. , 2012). Ταυτόχρονα, η ίδια παραδέχεται ότι το ενδιαφέρον της για την υγιεινή διατροφή προέκυψε «από την εμπειρία της ως εργαζόμενη μητέρα που

¹⁵ Η Μισέλ Ομπάμα, κατά τη διάρκεια της θητείας της ως Πρώτης Κυρίας ανέλαβε μια σειρά δραστηριοτήτων που αφορούσαν τα παιδιά και τις οικογένειες. Μεταξύ αυτών ήταν η στήριξη των στρατιωτικών οικογενειών μέσω της καμπάνιας 'Joining Forces' (2011) και η ενημέρωση των νέων αναφορικά με τη σημασία της εκπαίδευσης μέσω των καμπανιών 'Reach Higher' (2014) και 'Let Girls Learn' (2015) (Ayee et al., 2019).

προσπαθούσε να παρέχει στις κόρες της, Μαλία και Σάσα, μια σωστή διατροφή. Τρώγοντας έξω τρεις φορές την εβδομάδα, παραγγέλλοντας πίτσα, επιλέγοντας ένα σάντουιτς για βραδινό, όλα συνεισέφεραν στην αύξηση του βάρους των κοριτσιών. Ως εκ τούτου, ο παιδίατρος των τελευταίων, είπε στην κα. Ομπάμα ότι θα πρέπει να αρχίσει να λαμβάνει υπόψη τη διατροφή τους» (NYTimes, 2009). Η ανησυχία της Μισέλ Ομπάμα για τη σωστή ανατροφή των παιδιών της, φανερώνει την ‘εντατική’ ενασχόληση της με τη ‘μητρότητα’ (‘intensive mothering’). Ο όρος ‘εντατική ενασχόληση με τη μητρότητα’, αναφέρεται στις γυναίκες που προτάσσουν την σημασία της μητρότητας και της σωστής ανατροφής των παιδιών έναντι όλων των άλλων υποχρεώσεων (επαγγελματικών κλπ.) στη ζωή τους (Hayden, 2017). Σε αυτό το πλαίσιο, η εντατική ενασχόληση της Μισέλ Ομπάμα με την μητρότητα, την απομακρύνει από κυρίαρχα φυλετικά στερεότυπα που παρουσιάζουν τις Μαύρες γυναίκες ως κακές μητέρες, υπεύθυνες για την δημιουργία ελαττωματικών οικογενειών (Neville-Shepard & Neville-Shepard, 2018). Είναι γνωστό ότι η εντατική ενασχόληση με την μητρότητα αποτελεί μη ρεαλιστική επιθυμία για τις γυναίκες που δεν είναι Λευκές, μεσαίας/άρχουσας τάξης και υγιείς πολίτες (Tsaliki, 2021). Συνεπώς συνιστά μια ιδεολογία που είναι φυλετικά και ταξικά προσδιορισμένη (raced and classed). Ως εκ τούτου, η προάσπιση της μητρότητας από μια Μαύρη γυναίκα, την Μισέλ Ομπάμα, θέτει υπό αμφισβήτηση κυρίαρχες στερεοτυπικές αναπαραστάσεις των Μαύρων μητέρων (Hayden, 2017).

Επιπλέον, μέσα από την ενασχόληση της με τη σωματική δραστηριότητα, η Μισέλ Ομπάμα επιδεικνύει έναν μητρικό ακτιβισμό (maternal activism) (Brown C. , 2012), ο οποίος την απομακρύνει από στερεοτυπικές αναπαραστάσεις των Μαύρων γυναικών ως σκληρών και ανήθικων μητέρων (Kulbaga & Leland, 2018). Συγκεκριμένα, η Μισέλ Ομπάμα παρουσιάζεται ως μια υγιής και ικανή μητέρα (fit/can do mother) που βρίσκεται διαρκώς σε κίνηση και δεν βασίζεται σε κανέναν άλλον για την ανατροφή των παιδιών της (Shome, 2014). Ταυτόχρονα, μέσα από την ενασχόληση της με την υγιεινή διατροφή και τη σωματική δραστηριότητα, απομακρύνεται από τη στερεοτυπική εικόνα των υπέρβαρων Μαύρων γυναικών (Ayee et al., 2019). Κατ’ αυτόν τον τρόπο, ανατρέπει το στερεότυπο της ‘Welfare Queen’ που συνδέεται με την κακή γονική μέριμνα (bad mothering) των Μαύρων γυναικών. Οι στερεοτυπικές εικόνες των ‘Welfare Queens’ αναπαριστούν τις Μαύρες γυναίκες ως υπέρβαρες και σκληρές μητέρες, υπεύθυνες για τη δημιουργία ‘παθολογικών, μαύρων, φτωχών οικογενειών από τις οποίες απορρέουν όλα τα προβλήματα της κοινωνίας’ (Jordan-Zachery, 2009, σ. 44).¹⁶ Σε αντίθεση

¹⁶ «Ενώ οι Λευκές γυναίκες έχουν ιστορικά θεωρηθεί κάτοχοι της ιδανικής θηλυκότητας και έχουν (σεξιστικά) προσδιοριστεί ως σεμνές, ήρεμες δυνάμεις, όμορφες και μητρικές, οι Μαύρες γυναίκες δεν έχουν (τοποθετηθεί στο ίδιο πλαίσιο). Η εικόνα της Μαύρης γυναίκας ως ‘Sapphire’, ‘Welfare Queen’, ‘baby mama’, ανύπαντρη

με αυτές τις αφηγήσεις, η ενασχόληση με την υγεία και την ευημερία των παιδιών μέσω της προσπάθειας καταπολέμησης της «επιδημίας της παχυσαρκίας που είναι υπεύθυνη για ποικίλες ιατρικές παθήσεις» (NYTimes, 2010) και της προώθησης ενός «υγιεινού τρόπου ζωής» (DailyMail, 2010) καθιστά την Μισέλ Ομπάμα εθνικό πρότυπο ‘καλής’ μητρότητας (national role model of ‘good’ mothering) (Kulbaga & Leland, 2018). Ταυτόχρονα, μέσα από την μέριμνα για την υγεία, την ευεξία και την ηθική δύναμη των παιδιών του έθνους, η Μισέλ Ομπάμα παρουσιάζεται ως ‘μητέρα του έθνους’ (‘mother of the nation’/mater gentis) (Ayee et al., 2019).

- *Μισέλ Ομπάμα και Κοινωνική τάξη*

Παράλληλα με την έμφαση που δόθηκε στον ρόλο της Μισέλ Ομπάμα ως μητέρας και συζύγου, μια ακόμα **θεματική** η οποία συζητήθηκε εκτενώς από την ίδια και από τα διεθνή μέσα ενημέρωσης αφορούσε το **οικογενειακό της υπόβαθρο** και την **κοινωνική της ανέλιξη μέσα από σκληρή δουλειά, εκπαίδευση και επιμονή**. «Η Ομπάμα, που μεγάλωσε σε μια γειτονιά εργατικής τάξης στην νότια πλευρά του Σικάγο και πήγε σε δημόσιο σχολείο, μιλά συχνά για τον πατέρα της-που δούλεψε για το δημόσιο σύστημα ύδρευσης της πόλης-και τις αξίες που της ενστάλαξαν οι γονείς της» (Reuters, 2008), αναφέρει η ειδησεογραφική σελίδα Reuters, ενώ το περιοδικό Vogue συνεχίζει πως «μεγάλωσε σε ένα μικρό σπίτι στη νότια πλευρά του Σικάγο, όπου οι γονείς της διαμόρφωσαν ένα υπνοδωμάτιο στο σαλόνι ώστε να το μοιραστούν εκείνη και ο αδελφός της, Κρεγκ Ρόμπινσον. Δεν προέρχεται από μια κουλτούρα αποκλειστικότητας και δεν εκτιμά την ‘μόνο για μέλη’ (‘members only’) στάση» (Vogue, 2009). Παράλληλα, η New York Times αναφέρει πως «ο πατέρας της Μισέλ Ομπάμα, Φρέιζερ Ρόμπινσον, μεριμνούσε για την τετραμελή οικογένεια με μισθό εργαζομένου πόλης. Η μητέρα της, Μάριαν Ρόμπινσον, έμενε σπίτι και επέτρεπε στα παιδιά της να βλέπουν τηλεόραση μόνο μια ώρα κάθε βράδυ» συνεχίζοντας πως «[η Μισέλ Ομπάμα] συχνά περιγράφει τη ζωή της στα ακροατήρια αναφορικά με την υπέρβαση της κουλτούρας χαμηλών προσδοκιών που αντιμετώπισε ‘ένα μικρό μαύρο κορίτσι’ από τη νότια πλευρά του Σικάγο» (NYTimes, 2008). Η επικέντρωση στο οικογενειακό της υπόβαθρο και την κοινωνική της ανέλιξη μέσα από εκπαίδευση, σκληρή δουλειά και επιμονή αποτέλεσε μέρος της προσπάθειας διαμόρφωσης μιας νέας αφήγησης για εκείνη, που θα ήταν ευκολότερο να αφομοιωθεί από τον αμερικανικό

στρίγκλα που είναι πολύ μαύρη, πολύ χοντρή, πολύ τεμπέλα» (Gtio, 2012) παραπέμπει σε αφηγήσεις που κυριαρχούν ήδη από το 1990 και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Οι αφηγήσεις αυτές αντιπαραθέτουν τις ανεξάρτητες, ενεργητικές (συνήθως Λευκές) μητέρες, με τις εργατικής τάξης, ανύπαντρες, λεσβίες μη Λευκές μητέρες, οι οποίες συνιστούν παραδείγματα ‘κακής μητρότητας’ (Tsaliki, 2021).

λαό. Η νέα αυτή αφήγηση, αντανακλώντας τις αξίες του νεοφιλελευθερισμού, στόχευε στην αναδιαμόρφωση της δημόσιας εικόνας της Μισέλ Ομπάμα (Meyers & Goman, 2017). Η πρόκληση της ως Μαύρης γυναίκας ήταν, μέσω των αφηγήσεων της, να καλλιεργήσει μια ταυτότητα που θα ήταν ευανάγνωστη από το ευρύ αμερικανικό κοινό (White, 2011). Ταυτόχρονα, η νέα αυτή ταυτότητα θα είχε τη δυνατότητα να εμπνεύσει τα ακροατήρια και να τα οδηγήσει σε μια ταύτιση με τη Μισέλ Ομπάμα (Smith & Carlin, 2016) σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης και ιδιαίτερων προκλήσεων (Kotz, 2009).

Στο πλαίσιο αυτής της νέας αυτής αφήγησης, η Μισέλ Ομπάμα έκανε συχνές αναφορές στο Αμερικανικό όνειρο, στη σημασία της σκληρής δουλειάς και της επιμονής. Στην ομιλία της στο Συνέδριο των Δημοκρατικών το 2008 (DNC) δήλωσε πως «χάρη στην πίστη και στη σκληρή δουλειά των γονιών μου, καταφέραμε και οι δύο να προχωρήσουμε στο Πανεπιστήμιο. Ξέρω λοιπόν από πρώτο χέρι, από τις ζωές τους-και τη δική μου-ότι το Αμερικανικό όνειρο αντέχει» λέγοντας πως «ο μπαμπάς μου ήταν ο βράχος μας. Παρ' ότι είχε διαγνωσθεί με σκλήρυνση κατά πλάκας στα 30 του, ήταν ο πρωταθλητής μας, ο ήρωας μας. Καθώς αρρώσταινε, έγινε δυσκολότερο για αυτόν να περπατάει, του έπαιρνε περισσότερο χρόνο για να ντυθεί το πρωί. Αλλά ακόμα και αν πονούσε, ποτέ δεν παραδιδόταν. Ποτέ δεν σταμάτησε να χαμογελάει και να γελάει... απλώς ξυπνούσε λίγο νωρίτερα και δούλευε λίγο πιο σκληρά». Κατόπιν, έδωσε έμφαση στο «πώς αυτή τη στιγμή, σε αυτή τη σπουδαία χώρα-όπου ένα κορίτσι από τη νότια πλευρά του Σικάγο μπορεί να πάει σε κολέγιο και σε νομική σχολή και ο γιος μιας ανύπαντρης μητέρας από την Χαβάη μπορεί να φθάσει έως τον Λευκό Οίκο-δεσμευθήκαμε να χτίσουμε τον κόσμο όπως θα έπρεπε (NPR, 2008). Μετέπειτα στην ομιλία της στο Συνέδριο των Δημοκρατικών το 2012, «επέστρεψε επανειλημμένα στο ζήτημα της ευκαιρίας λέγοντας πως 'ο Μπαράκ ξέρει τι σημαίνει να αγωνίζεται μια οικογένεια, ξέρει τι σημαίνει να θέλεις κάτι περισσότερο για τα παιδιά και τα εγγόνια σου. Ο Μπαράκ γνωρίζει το αμερικανικό όνειρο γιατί το έζησε και θέλει όλοι σε αυτή τη χώρα να έχουν την ίδια ευκαιρία, ανεξαρτήτως ποιο είμαστε ή από πού είμαστε ή πώς μοιάζουμε ή ποιους αγαπάμε» (Guardian, 2012). Το Αμερικανικό όνειρο, σύμφωνα με τον Fisher, βασίζεται στον υλιστικό μύθο (materialistic myth) του 'εργασιακής ηθικής ('work ethic') και σχετίζεται με τις αξίες της 'προσπάθειας, της επιμονής, της πρωτοβουλίας, της αυτονομίας, του επιτεύγματος και της επιτυχίας'. Ακόμα, η υπόσχεση του είναι ότι 'εάν κάποιος χρησιμοποιήσει όλη την ενέργεια και τα ταλέντα του στο έπακρο, θα αποκομίσει τα οφέλη της θέσης (status), του πλούτου και της δύναμης' (Fisher, 1973, p. 161). Σε αντίθεση με τον ανεξέλεγκτο ατομικισμό (individualism) που προτάσσει ο υλιστικός μύθος, ο ηθικολογικός μύθος (moralistic myth) που υποστηρίζεται παράλληλα στα πλαίσια του Αμερικανικού ονείρου, προτάσσει το ενδιαφέρον

για την κοινότητα (communitarianism) (Elahi & Cos, 2005). Ο ηθικολογικός μύθος, αναφέρεται στην ανάγκη προστασίας των ατόμων και προωθεί τις αξίες της ‘ανοχής, της φιλανθρωπίας, της συμπόνιας και το ενδιαφέρον για την αξιοπρέπεια και την αξία κάθε ατόμου’ (Fisher, 1973, p. 161).

Σύμφωνα με τους Meyers και Goman, στην αφήγηση της η Μισέλ Ομπάμα αντανακλώντας τις αξίες του νεοφιλελευθερισμού, υποστηρίζει πως η επιτυχία είναι θέμα επιλογής και πως εάν οι άνθρωποι κάνουν τις σωστές επιλογές, ελεύθεροι από την εποπτεία και τον έλεγχο του κράτους, ανταμείβονται. Σε αυτό το πλαίσιο, η φτώχεια και ο ρατσισμός γίνονται αντιληπτά ως εμπόδια τα οποία μπορεί κανείς να υπερβεί εάν κάνει τις σωστές επιλογές (Meyers & Goman, 2017). Ο νεοφιλελευθερισμός, μια ιδεολογία «πολιτικού και οικονομικού ορθολογισμού που χαρακτηρίζεται από ιδιωτικοποιήσεις, απορρύθμιση και απομάκρυνση του κράτους από πολλούς τομείς της κοινωνικής πρόνοιας» (Gill & Scharff, 2011, p. 5) προτάσσει την άποψη πως οι περιπτώσεις ανισότητας και κοινωνικής αδικίας είναι αποτελέσματα ελεύθερων επιλογών (Thorsen & Lie, 2006). Ως εκ τούτου, σε αυτό το σύστημα διακυβέρνησης «δεν αναγνωρίζεται η συστημική διάκριση που απορρέει από τη φυλή, την κοινωνική τάξη, το φύλο, τη σεξουαλικότητα, την ικανότητα και άλλα στοιχεία της κοινωνικά κατασκευασμένης ταυτότητας» (Meyers&Goman, p. 32). Στο πλαίσιο του νεοφιλελευθερισμού, καλλιεργείται μια ‘ηθική ατομικής ευθύνης’ (‘individual responsibility ethos’) (Omi & Winant, 2015, σ. 215). Το στοιχείο της ηθικής ευθύνης, συνοδεύει την άποψη πως η φτώχεια και η οικονομική αδράνεια είναι αποτελέσματα ελαττωματικών συμπεριφορών (κακών επιλογών, ανευθυνότητας, οκνηρίας) και όχι δομικών ανισοτήτων που απορρέουν από το καπιταλιστικό νεοφιλελεύθερο οικονομικό σύστημα διακυβέρνησης (Allen, Mendick, Harvey, & Ahmad). Σε συμφωνία με αυτή τη λογική, η Μισέλ Ομπάμα, παρ’ ότι σε ορισμένες περιπτώσεις αναγνωρίζει τις προκλήσεις που δημιουργούνται εξαιτίας των φυλετικών και των ταξικών ανισοτήτων («η ματαίωση μπορεί να δημιουργήσει την αίσθηση της απομόνωσης. Μπορεί να σε κάνει να νιώσεις ότι η ζωή σου δεν μετράει. Και όπως έχουμε δει τα τελευταία χρόνια αυτά τα συναισθήματα είναι αληθινά. Έχουν τις ρίζες τους σε δεκαετίες δομικών προκλήσεων που έχουν κάνει πολλούς ανθρώπους να αισθάνονται απογοητευμένοι και αόρατοι» (Guardian, 2015)), διαβεβαιώνει το ακροατήριο ότι το Αμερικανικό όνειρο είναι εφικτό εάν κάποιος καταβάλλει σκληρή προσπάθεια («το μόνο όριο ως προς το ύψος των επιτευγμάτων σας, είναι η εκπλήρωση των ονείρων σας και η προθυμία σας να δουλέψετε για αυτά» (NPR, 2008)), «Στέκομαι εδώ σήμερα, στο σταυροδρόμι της ιστορίας, γνωρίζοντας ότι το δικό μου μέρος του Αμερικανικού ονείρου, είναι μια ευλογία που κερδήθηκε σκληρά από εκείνους που ήρθαν πριν από μένα. Όλοι αυτοί καθοδηγούμενοι από την ίδια πεποίθηση που

οδηγούσε τον μπαμπά μου να σηκώνεται μια ώρα νωρίτερα κάθε μέρα για να ντύσει επίμονα τον εαυτό του ώστε να πάει στη δουλειά» (NPR, 2008)). Κατ' αυτόν τον τρόπο, δημιουργεί μια αφήγηση που αγνοεί την πραγματικότητα των δομικών ανισοτήτων που απορρέουν από την φυλή, την κοινωνική τάξη και το φύλο στα πλαίσια ενός καπιταλιστικού συστήματος διακυβέρνησης (Meyers & Goman, 2017).

Παρά όμως την κριτική που έχει ασκηθεί στην Μισέλ Ομπάμα σε αυτό το πλαίσιο, οι Neville-Shepard και Neville-Shepard έχουν υποστηρίξει πως η αφήγηση της Μισέλ Ομπάμα δεν διαιωνίζει τη νεοφιλελεύθερη ή υλιστική ιδεολογία του Αμερικανικού ονείρου. Αντίθετα, η Μισέλ Ομπάμα, μέσω της ρητορικής της μητρότητας, χρησιμοποιεί την οικογένεια και τα παιδιά της για να εκπροσωπήσει όλους τους ευάλωτους της κοινωνίας και να ασκήσει έμμεση αλλά, ισχυρή, κοινωνική κριτική. Σε αυτό το πλαίσιο, έχει προασπίσει τη συλλογικότητα έναντι του ατομικισμού (Neville-Shepard & Neville-Shepard, 2018). Ειδικότερα, μέσα από τις πρωτοβουλίες που ανέλαβε αναφορικά με την προώθηση της εκπαίδευσης, της υγείας και της ευημερίας των παιδιών και των στρατιωτικών οικογενειών (όπως φάνηκε παραπάνω) θεωρήθηκε 'μητέρα του έθνους' (Ayee et al., 2019), φανερόντας κατ' αυτόν τον τρόπο το ενδιαφέρον της για τις συλλογικές αξίες και το κοινό καλό. Ταυτόχρονα, μέσα από την ρητορική της μητρότητας, μπόρεσε να απομακρυνθεί από κυρίαρχες νεοφιλελεύθερες αφηγήσεις που απεικονίζουν τις Μαύρες γυναίκες ως κακές μητέρες (Neville-Shepard & Neville-Shepard, 2018).

- *Μισέλ Ομπάμα ως είδωλο της μόδας*

Παράλληλα με την επικέντρωση των διεθνών μέσων ενημέρωσης στην μετα-εικόνα της Μισέλ Ομπάμα ως μητέρας, συζύγου και κόρης δύο σκληρά εργαζόμενων, εργατικής τάξης, γονιών, μια ακόμα θεματική στην οποία εστίασαν το ενδιαφέρον τους ήταν οι ενδυματολογικές της επιλογές (Braithwaite, 2011). Η εφημερίδα Guardian δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Η Πρώτη Κυρία της μόδας» αναφέροντας πως «είναι μόνο η δεύτερη Πρώτη Κυρία που εμφανίζεται στο εξώφυλλο του πιο σημαντικού περιοδικού μόδας στον κόσμο (Vogue) και ο ενθουσιασμός γύρω από την εμφάνιση της μια εβδομάδα πριν αυτό γίνει διαθέσιμο στα περίπτερα αναιρεί τη θεωρία του κόσμου της μόδας ότι οι Μαύρες γυναίκες δεν κάνουν για εμπορικά εξώφυλλα» (Guardian, 2009). Πράγματι, μέχρι πρότινος, οι φυλετικά περιθωριοποιημένες γυναίκες (όλες εκείνες που δεν συμμορφώνονταν στο αγγλοσαξονικό, ετεροσεξουαλικό, μεσαίας-τάξης κανονιστικό πρότυπο) απουσίαζαν αισθητά από κυρίαρχες πολιτισμικές αναπαραστάσεις ομορφιάς ενώ, όταν εκπροσωπούνταν, είτε προσαρμόζονταν

στα πρότυπα της λευκής ομορφιάς είτε τοποθετούνταν μέσα σε ένα πλαίσιο ετερότητας¹⁷ (Delionsky, 2008). Ωστόσο αυτό, σήμερα, φαίνεται να έχει αλλάξει καθώς ολοένα και περισσότερες έγχρωμες γυναίκες αποκτούν πολιτισμική αντιπροσώπευση. Μάλιστα, η ανάδειξη της Μισέλ Ομπάμα ως της πρώτης Αφροαμερικανίδας Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, συνέβαλε καθοριστικά σε αυτή την αλλαγή των κυρίαρχων αναπαραστάσεων (Shome, 2014). Μέσω του στυλ της, η Μισέλ Ομπάμα διεκδίκησε τη θέση της στον Λευκό Οίκο και φανέρωσε πως η μόδα δεν αφορά αποκλειστικά τις Λευκές γυναίκες (Tate, 2012).

Σε αυτό το πλαίσιο, Μισέλ Ομπάμα εμφανίστηκε στο εξώφυλλο του περιοδικού μόδας Vogue το οποίο κυκλοφόρησε με τίτλο «Ηγετική Κυρία ('Leading Lady'): από το όραμα ενός πιο συμπεριληπτικού Λευκού Οίκου έως την υιοθέτηση τολμηρής μόδας ('fearless fashion'), η Μισέλ Ομπάμα είναι έτοιμη να γίνει η πιο μεταμορφωτική Πρώτη Κυρία στην ιστορία» (Vogue, 2009). Το εν λόγω άρθρο αναφέρει πως «αυτό που την κάνει να νιώθει καλά είναι τα καθαρής κοπής αμερικάνικα ρούχα με νεανική ζωντάνια. Σε έναν έρανο που συνδιοργάνωσα στη Νέα Υόρκη πέρυσι, εμφανίστηκε με μια φαρδιά παντελόνα με χιτώνα από την Isabel Toledo (που σχεδίασε επίσης το σύνολο που φορούσε στην τελετή της ορκωμοσίας) και ένα κολιέ του Tom Binns. Την ημέρα της συνέντευξης μας στο Hay-Adams, φοράει ένα μαλακό μεταξωτό κρεπ φόρεμα του 34χρονου Thakoon Panichgul. Ο Jason Wu που σχεδίασε το φόρεμα της ορκωμοσίας, είναι μόλις 26 ετών» συνεχίζοντας πως «η ένθερμη υποστήριξη νέων ονομάτων στα πλαίσια του αμερικανικού σχεδίου μόδας, έχει οδηγήσει πολλούς στην περιγραφή της ως πιθανής 'νέας Jackie Kennedy'. Αλλά αυτό δεν είναι πραγματικά εκείνη. Ο ρεαλισμός, όχι η αίγλη είναι αυτό που έχει σημασία όταν ντύνεται» (Vogue, 2009). Κατ' αυτόν τον τρόπο, σταδιακά, η Μισέλ Ομπάμα άρχισε να θεωρείται είδωλο της μόδας. Στο πλαίσιο αυτό, 'έγινε θέαμα των μέσων ενημέρωσης ως είδωλο του στυλ από και για τον αμερικανικό λαό. Από τον αμερικανικό λαό επειδή τα πιο πολυσυζητημένα σύνολα της είναι από μεικτής φυλετικής καταγωγής Αμερικανούς σχεδιαστές μόδας ('hyphenated Americans') όπως ο Jason Wu και ο Narciso Rodriguez'. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Μισέλ Ομπάμα έχει τη δυνατότητα να αποτυπώνει την πολυπολιτισμικότητα του έθνους (Tate, 2012, σ. 231). Ταυτόχρονα, μέσα από τις ενδυματολογικές επιλογές της, μεταδίδει την ελκυστικότητα της ποικιλομορφίας και τη γοητεία της αλλαγής. Επιπλέον, προωθεί αναδυόμενους σχεδιαστές μόδας, πολλοί από τους

¹⁷ Η bell hooks έχει αναφερθεί στην 'εμπορευματοποίηση της ετερότητας' ('the commodification of otherness') (hooks, 1992, p. 21), θέλοντας να δείξει αυτή την αλλαγή στις κυρίαρχες αναπαραστάσεις ομορφιάς περί τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, στα πλαίσια προσαρμογής σε ένα νέο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο καταναλωτισμού της πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Σε αυτό το πλαίσιο, νέες μορφές (πχ. Αφροαμερικανίδες γυναίκες μοντέλα, όπως η Alek Wek) άρχισαν να αποκτούν πολιτισμική αντιπροσώπευση. Ωστόσο, αυτές οι φυλετικά διαφοροποιημένες μορφές εξακολουθούσαν να θεωρούνται εναλλακτικά παραδείγματα ομορφιάς και να συμβολίζουν το εξωτικό και το διαφορετικό (Hobson, 2018).

οποίους είναι νέοι και έγχρωμοι, καλλιεργώντας συμβολικά μια γενιά διαμορφωτών τάσεων (Brown C. , 2012). Όπως αναφέρει η Guardian, «η επιλογή σχεδιαστών έχει απομακρυνθεί σχεδόν τελείως από τα μεγάλα ονόματα της αμερικανικής μόδας που είχαν πρωτύτερα συσχετιστεί με το λαμπερό ντύσιμο, όπως οι Ralph Lauren, Oscar de la Renta και Carolina Herrera και αντ' αυτών προωθεί τη νεότερη, συχνά μεικτής φυλής, συμμορία. Έως ότου τους προωθήσει, ήταν λίγο γνωστοί εκτός του δικτύου μόδας: Thakoon, Jason Wu, Isabel Toledo» (Guardian, 2009).

Ταυτόχρονα, οι ενδυματολογικές επιλογές της Μισέλ Ομπάμα δίνουν την δυνατότητα στα ακροατήρια να ταυτιστούν μαζί της (Matthews, Chaney, & Opiri, 2015) στο πλαίσιο που «το στυλ της είναι θηλυκό αλλά ισχυρό, μοδάτο αλλά προσιτό. Συνδυάζει το μαζικό εμπόρευμα με μία μείξη γνωστών και ανερχόμενων σχεδιαστών» (Vogue, 2012). Στα πλαίσια που η Μισέλ Ομπάμα, ως Πρώτη Κυρία, εκπροσωπεί την κάθε Αμερικανίδα γυναίκα ('the American everywoman') (Paul & Perreault, 2018), η προσέγγιση ενός οικονομικά προσγειωμένου στυλ (μέσω της ανάμειξης ρούχων υψηλής ραπτικής με ρούχα μαζικού εμπορεύματος) την καθιστά αυθεντική και προσιτή (Matthews, Chaney, & Opiri, 2015).

Παράλληλα μέσα από τις επιλογές αυτές, η Μισέλ Ομπάμα, ως διασημότητα, 'επιτελεί έναν παιδαγωγικό ρόλο καθώς διδάσκει στα ακροατήρια πως να χρησιμοποιούν την καταναλωτική κουλτούρα για να διαμορφώσουν τους εαυτούς τους' ('make oneself') (Tsaliki, 2021). Αυτό διαφαίνεται σε δήλωση της στην Vogue όπου αναφέρει πως «Πρωτίστως και πάνω απ' όλα φοράω ό,τι αγαπώ. Σε αυτό πρέπει να επικεντρωθούν οι γυναίκες: τί τις κάνει ευτυχισμένες και τί τις κάνει να νιώθουν άνετα και όμορφα. Αν μπορώ να έχω κάποια επιρροή, θέλω οι γυναίκες να αισθάνονται καλά με τον εαυτό τους και να διασκεδάζουν με τη μόδα» (Vogue, 2009). Παράλληλα, σε μια περίοδο διεθνούς οικονομικής κρίσης (που ήδη επικρατούσε από το τέλος του καλοκαιριού του 2008), η Μισέλ Ομπάμα λειτουργεί ως παράδειγμα λιτότητας στα πλαίσια ενός νεοφιλελεύθερου συστήματος διακυβέρνησης¹⁸ (Kotz,

¹⁸ Με την άνοδο της κυβέρνησης του Ronald Reagan, το 1981, άρχισε να εφαρμόζεται το νεοφιλελεύθερο σύστημα διακυβέρνησης στις ΗΠΑ. Έχοντας ως αφετηρία τις αρχές του 'κτητικού ατομικισμού' και της 'ελεύθερης αγοράς' ερχόταν σε αντίθεση με τις κρατικά προσανατολισμένες, πολιτικές εκδημοκρατισμού του New Deal, του Β' Π.Π. και της 'Μεγάλης Κοινωνίας' ('Great Society') (Omi & Winant, 2015, σσ. 212-13). Ο νεοφιλελευθερισμός βασίστηκε στην κυριαρχία της ελεύθερης αγοράς μέσω κρατικής απορρύθμισης (deregulation), στην ιδιωτικοποίηση κρατικών υπηρεσιών, στην μείωση κρατικών δαπανών, στην απορρύθμιση του κράτους πρόνοιας και στη μείωση της φορολογίας των επιχειρήσεων και των εύπορων (Kotz, 2009). Σε αυτό το πλαίσιο, τα άτομα θεωρούνταν αποκλειστικά υπεύθυνα για τις συνέπειες των ελευθέρων επιλογών και αποφάσεων τους. Ως εκ τούτου, οι περιπτώσεις ανισότητας και κοινωνικής αδικίας θεωρούνταν αποτελέσματα ελεύθερων επιλογών (Thorsen & Lie, 2006). Στο πλαίσιο αυτό, άρχισε να καλλιεργείται μια 'ηθική ατομικής ευθύνης' ('individual responsibility ethos') (Omi & Winant, 2015, σ. 215). Το στοιχείο της ηθικής ευθύνης εντάσσεται στην ιδεολογία νεοφιλελευθερισμού και συνοδεύει την άποψη πως η φτώχεια και η οικονομική αδράνεια είναι αποτελέσματα ελαττωματικών συμπεριφορών (κακών επιλογών, ανευθυνότητας, οκνηρίας) και

2009). Η εφημερίδα New York Times αναφέρει πως «τη Δευτέρα το βράδυ, η Μισέλ Ομπάμα φόρεσε ένα φόρεμα σχεδιαστή, αλλά τελευταία, έχει υιοθετήσει μια φθηνή-κομψή (chip-chic) προσέγγιση στη μόδα που θα μπορούσε να ονομαστεί ‘η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης’: λιγότερα κομμάτια σχεδιαστών, περισσότερα ρούχα 70\$ Gap» (NYTimes, 2008) ενώ η Daily Mail δηλώνει πως «η Μισέλ Ομπάμα, έχει μια αποφασιστικά προσγειωμένη προσέγγιση όσον αφορά τη μόδα» (DailyMail, 2009). Ταυτόχρονα, η Vogue αναφέρει πως η Μισέλ Ομπάμα «είναι ρεαλίστρια στην επιλογή ετικετών και ανακυκλώνει τα αγαπημένα της, ανοιχτής γραμμής εμπριμέ, φορέματα» (Vogue, 2012). Η επαναχρησιμοποίηση ρούχων, βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με την οικονομική ύφεση που βιώνει η Αμερική (Braithwaite, 2011). Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται φανερό, πως ‘οι νεοφιλελεύθερες αξίες λιτότητας (neoliberal austerity values) επεκτείνονται και στην πολιτισμική αρένα όπου ‘ξεδιπλώνονται για να διευθετήσουν, να ελέγξουν και να νομιμοποιήσουν ορισμένα είδη συμπεριφορών και στάσεων ενώ, ταυτόχρονα, να περιθωριοποιήσουν άλλα-όλα αυτά προς διατήρηση του νεοφιλελεύθερου έργου’ (Biressi & Nunn, 2013, p. 12). Στην αφήγηση του νεοφιλελευθερισμού, η Μισέλ Ομπάμα, μέσα από τις ενδυματολογικές της επιλογές, λειτουργεί ως παράδειγμα ‘ευπρεπούς και υπεύθυνου πολίτη’ (‘the proper and responsible citizen’) (Skeggs, 2005).

Η μεταμόρφωση της Μισέλ Ομπάμα σε είδωλο της μόδας και της μητρότητας είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνο να γίνει αποδεκτή από τον αμερικανικό λαό, αλλά να ξεπεράσει ακόμα και τον σύζυγο της σε δημοτικότητα (Brown C. , 2012). Ωστόσο, σύμφωνα με την Harris-Perry, «οι επιλογές που έκανε η Μισέλ Ομπάμα για να αποτρέψει, να αντισταθεί και να ανακατευθύνει τις ανησυχίες του κοινού σχετικά με τη Μαύρη της ταυτότητα, φανερώνουν την περιορισμένη δυνατότητα ατομικών στρατηγικών να θέσουν υπό πρόκληση βαθιά εδραιωμένους μύθους» (Harris-Perry, 2011, p. 277). Αυτή η περιορισμένη δυνατότητα ανατροπής κυρίαρχων στερεοτύπων φάνηκε έντονα μέσα από την κριτική που δέχθηκε η Μισέλ Ομπάμα από ένα μέρος του εκλογικού σώματος, τις Λευκές φεμινίστριες, ακόμα και μετά τη μεταμόρφωση της (Hayden, 2017).

- *Φεμινιστική κριτική στη Μισέλ Ομπάμα*

Η επιτυχία της μεταμόρφωσης της Μισέλ Ομπάμα από αντιπατριωτική, θυμωμένη Μαύρη γυναίκα σε είδωλο της μητρότητας και της μόδας (Brown C. , 2012), έγινε φανερή στις δημοσκοπήσεις (Meyers & Goman, 2017). Λίγες μέρες μετά την εκλογική νίκη του Μπαράκ

όχι δομικών ανισοτήτων που απορρέουν από το καπιταλιστικό νεοφιλελεύθερο οικονομικό σύστημα διακυβέρνησης (Allen, Mendick, Harvey , & Ahmad, 2015).

Ομπάμα, στις 8 Δεκεμβρίου του 2008, τα ποσοστά δημοτικότητας της είχαν ήδη ανέλθει στο 54% ενώ έως την 1^η Μαρτίου του 2009 είχαν φθάσει στο 63%. Αργότερα, τα ποσοστά αυτά ανήλθαν στο 73% και έκτοτε παρέμειναν στα ύψη (Brown C. , 2012). Ως αποτέλεσμα, η Μισέλ Ομπάμα ξεπέρασε σε δημοτικότητα τον Πρόεδρο των ΗΠΑ, Μπαράκ Ομπάμα (Meyers & Goman, 2017). Ωστόσο, η ευρεία αποδοχή της Μισέλ Ομπάμα από τον αμερικανικό λαό κατά τη διάρκεια τη θητεία της ως Πρώτης Κυρίας, συνοδεύθηκε και από ένα μέρος κριτικής. Δεδομένου ότι η Μισέλ Ομπάμα είναι απόφοιτος Ivy League Πανεπιστημίων στην Αμερική (Princeton,Harvard) και είχε παλαιότερα εργασθεί ως δικηγόρος και αργότερα ως αντιπρόεδρος νοσοκομείων (του Πανεπιστημίου του Σικάγο), η απόφαση της να θέσει ως προτεραιότητα τη μητρότητα έναντι της καριέρας της, προκάλεσε έντονη κριτική εκ μέρους μιας ομάδας Λευκών φεμινιστριών (Hayden, 2017). Ήδη από το 2008, η Μισέλ Ομπάμα είχε κατονομάσει τον εαυτό της ‘μαμά-αρχηγό’ (Reuters, 2008) και εξ’ αρχής είχε δηλώσει πως «η προτεραιότητα της είναι τα δύο της κορίτσια» (MarieClaire, 2008). Ως εκ τούτου, η δημοσιογράφος Rebecca Traister είχε μιλήσει για την «μαμαδοποίηση της Μισέλ Ομπάμα» (‘The momification of Michelle Obama’) (Salon, 2008). Η ίδια είχε δηλώσει πως «η απειλή της Μισέλ Ομπάμα δημιουργήθηκε γύρω από την πνευματική και επαγγελματική της ικανότητα, την προσωπική της δύναμη και την επιμονή της στο να έχει τις ίδιες ευκαιρίες για επιτυχία με έναν άνδρα», διερωτώμενη σε κριτικό τόνο, «γιατί υπάρχει πολύ λίγη περιέργεια σχετικά με το πως η Μισέλ θα προσαρμοστεί στην απώλεια της δικής της προσωπικής, πολύ επιτυχημένης, πολύ επιφανούς και πολύ ανεξάρτητης ταυτότητας; Πώς θα αισθανθεί η Μισέλ Ομπάμα όταν αρχίσει να γίνεται αυτό που για καιρό απεχθανόταν-μια προέκταση του συζύγου της;» καταλήγοντας πως «ο εξωτισμός και η φυλετική διαφορά του Ομπάμα ήταν όλη η πρόοδος που μπορούσε να κάνει ο αμερικανικός λαός στις εκλογές. Μια απειλητικά ικανή γυναίκα μπορεί να ξεπερνούσε τα όρια τους. Στην ομιλία της στο Ντένβερ, τόσο ξεκάθαρα είχε καταλάβει τη σημασία του μηνύματος ‘Αγνόησε το δίπλωμα του Χάρβαρντ στον τοίχο’, ώστε παρουσίασε τον εαυτό της ακριβώς όπως χρειαζόταν για να αφομοιωθεί από τον αμερικανικό λαό: ως κόρη, αδερφή, σύζυγος, μητέρα. Και σίγουρα όχι ως επιτυχημένη και ανεξάρτητη, εργαζόμενη Αμερικανίδα γυναίκα» (Salon, 2008). Στην προκείμενη περίπτωση, η δημοσιογράφος είχε αναγνωρίσει ότι η μεταμόρφωση της Μισέλ Ομπάμα σε μητέρα και σύζυγο έγινε σε ένα κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο στο οποίο οι γυναίκες αξιολογούνται στη βάση έμφυλων στερεοτύπων (Carlin & Winfrey, 2009). Ως εκ τούτου, οι Πρώτες Κυρίες που δείχνουν πως διαθέτουν πολιτική εμπειρία και επιχειρούν να λειτουργήσουν ως παράγοντες πολιτικής επιρροής κατηγορούνται πως ‘παραβιάζουν τα στερεοτυπικά πρότυπα της κοινωνίας αναφορικά με την ορθή συμπεριφορά’ (Paul & Perreault, 2018, σ. 166). Έτσι, γίνονται

αντιληπτές ως ‘διαστροφές καλών γυναικών’ (Saxonhouse, 1992). Στο πλαίσιο αυτό, οι γυναίκες που κατέχουν δημόσιες θέσεις αναμένεται να επιτελούν τις ταυτότητες τους με τρόπο που να συμμορφώνεται στο ‘βιολογικό’ τους φύλο. Συνεπώς, η επιλογή της Μισέλ Ομπάμα να δώσει έμφαση στους παραδοσιακούς ρόλους της μητέρας και συζύγου, έγινε με στόχο να απομακρυνθεί από τα αρνητικά στερεότυπα που κυριαρχούν στην έμφυλα προσδιορισμένη πολιτική αρένα (McGinley, 2009).

Σε αυτό το πλαίσιο, παρ’ ότι, αρχικά, η μεταμόρφωση της Μισέλ Ομπάμα σε ‘μαμά-αρχηγό’ δικαιολογήθηκε, η επαναφορά αυτού του τίτλου από την Μισέλ Ομπάμα στο Συνέδριο των Δημοκρατικών το 2012, προκάλεσε σειρά αντιδράσεων εκ μέρους μιας ομάδων Λευκών φεμινιστριών (Hayden, 2017). Συγκεκριμένα, η Jessica Valenti δήλωσε πως «ανυπομονεί για την ημέρα που οι δυναμικές γυναίκες δεν θα χρειάζεται να επιβεβαιώσουν στους Αμερικανούς ότι είναι μητέρες πάνω απ’ όλα» (HuffPost, 2012) ενώ η δημοσιογράφος Michelle Cottle αποκάλυψε τη Μισέλ Ομπάμα «εφιάλη του φεμινισμού» (“feminist nightmare”) λέγοντας πως «κάποια μέρα, κάποιος θα συνθλίψει το συμβατικό καλούπι της Πρώτης Κυρίας. Απλώς δεν θα είναι η Μισέλ Ομπάμα» (Politico, 2013). Η ίδια συνέχισε λέγοντας «αρκετά πια με την επιθυμία μιας Μισέλ που απλά δεν υπάρχει. Η γυναίκα δεν πρόκειται να μεταμορφωθεί σε μια πιο τολμηρή, πιο ακτιβίστρια Πρώτη Κυρία. Οι εκλογές του 2012 δεν την απελευθέρωσαν» (Politico, 2013). Η κριτική αυτή εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο φεμινιστικής κριτικής απέναντι σε κυρίαρχες κατασταλτικές ιδεολογίες που αντιλαμβάνονται την μητρότητα ως τον πρωταρχικό και πιο σημαντικό ρόλο στη ζωή μιας γυναίκας (Ayee et al., 2019). Ταυτόχρονα, οι δηλώσεις αυτές συνιστούν κριτική στην ιδέα της ‘εντατικής ενασχόλησης με τη μητρότητα’ (‘intensive mothering’) και στην επακόλουθη υποτίμηση της σημαντικότητας της καριέρας και άλλων δραστηριοτήτων (που δεν σχετίζονται με τη μητρότητα) στη ζωή των γυναικών (Hayden, 2017).

Παράλληλα, όμως με την προαναφερθείσα κριτική που προήλθε από μεγάλο μέρος του φεμινιστικού κόσμου, παρουσιάστηκε και ένα μέρος του αμερικανικού κόσμου (κυρίως Μαύρες φεμινίστριες) που υπερασπίστηκε την Μισέλ Ομπάμα για την επιλογή της να επιλέξει τη μητρότητα έναντι της καριέρας της. Συγκεκριμένα, δημοσιογράφος του Atlantic αναφέρει πως «με τους γονείς αλλά ειδικά με τη μητέρα υπάρχει μια θυσία. Η Μισέλ, ζωγραφίζει για εκείνη την εικόνα αυτής της θυσίας ως ενδυνάμωση, ως επιλογή ακόμα και ως μια μορφή ένδειξης ότι τα ‘έχει όλα’ (‘having it all’)» συνεχίζοντας πως «η Μισέλ Ομπάμα αντανάκλα σίγουρα την πιο ενδυναμωμένη μορφή, την πιο ‘εκεί-που-βρισκόμαστε τώρα’ συζήτηση για τον φεμινισμό» (Atlantic, 2012). Ταυτόχρονα, σε άλλο άρθρο υποστηρίζεται πως για την Μισέλ Ομπάμα, «ως την πρώτη Αφροαμερικανίδα Πρώτη Κυρία, ο όρος ‘μαμά-αρχηγός’,

λαμβάνει νέα σημασία στα πλαίσια των ρατσιστικών και σεξιστικών στερεοτύπων που έπρεπε να αντιμετωπίσει από την περίοδο της καμπάνιας του 2008» (Maclean's, 2012). Επιπλέον, στο μπλογκ Μαύρου φεμινισμού FeministWire αναφέρεται πως «οι Μαύρες γυναίκες δούλευαν πάντα. Τα σώματα μας κατασκευάστηκαν εξαιτίας της δουλείας ως μονάδες εργασίας και αναπαραγωγής. Η αναπαραγωγή μας ήταν μια καπιταλιστική προσπάθεια παραγωγής εργασίας. Εάν καμία Μαύρη γυναίκα δεν εργαστεί ξανά στην μισθωτή αγορά εργασίας, είμαστε όλες νόμιμες κληρονόμοι του φεμινισμού εξαιτίας της βιωμένης ιστορικής μας εμπειρίας στις ΗΠΑ. Οι Μαύρες γυναίκες δεν χρειάζεται να κερδίσουν τον φεμινισμό. Αν μη τι άλλο ο φεμινισμός πρέπει να κερδίζει τις Μαύρες γυναίκες» (FeministWire, 2013). Στα παραπάνω αποσπάσματα παρατηρείται μια διαφορετική προσέγγιση αναφορικά με τη μητρότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, έχει υποστηριχθεί πως οι Λευκές γυναίκες αντιμετωπίζουν την μητρότητα ως μια καθολική εμπειρία παραβλέποντας τις ξεχωριστές ιστορικές εμπειρίες των Μαύρων μητέρων (Querusio, 2015). Όπως υποστηρίζει μεγάλο μέρος των Μαύρων φεμινιστριών, η προάσπιση της μητρότητας εκ μέρους μιας Μαύρης γυναίκας «είναι επαναστατική» (FeministWire, 2013). Είναι επαναστατική διότι προτάσσει το δικαίωμα των Μαύρων γυναικών στην 'εντατική ενασχόληση με τη μητρότητα', δικαίωμα το οποίο στερούνταν στο παρελθόν. Στο ιστορικό πλαίσιο των ΗΠΑ, οι Μαύρες γυναίκες, στερούνταν του δικαιώματος της φροντίδας των δικών τους παιδιών διότι εργάζονταν στα σπίτια των Λευκών οικογενειών (Hayden, 2017). Ως εκ τούτου, η επιλογή της Μισέλ Ομπάμα να προτάξει τη φροντίδα και την ευημερία των δικών της παιδιών είναι «επαναστατική επειδή είναι Μαύρη» (FeministWire, 2013). Ταυτόχρονα, η επιλογή αυτή, την απομακρύνει από το στερεότυπο της Mammy, της δουλοπρεπούς και υπάκουης Μαύρης γυναίκας που είναι αποκλειστικά αφοσιωμένη στην ανατροφή των παιδιών των Λευκών οικογενειών (Ayee et al., 2019). Σύμφωνα με την Harris-Perry, «αντί να συμφωνήσει ότι η δημόσια σφαίρα είναι πιο σημαντική από την Σάσα και την Μαλία, έθαψε την Mammy και αγκάλιασε τη μητρότητα με τους δικούς της όρους» (MSNBC, 2013). Τέλος, μέσα από την 'εντατική ενασχόληση με τη μητρότητα' (Hayden, 2017), η Μισέλ Ομπάμα ανατρέπει κυρίαρχες αφηγήσεις που συνδέουν τη Μαύρη γυναίκα με την κακή γονική μέριμνα και την επακόλουθη δημιουργία ελαττωματικών οικογενειών (Collins, 2005).

B. ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΜΑΛΑ ΧΑΡΙΣ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΜΕΣΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΘΗΛΥΚΟΤΗΤΑΣ, ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

I. ΥΨΗΛΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΞΙΩΜΑΤΑ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΦΥΛΗ

Μετά την έναρξη της σταδιακής απελευθέρωσης των δημοκρατικών θεσμών κατά τη δεκαετία του 1960 και, ειδικότερα, μετά τη θέσπιση του Νόμου για τα Δικαιώματα Ψήφου (Voting Rights Act) του 1965 και την ανάδυση του δεύτερου κύματος φεμινισμού τη δεκαετία του 1970, άρχισε σταδιακά να αυξάνεται ο αριθμός των γυναικών και των έγχρωμων ατόμων ('people of color') (ανδρών και γυναικών) που εκλέγονταν σε δημόσια αξιώματα (Hardy-Fanta, Lien, Pinderhughes, & Sierra, 2006). Από το 1968, με την εκλογή της Shirley Chisholm, της πρώτης Μαύρης γυναίκας που εκλέχθηκε στο Κογκρέσο των ΗΠΑ, έως σήμερα, γίνεται φανερό ότι όλο και μεγαλύτερος αριθμός Μαύρων (και Λευκών) γυναικών συμμετέχει σε εκλογικές αναμετρήσεις (Morales, 2019). Μάλιστα, το 1992 χαρακτηρίστηκε ως η 'Χρονιά της Γυναίκας' ('The Year of the Woman'), εξαιτίας του μεγάλου αριθμού γυναικών που έθεσαν υποψηφιότητα και εξασφάλισαν θέσεις στο Κογκρέσο και στη Γερουσία των ΗΠΑ (Cook, Thomas, & Wilcox, 2019). Ακολούθως το 2008, οι περιπτώσεις της Σάρα Πέιλιν και της Χίλαρι Κλίντον φανέρωσαν την πρόοδο που έχουν σημειώσει οι γυναίκες στην πολιτική арένα, παρ' ότι δεν συνιστούν παραδείγματα της επίτευξης του στόχου της ισότητας των φύλων (Carlin & Winfrey, 2009). Η πρόοδος των γυναικών στην πολιτική арένα, έλαβε πιο ουσιαστική μορφή στις ενδιάμεσες εκλογές (midterm elections) του 2018, στις οποίες 84 Μαύρες γυναίκες έθεσαν υποψηφιότητα για μια θέση στο Κογκρέσο ή για Κυβερνήτες, ποσοστό συμμετοχής 42% μεγαλύτερο απ' ό,τι σε προηγούμενες εκλογές. Το νέο αυτό 'κύμα' γυναικών και υποψηφίων προερχόμενων από μειονότητες, οδήγησε πολλούς να χαρακτηρίσουν το έτος 2018 ως τη 'νέα Χρονιά της Γυναίκας' ή ως τη 'χρονιά του έγχρωμου υποψηφίου' ('the year of the candidate of color') (Fraga, Shah, & Juenke, 2020, σ. 435). Μεταξύ αυτών των γυναικών, η Ilhan Omar και η Rashida Tlaib, οι πρώτες μουσουλμανικής θρησκείας γυναίκες που εκλέχθηκαν στο Κογκρέσο, η Alexandria Ocasio-Cortez, το νεότερο μέλος του Κογκρέσου των ΗΠΑ και η Sharice Davids, μέλος της κοινότητας ΛΟΑΤ+ (LGBTQ), αποτελούν παραδείγματα της φυλετικής, θρησκευτικής και σεξουαλικής ποικιλομορφίας που χαρακτηρίζει σήμερα το Κογκρέσο των ΗΠΑ (Arnold, Crevecoeur, Kenny, & Lynch, 2018).

Παρά όμως τη διευρυμένη αντιπροσώπευση των γυναικών σε δημόσια αξιώματα, οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται (underrepresented), φανερόντας ότι οι ΗΠΑ βρίσκονται ακόμα μακριά από την επίτευξη της πολιτικής ισότητας των φύλων. Παραδοσιακά το φύλο, λειτουργώντας σε συνδυασμό με τη φυλή, έχει καθορίσει σε μεγάλο βαθμό το ποιες ομάδες διαθέτουν τους πόρους και τις ευκαιρίες εκλογής σε δημόσια αξιώματα (Sanbonmatsu, 2020). Η μειωμένη αντιπροσώπευση (underrepresentation) των γυναικών στην αμερικανική πολιτική σκηνή μπορεί, εν μέρει, να αποδοθεί σε στερεοτυπικές αντιλήψεις που διατηρούνται έως και σήμερα και, οι οποίες, συσχετίζουν την εικόνα του ηγέτη με τους άνδρες και την αρρενωπότητα (Bock, Byrd-Craven, & Burkley, 2017). Αυτές οι αντιλήψεις αντανακλούν στερεότυπα αναφορικά με τους έμφυλους ρόλους. Σε αυτό το πλαίσιο, οι άνδρες είναι θεμιτό να επιδεικνύουν επιθετικότητα, φιλοδοξία, ανεξαρτησία, ικανότητα αυτενέργειας (agentic behavior) και αυτοπεποίθηση (McGinley, 2009). Απεναντίας, οι γυναίκες αναμένεται να είναι συμπονετικές, κοινωνικά ευαίσθητες και να συμπεριφέρονται με γνώμονα το κοινό καλό. Η επίδειξη κυριαρχίας, ανταγωνιστικότητας και στοχοπροσήλωσης εκ μέρους των γυναικών προσλαμβάνεται με αρνητικό τρόπο από τα ακροατήρια, στο πλαίσιο που συνιστά παραβίαση των κανόνων που διέπουν τους έμφυλους ρόλους (Heilman & Okimoto, 2007). Ως εκ τούτου, οι γυναίκες που αψηφούν τους κανόνες, θεωρούνται ικανές αλλά μη αρεστές (Bock, Byrd-Craven, & Burkley, 2017). Σύμφωνα με την Washington Post, «η αρέσκεια (likability) αφορά αποκλειστικά τους άνδρες πολιτικούς» και «αυτό αποτελεί μέρος ενός μεγαλύτερου προβλήματος που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες - μια μόνιμη θέση ετερότητας (outsider status) στην πολιτική», «η Χίλαρι Κλίντον, για παράδειγμα, θεωρούνταν ικανή αλλά όχι αρεστή κατά τη διάρκεια της καμπάνιας του 2008 για την Προεδρία» (WashingtonPost, 2020). Ως εκ τούτου, γίνεται φανερό ότι οι γυναίκες που θέτουν υποψηφιότητα για δημόσια αξιώματα

βρίσκονται αντιμέτωπες με ‘διπλή δέσμευση’ (double bind). Σύμφωνα με αυτή, η επίδειξη αποκλειστικά ‘θηλυκών’ χαρακτηριστικών τις καθιστά ανίκανες, ενώ, η επίδειξη αποκλειστικά ‘αρρενωπών’ χαρακτηριστικών τις καθιστά μη αρεστές (Jamieson, 1995).

Με διπλή δέσμευση βρέθηκαν αντιμέτωπες η Χίλαρι Κλίντον, η Σάρα Πέιλιν και η Μισέλ Ομπάμα, φανερώνοντας ότι οι γυναίκες που κατέχουν δημόσιες θέσεις πρέπει να ‘επιτελούν’ τις ταυτότητες τους με συγκεκριμένους τρόπους προκειμένου να γίνουν αποδεκτές (McGinley, 2009). Διπλή δέσμευση αντιμετώπισε και η Κάμαλα Χάρις, εκλεγμένη πλέον Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, καθ’ όλη τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας του 2020. Ταυτόχρονα όμως, εξαιτίας της φυλής της, βρέθηκε αντιμέτωπη με τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που συνοδεύουν τις Μαύρες γυναίκες από την εποχή της δουλείας έως και σήμερα (όπως έγινε φανερό και στην περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα) (Jordan-Zachery, 2009). Όπως αναφέρει η New York Times, «η δικηγόρος και ακτιβίστρια πολιτικών δικαιωμάτων, Kimberle Crenshaw, εισήγαγε τον όρο ‘διατομεακότητα’ πριν από τρεις δεκαετίες προκειμένου να περιγράψει πως μπορεί να αλληλεπικαλύπτονται οι διάφορες ταυτότητες προκαλώντας πιο περίπλοκες μορφές διάκρισης, για παράδειγμα, ρατσισμό μαζί με σεξισμό. Οι ειδικοί είπαν ότι η περίπτωση της Χάρις ήταν ένα εξαιρετικό παράδειγμα» (NYTimes, 2020) (Crenshaw, 1989). Η θεωρία της διατομεακότητας, όπως έχει ήδη αναφερθεί, βοηθά στην κατανόηση των διακριτών εμπειριών (σεξιστικών, ρατσιστικών κ.α.) που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες στην Αμερική (Ghavami & Perla, 2013). Ως εκ τούτου, όπως θα γίνει φανερό παρακάτω, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας του 2020, η Κάμαλα Χάρις, ως έγχρωμη γυναίκα, βρέθηκε αντιμέτωπη με ‘πολλαπλό κίνδυνο’ (multiple jeopardy)¹⁹ (King, 1988). Παρ’ ότι όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναγνώρισαν την «πρωτοποριακή απόφαση του Τζο Μπάιντεν ως προς την επιλογή μιας έγχρωμης γυναίκας για το αξίωμα του Αντιπροέδρου και, πιθανώς, διαδόχου του Λευκού Οίκου κάποια μέρα» (NYTimes, 2020), ταυτόχρονα, πολλά από αυτά ανέφεραν πως «καθώς η Χάρις είναι μόνο η τέταρτη γυναίκα που είναι υποψήφια σε ένα μεγάλο αμερικανικό κόμμα, θα κληθεί να αντιμετωπίσει τις περιπλοκές που προκαλούνται από τη φυλή και το φύλο της» (BBC, 2020). Αμέσως παρακάτω, θα αναλυθούν οι θεματικές στις οποίες εστίασαν το ενδιαφέρον τους τα διεθνή μέσα ενημέρωσης κατά την αναπαράσταση της Κάμαλα Χάρις. Οι θεματικές αυτές, αντανakλούν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι

¹⁹ H D. King αντικαθιστά τον όρο ‘διπλό κίνδυνο’ (‘double jeopardy’), οποίος αναπτύχθηκε για πρώτη φορά το 1972 από την Frances Beal για να περιγράψει τις διπλές διακρίσεις που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες εξαιτίας του φύλου και της φυλής τους (ρατσισμό μαζί με σεξισμό) (Beal, 2008), με τον όρο ‘πολλαπλό κίνδυνο’ (‘multiple jeopardy’). Ο όρος ‘πολλαπλός’ δεν αναφέρεται μόνο στις διαφορετικές, ταυτόχρονες καταπιέσεις αλλά δίνει έμφαση στις πολλαπλασιαστικές σχέσεις αυτών των καταπιέσεων (δηλαδή ο ρατσισμός πολλαπλασιάζεται από τον σεξισμό και τα ανωτέρω πολλαπλασιάζονται από ταξικές διαφορές) (King, 1988).

γυναίκες μεικτής φυλετικής καταγωγής όταν είναι υποψήφιος για δημόσια αξιώματα (Sanbonmatsu, 2020).

II. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΜΑΛΑ ΧΑΡΙΣ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ ΤΟΥ 2020

Μια θεματική στην οποία εστίασαν έντονα το ενδιαφέρον τους τα διεθνή μέσα ενημέρωσης κατά τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας του 2020, αφορούσε την επίδραση που είχε το φύλο και η φυλή της Κάμαλα Χάρις στην εκλογική αναμέτρηση για το δεύτερο υψηλότερο αξίωμα των ΗΠΑ, αυτό του/της Αντιπροέδρου. Συγκεκριμένα, άρθρο της ιστοσελίδας Vox δημοσιεύθηκε με τίτλο «Τι θα χρειαστεί ώστε να αντιμετωπισθούν οι σεξιστικές και ρατσιστικές επιθέσεις ενάντια στην Κάμαλα Χάρις» (Vox, 2020) και αναφέρει πως «πολύ συχνά στην πολιτική το φύλο ή η φυλή μιας γυναίκας-ή και τα δύο-χρησιμοποιούνται εναντίον της, αναγκάζοντας την να ισορροπεί σε γραμμές γύρω από τον τόνο, τη γλώσσα και τη φιλοδοξία της, κάτι που οι άνδρες δεν χρειάζεται να κάνουν. Αυτό είναι ιδιαίτερα αληθινό για τις Μαύρες γυναίκες, οι οποίες έρχονται αντιμέτωπες με πολλαπλά σχήματα λόγου (tropes) τα οποία χρησιμοποιούνται για να τις υποβαθμίσουν στη δημόσια σφαίρα και κατά τη διάρκεια μιας καμπάνιας, όπως το στερεότυπο της ‘Sapphire’, γνωστό σήμερα και ως ‘θυμωμένη Μαύρη γυναίκα’ ή το στερεότυπο της ξεμυαλιστράς ‘Jezebel’. Όλα αυτά αποτελούν καθαρά παραδείγματα φυλετικής και σεξιστικής προκατάληψης (‘misogynoir’)-της μοναδικής συμπεριφοράς μισογυνισμού που αντιμετωπίζουν οι Μαύρες γυναίκες εξαιτίας του συνδυασμού του φύλου και της φυλής τους» (Vox, 2020). Στα εν λόγω αποσπάσματα, γίνεται αναφορά στις διακριτές εμπειρίες που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες εξαιτίας της αλληλεπίδρασης του φύλου και της φυλής τους (Jordan-Zachery, 2009). Η αλληλεπίδραση των κατηγοριών αυτών, οδηγεί τις Μαύρες γυναίκες σε μια κατάσταση κοινωνικής αορατότητας (social invisibility). Για την περιγραφή των διακριτών εμπειριών που προκύπτουν από αυτή την αλληλεπίδραση, χρησιμοποιείται ο όρος ‘φυλετική και σεξιστική προκατάληψη’ (‘misogynoir’), ο οποίος αναφέρεται στον μισογυνισμό έναντι των Μαύρων γυναικών (Madden, Janoske, Winkler, & Edgar, 2018). Σε άμεση σχέση, η εφημερίδα Independent αναφέρει πως «έκθεση της οργάνωσης Time’s Up Now, αναλύοντας τρεις εβδομάδες κάλυψης της Χάρις από τα ΜΜΕ σχετικά με την υποψηφιότητα της, έδειξε ότι το ένα τέταρτο της κάλυψης περιλάμβανε ρατσιστικά και σεξιστικά σχήματα λόγου που τροφοδοτούσαν το στερεότυπο της ‘θυμωμένης Μαύρης γυναίκας’ και θεωρίες συνωμοσίας σχετικά με την καταγωγή της (‘birther conspiracy theories’))» (Independent, 2020). Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται

πως «η Διευθύνουσα σύμβουλος της οργάνωσης Time's Up Now δήλωσε πως όταν οι γυναίκες και, συγκεκριμένα, οι έγχρωμες γυναίκες κατεβαίνουν υποψήφιας για δημόσια αξιώματα, υπόκεινται σε 'δύο μέτρα και δύο σταθμά' (double standards) τα οποία σε καμία περίπτωση δεν έχουν να κάνουν με τα προσόντα τους αλλά έχουν πάντοτε να κάνουν με την ιστορία του σεξισμού και του ρατσισμού αυτής της χώρας» ενώ η «Βάλερι Τζάρετ, πρώην σύμβουλος του Μπαράκ Ομπάμα δήλωσε πως αυτή η έκθεση δείχνει πως ο τοξικός πολιτικός μας λόγος (broken political discourse) μπορεί να εκτροχιάσει τις πολιτικές φιλοδοξίες των γυναικών και, ιδιαίτερα, των Μαύρων γυναικών» (Independent, 2020).

Πράγματι, έρευνα των Fox και Lawless (2004) έδειξε πως οι γυναίκες που διαθέτουν ίδια χαρακτηριστικά προσωπικότητας και ίδια επαγγελματικά διαπιστευτήρια με τους άνδρες, παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά πολιτικών φιλοδοξιών. Η πραγματικότητα αυτή, οφείλεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες δεν παροτρύνονται όσο οι άνδρες να θέσουν υποψηφιότητα για δημόσια αξιώματα. Ταυτόχρονα, σχετίζεται με την πεποίθηση των ίδιων των γυναικών πως δεν διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα ώστε να θέσουν υποψηφιότητα για δημόσια αξιώματα (Fox & Lawless, 2004). Σε αυτό το πλαίσιο, οι έγχρωμες γυναίκες (women of color) αντιμετωπίζουν ακόμα μεγαλύτερες προκλήσεις στη διεκδίκηση δημόσιων αξιωμάτων. Συγκεκριμένα, έχει υποστηριχθεί ότι οι αρχηγοί κομμάτων αμφισβητούν την πολιτική βιωσιμότητα των έγχρωμων γυναικών υποψηφίων και, ως εκ τούτου, δεν διευκολύνουν την πολιτική ανέλιξη τους (Fraga, Shah, & Juenke, 2020). Συνεπώς, έχει διαμορφωθεί η θέση ότι στις Μαύρες γυναίκες δίδονται λιγότερες ευκαιρίες ώστε να θέσουν υποψηφιότητα σε εκλογές για δημόσια αξιώματα σε σχέση με τις Λευκές γυναίκες (Silva & Skulley, 2018). Σε αυτό το πλαίσιο, οι έγχρωμες γυναίκες συχνά συναντούν εμπόδια στην εξασφάλιση υποστήριξης για τις προεκλογικές καμπάνιες τους (Sanbonmatsu, 2015). Αυτό έγινε φανερό και στην περίπτωση της Κάμαλα Χάρις, η οποία «αποσύρθηκε από τον αγώνα για την διεκδίκηση της Προεδρίας²⁰ στα τέλη του περασμένου έτους, αφού δεν είχε αρκετά χρήματα. Εκτοξεύθηκε στις δημοσκοπήσεις μετά από μια πρώτη έντονη δημόσια λογομαχία (debate), αλλά στην συνέχεια έπεσε και ποτέ δεν επανήλθε» (NYTimes, 2020).

Ακόμα και στην περίπτωση που οι γυναίκες (Λευκές και έγχρωμες) αποφασίσουν να θέσουν υποψηφιότητα για δημόσια αξιώματα, αντιμετωπίζουν εμπόδια (Sanbonmatsu, 2020),

²⁰ Στο παρόν απόσπασμα γίνεται αναφορά στην καμπάνια που διεξήγαγε η Κάμαλα Χάρις για την διεκδίκηση της Προεδρίας των ΗΠΑ στις προκριματικές εσωκομματικές εκλογές του κόμματος των Δημοκρατικών (Democratic presidential primaries). Η καμπάνια της ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2019, ωστόσο λόγω της ανεπαρκούς χρηματοδότησης της δεν μπόρεσε να επιβιώσει (NYTimes, 2020). Ως εκ τούτου, η Κάμαλα Χάρις απέσυρε την υποψηφιότητα της τον ερχόμενο Δεκέμβριο, αδυνατώντας να εξασφαλίσει «ένα κύμα υποστήριξης αγωνιζόμενη για την υποψηφιότητα μέσα στο πιο ποικιλόμορφο πεδίο υποψηφίων στην ιστορία» (NYTimes, 2020).

που πολλές φορές προκύπτουν, από στερεοτυπικές αντιλήψεις αναφορικά με τους έμφυλους ρόλους (Heilman & Okimoto, 2007). Οι γυναίκες που παρουσιάζουν φιλοδοξία, ανεξαρτησία, αυτοπεποίθηση και ικανότητα αυτενέργειας (agentic behavior) (τα θεωρούμενα ‘αρρενωπά’ χαρακτηριστικά που κρίνονται απαραίτητα για την ανάληψη ηγετικών θέσεων), δεν είναι αρεστές στο εκλογικό σώμα καθώς παραβιάζουν τους κανόνες που διέπουν τους έμφυλους ρόλους (McGinley, 2009). Ειδικότερα, οι γυναίκες που παρουσιάζουν ικανότητα αυτενέργειας, συχνά, γίνονται αντιληπτές ως ‘σκύλες’ (‘bitches’), οι οποίες δεν ενδιαφέρονται για κανέναν άλλον πέραν του εαυτού τους (Heilman & Okimoto, 2007). Σε αυτό το πλαίσιο, «πριν την ανακοίνωση της Γερουσιαστή Κάμαλα Χάρις ως υποψήφιας Αντιπροέδρου, κυκλοφορούσαν φήμες που αφορούσαν ανησυχίες σχετικά με την φιλοδοξία και την αποφασιστικότητα της» (Politico, 12/08/2020). Συγκεκριμένα, «ακόμα και πριν την επιλογή της ως υποψήφιας Αντιπροέδρου, απεικονιζόταν ως υπερβολικά φιλόδοξη. Αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο. Οι γυναίκες που έχουν επιδιώξει εξουσία, ιστορικά, έχουν έρθει αντιμέτωπες με τέτοιου είδους κριτική σε αντίθεση με τους άνδρες» (Politico, 12/08/2020). Όπως αναφέρει το περιοδικό Forbes, «η αποφασιστικότητα έχει δύο όψεις για τις γυναίκες. Χρειάζεται για να προοδεύσεις αλλά, την ίδια στιγμή, καλύτερα να μπορείς να την κρύψεις εάν θέλεις να προοδεύσεις» (Forbes, 2020). Ως εκ τούτου, οι γυναίκες που διεκδικούν ηγετικές θέσεις καλούνται να ισορροπήσουν τα «θηλυκά» με τα «αρρενωπά» χαρακτηριστικά, στο πλαίσιο που η κατοχή αποκλειστικά των πρώτων υπονοεί ανικανότητα (incompetency), ενώ η κατοχή αποκλειστικά των δεύτερων αντιμετωπίζεται αρνητικά από τους ψηφοφόρους (McGinley, 2009). Όπως αναφέρει η New York Times, «μεταξύ εκείνων που μελετούν τη γυναικεία ηγεσία, εδώ και καιρό επικρατεί η άποψη ότι οι γυναίκες που αναζητούν εξουσία πρέπει το κάνουν όμορφα. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι γυναίκες μπορούν να μετριάσουν τις φιλοδοξίες τους μεταφέροντας ζεστασιά (warmth) - αφού οι γυναίκες αναμένεται να είναι ‘ζεστές’ - και ότι η αυτοπροβολή είναι θεμιτή, αλλά με προσεκτικό τρόπο, καθώς οι άνθρωποι αποδοκιμάζουν τις θρασείες γυναίκες» ενώ συνεχίζει, «αυτό αποκαλείται ‘μάχη των φύλων’ (‘gender judo’): η ιδέα ότι οι γυναίκες μπορούν να αντισταθμίσουν την προκατάληψη απέναντι σε αυτές τις ‘αρρενωπές’ συμπεριφορές, όπως τη φιλοδοξία, παρουσιάζοντας στερεοτυπικά ‘θηλυκές’ συμπεριφορές, όπως ζεστασιά και φιλικότητα» (NYTimes, 2020). Ως αποτέλεσμα γίνεται φανερό, ότι τα έμφυλα στερεότυπα που κυριαρχούν στην πολιτική αρένα δημιουργούν ποικίλες προκλήσεις για τις γυναίκες υποψηφίους στο βαθμό που ενδέχεται να επηρεάσουν την εκλογική συμπεριφορά (Kahn, 1996).

Ταυτόχρονα όμως με τα έμφυλα στερεότυπα, πολλές γυναίκες που διεκδικούν ηγετικές θέσεις, όπως η Κάμαλα Χάρις, βρίσκονται αντιμέτωπες και με φυλετικά στερεότυπα²¹. Ως εκ τούτου, οι έγχρωμες γυναίκες (Μαύρες, Λατινικής, Ασιατικής καταγωγής κ.α.) καλούνται να αντιμετωπίσουν ξεχωριστές προκλήσεις κατά διάρκεια προεκλογικών καμπανιών (Sanbonmatsu, 2020). Έτσι, στην περίπτωση της Κάμαλα Χάρις, «τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθώς και πολλοί από τους πολιτικούς της αντιπάλους έχουν ήδη προθυμοποιηθεί να αναπτύξουν σεξιστικά στερεότυπα για να δυσφημίσουν τη νεαρή Γερουσιαστή της Καλιφόρνια. Ο συνδυασμός ρατσισμού και σεξισμού θα είναι αισθητός μέχρι την ημέρα των εκλογών-ακόμα και αν μεταδίδεται σε λιγότερο εμφανείς συχνότητες...η ταυτότητα της ως έγχρωμης γυναίκας σημαίνει ότι την περιμένουν πρωτοφανείς προκλήσεις. Θα αντιμετωπίσει τόσο οικεία όσο και ιδιαίτερα εμπόδια. Η υποψηφιότητα της θα μεγιστοποιήσει τους συνδέσμους (contours) της οροφής που δεν έχει ακόμα σπάσει» (Politico, 12/08/2020). Στο πλαίσιο που μέχρι σήμερα δεν είχε αναδειχθεί καμία γυναίκα ως Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ και στο πλαίσιο που ο ρόλος του Αντιπροέδρου είναι παραδοσιακά σχεδιασμένος για Λευκούς (raced white) άνδρες (gendered male), η υποψηφιότητα μιας έγχρωμης γυναίκας, της Κάμαλα Χάρις, ήταν αναμενόμενο να συνοδευθεί από εμπόδια (McGinley, 2009).

Έτσι, «λίγες ώρες αφότου εντάχθηκε με τον Τζο Μπάιντεν στο Δημοκρατικό εισιτήριο, ο κ. Τραμπ την χαρακτήρισε ‘εξαιρετικά κακή’ (‘extraordinarily nasty’) και στη συνέχεια, ‘τόσο θυμωμένη’ (‘so angry’)», αναφέρει άρθρο της εφημερίδας New York Times συνεχίζοντας πως, οι χαρακτηρισμοί αυτοί «βασίζονταν σε ένα ρατσιστικό σχήμα λόγου (racist trope) που ανιχνεύεται γενιές πίσω στον Αμερικανικό πολιτισμό. Η ‘θυμωμένη Μαύρη γυναίκα’, παραμένει μια πολιτισμική και κοινωνική κατασκευή, ένα στερεότυπο που έχει χρησιμοποιηθεί για να υποτιμήσει καλλιτέχνες, αθλητές και πολιτικές προσωπικότητες» (NYTimes, 2020). Ακριβώς όπως η Μισέλ Ομπάμα απεικονίστηκε ως ‘θυμωμένη Μαύρη

²¹ Σε αυτό το πλαίσιο, παλαιότερες έρευνες έχουν δείξει ότι τα φυλετικά στερεότυπα και οι προκαταλήψεις έχουν, σε πολλές περιπτώσεις, λειτουργήσει αποτρεπτικά στην εκλογή Αφροαμερικανών και Λατινικής καταγωγής υποψηφίων σε δημόσια αξιώματα (Terkildsen, 1993). Ταυτόχρονα, παλαιότερα είχε υποστηριχθεί πως το φύλο και η φυλή των έγχρωμων γυναικών, αποτελούσαν μειονέκτημα για την υποψηφιότητα τους (Githens & Prestage, 1977). Πρόσφατα, ωστόσο, έχει διαμορφωθεί η άποψη ότι η αποκλειστική απόδοση ευθύνης στην προκατειλημμένη εκλογική συμπεριφορά των Λευκών ψηφοφόρων, δεν επαρκεί για να εξηγήσει την μειωμένη αντιπροσώπευση (underrepresentation) των έγχρωμων γυναικών στα κρατικά νομοθετικά σώματα (Shah, Scott, & Juenke, 2018). Ως εκ τούτου, η φυλετική/εθνική και έμφυλη αντιπροσώπευση (racial/ethnic and gender representation) αποτελεί τόσο αποτέλεσμα της ζήτησης των ψηφοφόρων (voter demand) όσο και της προσφοράς των υποψηφίων (candidate supply) (Fraga, Shah, & Juenke, 2020). Δηλαδή, η μειωμένη αντιπροσώπευση των έγχρωμων γυναικών οφείλεται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι δεν επιλέγονται και δεν υποστηρίζονται συχνά από τις κομματικές ελίτ ως υποψήφιες (Shah, Scott, & Juenke, 2018)

γυναίκα' στην αρχή της καμπάνιας του 2008 (Fears & Combs, 2013), έτσι και η Κάμαλα Χάρις βρέθηκε αντιμέτωπη με το ίδιο στερεότυπο κατά τη διάρκεια της καμπάνιας του 2020. Το στερεότυπο της 'θυμωμένης Μαύρης γυναίκας', γνωστής και ως 'Sapphire' (Boylorn, 2020), όπως έχει προαναφερθεί, έχει τις ρίζες τους στην τηλεοπτική σειρά του 1951, 'Amos and Andy', και παρουσιάζει τη Μαύρη γυναίκα ως αυθάδη, επιθετική, φλύαρη και γεμάτη αυτοπεποίθηση (Jordan-Zachery, 2009). Η 'Sapphire' αντιπροσωπεύει τη δεσποτική Μαύρη γυναίκα που ελέγχει τους άνδρες στη ζωή της, εκφοβίζοντας τους, έτσι ώστε να πετύχει αυτό που θέλει (Eck, 2018). Το στερεότυπο της 'θυμωμένης Μαύρης γυναίκας' έχει χρησιμοποιηθεί εκτενώς για την απεικόνιση όλων των Μαύρων γυναικών, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, απόχρωσης δέρματος ή σωματικού τύπου (Kretsedemas, 2010) και λειτουργεί στο πλαίσιο της αιτιολόγησης του συστημικού ρατσισμού που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες στις ΗΠΑ (Jerald, Cole, & Ward, 2017). Ως εκ τούτου, «ο Πρόεδρος και οι σύμμαχοι του κλίνουν προς επίμονα στερεότυπα των Μαύρων γυναικών, τα οποία φαίνεται να υπονομεύουν τη φιλοδοξία τους ή την ανέλιξη τους σε θέσεις εξουσίας» αναφέρει η ειδησεογραφική ιστοσελίδα NBC παραθέτοντας τα λόγια του Τραμπ: «και τώρα έχετε ένα είδος-μια τρελή γυναίκα ('mad woman') την αποκαλώ, γιατί ήταν τόσο θυμωμένη και είχε τόσο μίσος όσον αφορά τη Δικαιοσύνη Kavanaugh»²² (NBC, 2020). Εν συνεχεία, το άρθρο αναφέρει πως «τα σχόλια του Τραμπ, προκάλεσαν ανησυχία σχετικά με την απεικόνιση της Μαύρης γυναίκας ως εγγενώς και ανεπανόρθωτα 'θυμωμένης', ένα στερεότυπο που ενθαρρύνει τους ανθρώπους να απορρίψουν τα προσόντα ενός υποψηφίου ή την κατά τα άλλα έγκυρη πολιτική κριτική που εγείρουν» (NBC, 2020). Το στερεότυπο αυτό, «όπως όλα τα στερεότυπα, έχει ως στόχο να μετατρέψει το υποκείμενο του σε κάτι μονοδιάστατο. Υποβαθμίζει τις Μαύρες γυναίκες που γίνονται αντιληπτές ως θυμωμένες, απορρίπτοντας τις ως στρίγγλες, των οποίων οι απόψεις δεν μετρούν αφού ωθούνται στην οργή από τα πάντα και από τίποτα» (NYTimes, 2020). Μάλιστα, στο βαθμό που ο θυμός θεωρείται 'ανδρικό συναίσθημα' ('masculine emotion'), όταν εκφράζεται από τις γυναίκες, συγκρούεται με την έννοια της θηλυκότητας (unfeminine) και θεωρείται επικίνδυνος (Boylorn, 2020). Σύμφωνα με την Harris-Perry, το στερεότυπο της 'θυμωμένης Μαύρης γυναίκας' «δεν αναγνωρίζει τον θυμό των Μαύρων γυναικών ως μια νόμιμη αντίδραση στις άνισες συνθήκες ζωής: γίνεται αντιληπτός ως μια παθολογική, παράλογη επιθυμία για έλεγχο των Μαύρων ανδρών, οικογενειών και κοινοτήτων. [Το

²² Ο Τραμπ «αναφερόταν στις 'αιχμηρές ερωτήσεις' της (πρώην) Γερουσιαστή Κάμαλα Χάρις προς τον Δικαστή Brett Kavanaugh το 2018, κατά τη διαδικασία ακρόασης του για την ανάληψη θέσης στο Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, αφότου του προσάφθηκαν καταγγελίες για σεξουαλική επίθεση στην καθηγήτρια Christine Blasey Ford» (NBC, 2020).

στερεότυπο αυτό], μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον των Αφροαμερικανίδων γυναικών που τολμούν να αμφισβητήσουν τις συνθήκες ζωής τους, να τονίσουν τις ανισότητες ή να ζητήσουν βοήθεια» (Harris-Perry, 2011, p. 95).

Η Κάμαλα Χάρις παράλληλα με το στερεότυπο της ‘θυμωμένης Μαύρης γυναίκας’ συσχετίστηκε και με σεξιστικά στερεότυπα. Μετά την προεκλογική τηλεοπτική λογομαχία (Vice Presidential Debate) της με τον Μάικ Πενς, πρώην Αντιπρόεδρο των ΗΠΑ, ο Τραμπ την χαρακτήρισε ως ‘τέρας’ (‘monster’) και δήλωσε πως είναι ‘μη αρεστή’ (‘totally unlikable’) (Sun, 2020). Σε άμεση συμφωνία, πολλοί Συντηρητικοί (Conservatives) αποκάλεσαν την Κάμαλα Χάρις στο Twitter ‘μη αρεστή’. Ένα από τα σχόλια στο εν λόγω μέσο κοινωνικής δικτύωσης ανέφερε πως «η Κάμαλα Χάρις είναι ‘μη αρεστή’ όταν κάνει αυτές τις αυτάρεσκες εκφράσεις προσώπου» (Hill, 2020). Ταυτόχρονα, «ένα μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής της καμπάνιας του Τραμπ την αποκάλεσε ‘αφόρητη, ψεύτρα σκύλα’» (NYTimes, 2020).

Ο χαρακτηρισμός της Κάμαλα Χάρις ως ‘μη αρεστής’ παραπέμπει για ακόμα μια φορά στη διπλή δέσμευση με την οποία έρχονται αντιμέτωπες οι γυναίκες υποψήφιες για δημόσια αξιώματα. Συγκεκριμένα, προκειμένου να θεωρηθεί ικανή πολιτική αρχηγός, η Κάμαλα Χάρις έπρεπε να μετριάσει την θηλυκότητα της. Ταυτόχρονα όμως, όπως είχε φανεί και στην περίπτωση της Χίλαρι Κλίντον, η αποσιώπηση των ‘θηλυκών’ χαρακτηριστικών από εκείνη και η αντίστοιχη προβολή ‘αρρενωπών’ χαρακτηριστικών, ενείχε τον κίνδυνο να θεωρηθεί ικανή αλλά ‘μη αρεστή’ (Lim, 2009). Σύμφωνα με την New York Times, «οι επιθέσεις εναντίον της Κάμαλα Χάρις ως ‘μη αρεστής’, τις οποίες εξαπέλυσε ο Τραμπ την Πέμπτη, παραπέμπουν σε δύο μέτρα και δύο σταθμά. Οι ψηφοφόροι είναι πιο πιθανό να δουν την ‘αρέσκεια’ (likability) ως υποχρεωτική για τις γυναίκες παρά για τους άνδρες, δείχνουν έρευνες, ενώ ειδικοί λένε ότι οι Μαύρες γυναίκες κρίνονται ακόμα πιο σκληρά» και «Αυτή είναι η ‘κλασσική διπλή δέσμευση’. Οι γυναίκες μπορούν να γίνουν αντιληπτές ως αρχηγοί ή ως θηλυκές (feminine) και τα δύο αυτά δεν ταιριάζουν μεταξύ τους» (NYTimes, 2020). Έτσι, οι γυναίκες που αναλαμβάνουν ηγετικούς ρόλους μπορεί μεν να γίνονται αντιληπτές ως ικανές αλλά με κόστος να προσλαμβάνονται ως κρύες (lacking warmth) και μη αρεστές (Bligh, Schlehofer, Casad, & Gaffney, 2012).

Ακολούθως, ο χαρακτηρισμός της Κάμαλα Χάρις ως ‘τέρας’ παραπέμπει στο 1840, οπότε και άρχισε να αναδύεται το κίνημα για τα δικαιώματα των γυναικών (women’s rights movement/women’s suffrage). Σε αυτό το ιστορικό πλαίσιο, οι υπέρμαχοι της άποψης ότι η θέση των γυναικών ήταν στην ιδιωτική και όχι στη δημόσια σφαίρα, αποκαλούσαν τις γυναίκες που αγωνίζονταν για τα πολιτικά τους δικαιώματα ‘αναίσχυντες’ (‘shameless females’), ‘ανδροπρεπείς’ (‘masculine’) και ‘παράξενα τέρατα’ (‘curious monsters’)²³ που αψηφούσαν τους έμφυλους ρόλους (Lange, 2012). Στον αντίποδα προέβαλαν τις ‘ευπρεπείς κυρίες’ (‘proper ladies’) οι οποίες, αντί να επιθυμούν τα δικαιώματα των ανδρών, αγκάλιαζαν την θηλυκή τους φύση και βασίζονταν σε εκείνους για την πολιτική τους εκπροσώπηση (Griswold, 1856). Σύμφωνα με την New York Times, «η απάνθρωπη γλώσσα του [Τραμπ], αξιοσημείωτη ακόμα και για τα δεδομένα του Τραμπ, ήταν ένα ασυνήθιστα σαφές παράδειγμα των προκατειλημμένων στάσεων-σχετικά με το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται οι γυναίκες, πώς πρέπει να συμπεριφέρονται τα έγχρωμα άτομα και συγκεκριμένα οι έγχρωμες γυναίκες-που έχουν διαπεράσει τα σχόλια που αφορούν την Χάρις» (NYTimes, 2020).

²³ Τον 19^ο αιώνα, συγγραφείς όπως ο Rufus Griswold στο βιβλίο του ‘The Republican Court’, υπερασπίζονταν μέσα από τα βιβλία τους την παραδοσιακή πολιτική θηλυκότητα (traditional political womanhood), προβάλλοντας ως πρότυπο (‘female ideal’) την Μάρθα Ουάσιγκτον, την πρώτη Πρώτη Κυρία των ΗΠΑ. Το εν λόγω βιβλίο προωθούσε ένα ιδανικό πρότυπο θηλυκότητας που ήταν αποδεκτό από μετριοπαθείς και συντηρητικούς Αμερικανούς, οι οποίοι απεχθάνονταν τις γυναίκες πολιτικές ακτιβίστριες. Σύμφωνα με το βιβλίο, οι γυναίκες μπορούσαν εμμέσως να επηρεάζουν την πολιτική σφαίρα μέσα από τη μητρότητα, την οικιακή ενασχόληση και την διευκόλυνση των πολιτικών και κοινωνικών σχέσεων των συζύγων τους. Οι επιφανείς γυναίκες μπορούσαν να εκφράσουν επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία για συγκεκριμένα πολιτικά ζητήματα διακριτικά και ιδιωτικά σε κοινωνικές συγκεντρώσεις όπως αυτές της Ουάσιγκτον, ποτέ όμως να συμμετέχουν άμεσα στην πολιτική (Griswold, 1856).

Μάλιστα, «έρευνες έχουν δείξει ότι οι Μαύρες γυναίκες αρχηγοί αξιολογούνται πιο αρνητικά από οποιοδήποτε φυλετική ή έμφυλη ομάδα... Υπάρχει το επικρατές στερεότυπο της 'θυμωμένης Μαύρης γυναίκας', που έχει μια μακρά ιστορία βαθιά ριζωμένη στη ρατσιστική δημοφιλή κουλτούρα και απεικονίζει τις Μαύρες γυναίκες ως εχθρικές-ένα χαρακτηριστικό που δεν συσχετίζεται με τους ηγέτες» (Politico, 07/10/20). Η απεικόνιση των Μαύρων γυναικών ως εχθρικών και επιθετικών, ανακόπτει τις ευκαιρίες ανέλιξης τους σε ανώτατες θέσεις, ακόμα και όταν θεωρούνται ικανές (Holder, Jackson, & Ponterotto, 2015). Συνεπώς, ενώ όλες οι γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες με τη 'γυάλινη οροφή' ('glass ceiling'), δηλαδή με τα εμπόδια που ανακύπτουν κατά την προσπάθεια ανέλιξης τους εξαιτίας του φύλου τους, οι Μαύρες γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες με μια 'αδιαπέραστη οροφή' ('concrete ceiling') εξαιτίας της αλληλεπίδρασης του φύλου και της φυλής τους (Holder, Jackson, & Ponterotto, 2015, σ. 165).

Τέλος, ο χαρακτηρισμός 'σκύλα' λειτουργεί στα πλαίσια περιορισμού των γυναικών που βρίσκονται σε θέσεις εξουσίας. Ο όρος 'σκύλα', το 1400, αναφερόταν σε μια κακόβουλη, μοχθηρή, σεξουαλικά ασύδοτη και απεχθή γυναίκα. Σήμερα, ο όρος έχει μετατραπεί σε συνώνυμο της αλαζονικής (uppity), εξωστρεφούς (vocal) και πιεστικής (pushy) γυναίκας (Anderson K. V., 1999) και έχει χρησιμοποιηθεί εκτενώς για να περιγράψει τις γυναίκες που βρίσκονται σε δημόσιες θέσεις (όπως έγινε φανερό στην περίπτωση της Χίλαρι Κλίντον) (Lim, 2009). Ειδικότερα, οι γυναίκες που εισέρχονται στην πολιτική αρένα, συχνά, αντιμετωπίζουν προκλήσεις που προκύπτουν από αντικρουόμενες κοινωνικές προσδοκίες. Εάν δεν είναι σκληρές (όπως οι άντρες), δεν θεωρούνται αρκετά ικανές για να ηγηθούν, ενώ αν είναι σκληρές αποκαλούνται 'σκύλες' διότι ανατρέπουν την εικόνα των γυναικών ως ζεστών, φιλικών και συμπονετικών (Jones, 2016). Όταν ο όρος 'σκύλα' χρησιμοποιείται στο δημόσιο λόγο, διαιώνίζει την αντίληψη ότι η εξουσία των γυναικών είναι αφύσικη και απειλητική. Ο όρος αυτός, είναι προβληματικός για τις γυναίκες που εισέρχονται στην πολιτική αρένα καθώς αποτελεί έναν ισχυρό όρο με σεξιστικές αναφορές. Είναι ο προεπιλεγμένος όρος για την περιγραφή φιλόδοξων γυναικών στη δημόσια σφαίρα (Anderson K. V., 1999). Συνεπώς, η

απεικόνιση μιας γυναίκας πολιτικού ως ‘σκύλας’ έχει αρνητικές επιπτώσεις για την ίδια, στο πλαίσιο που μπορεί να οδηγήσει σε αντιπάθεια και έλλειψη εμπιστοσύνης προς το πρόσωπο της (Bligh, Schlehofer, Casad , & Gaffney , 2012).

Απ’ όλα τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι στην περίπτωση της Κάμαλα Χάρις, όπως αναφέρει ο Guardian, «είδαμε αμέσως να χρησιμοποιείται σεξιστική και ρατσιστική γλώσσα για την περιγραφή της’, είπε η Fatima Goss Graves, διευθύνουσα σύμβουλος και Πρόεδρος του National Women’s Law Center Action Fund. ‘Όμως, άλλα πράγματα ήταν υπονοούμενα και πιστεύω ότι είναι σημαντικό να αναγνωρίζουμε ότι το να αποκαλείς την Κάμαλα Χάρις ‘κακή’ ή ‘φιλόδοξη’ ή ‘ψεύτρα’, είναι υπονοούμενα (dog whistles) που υπενθυμίζουν στον κόσμο αυτές τις ξεπερασμένες ιδέες’» (Guardian, 2020). «Οι Μαύρες γυναίκες γνωρίζουν καλά πως και στον επαγγελματικό και στον προσωπικό χώρο, ο μισογυνισμός και ο ρατσισμός τέμνονται επίμονα, καθώς οι ίδιες προσπαθούν να διαπεράσουν τη διπλή γυάλινη οροφή της πατριαρχίας και της Λευκής υπεροχής» (Politico, 12/08/20). Σε αυτό το πλαίσιο, οι Μαύρες γυναίκες βιώνουν έμφυλες (gendered) και ταξικές (classed) μορφές ρατσισμού που προέρχονται από κοινωνικά στερεότυπα και κυρίαρχες εικόνες που συντηρούνται έτσι ώστε να περιθωριοποιούν και να αντικειμενοποιούν τις Μαύρες γυναίκες (Lewis, Mendenhall , Harwood, & Hunt, 2016). Παρ’ ότι ο έκδηλος ρατσισμός δεν είναι πλέον κοινωνικά αποδεκτός στις ΗΠΑ, εξακολουθεί να υφίσταται λαμβάνοντας λιγότερο έκδηλη μορφή. Οι υπονοούμενες μορφές ρατσισμού έχουν ονομαστεί σύγχρονος ρατσισμός (modern racism), συμβολικός ρατσισμός (symbolic racism) ή αποτρεπτικός ρατσισμός (aversive racism) (Sue, et al., 2007). Συγκεκριμένα, αυτές οι συγκεκριμένες μορφές ρατσισμού έχουν χαρακτηριστεί φυλετικές ‘λανθάνουσας μορφής επιθετικότητες’ (racial microaggressions) (Williams M. , 2020). Οι φυλετικές ‘λανθάνουσας μορφής επιθετικότητες’ μπορούν να οριστούν ως οι ‘σύντομες και συνηθισμένες, καθημερινές λεκτικές, πρακτικές και περιβαλλοντικές ύβρεις (indignities), εκούσιες ή ακούσιες, που μεταδίδουν επιθετικές, υποτιμητικές ή αρνητικές φυλετικές προσβολές προς ένα άτομο-στόχο ή μια ομάδα-στόχο’ (Sue, et al., 2007, p. 271). Ενδέχεται να περιλαμβάνουν άκομψα (insensitive) σχόλια που απορρέουν από μια σειρά φυλετικών υποθέσεων σχετικά με την εγκληματικότητα, τη νοημοσύνη, τις πολιτιστικές αξίες και την υπηκοότητα (όπως θα φανεί παρακάτω και στην περίπτωση της Κάμαλα Χάρις). Ταυτόχρονα, στις ‘λανθάνουσας μορφής επιθετικότητες’ συμπεριλαμβάνεται και η άρνηση αναγνώρισης των φυλετικών εμπειριών των έγχρωμων ατόμων (Lewis, Mendenhall , Harwood, & Hunt, 2016). Οι ‘λανθάνουσας μορφής επιθετικότητες’ θεωρούνται μικρής κλίμακας, κοινότοπες και σε ορισμένες περιπτώσεις αμφίσημες, ωστόσο, είναι ψυχοφθόρες για τους παραλήπτες λόγω της υπονοούμενης μορφής τους (Williams M. , 2020). Λαμβάνοντας υπόψη τους

χαρακτηρισμούς που αποδόθηκαν στην Κάμαλα Χάρις ('θυμωμένη', 'κακή', 'μη αρεστή', 'σκύλα' κλπ.), διαφαίνεται ότι η ίδια βρέθηκε αντιμέτωπη με τέτοιου είδους υπονοούμενες μορφές ρατσισμού αλλά και σεξισμού, καθ' όλη τη διάρκεια της καμπάνιας του 2020.

III. ΚΑΜΑΛΑ ΧΑΡΙΣ ΚΑΙ ΦΥΛΕΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Μια ακόμα θεματική στην οποία εστίασαν το ενδιαφέρον τους τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατά τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας του 2020 αφορούσε τη μεικτή φυλετική ταυτότητα (biracial identity) της Κάμαλα Χάρις. «Η Κάμαλα Χάρις, κορυφαία Μαύρη πολιτικός, έχει αγκαλιάσει δημόσια τη μεικτής φυλετικής καταγωγής κληρονομιά της, ως κόρη μιας Ινδής μητέρας και ενός πατέρα από την Τζαμάικα», αναφέρει το περιοδικό Forbes (Forbes, 2020) ενώ το περιοδικό Glamour συνεχίζει πως «η Χάρις έχει μιλήσει δημοσίως για τη ζωή της ως έγχρωμης γυναίκας. Έχει περιγράψει τη σημασία που έχουν οι ρίζες της και η κληρονομιά της με τα δικά της λόγια και τους δικούς της όρους» (Glamour, 2020). Δεδομένης της μακράς ιστορίας των φυλετικών αναμειξιών (racial crossings) και των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους γίνονταν αντιληπτές ανάλογα με το κοινωνικό, πολιτικό και επιστημονικό κλίμα κάθε εποχής, η συζήτηση γύρω από την φυλετική ταυτότητα της Κάμαλα Χάρις αποκτά ιδιαίτερη σημασία (Caballero & Aspinall, 2018).

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είτε αγνοούσαν την ύπαρξη των ατόμων μεικτής φυλετικής καταγωγής είτε τα απεικόνιζαν ως δυσλειτουργικά. Σε αυτό το ιστορικό πλαίσιο, τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής γίνονταν αντιληπτά ως αυτοκαταστροφικά και ως εκ τούτου, ήταν καταδικασμένα σε τραγικό τέλος (βλ. 'τραγικοί μιγάδες') (Gardner & Hughey, 2019). Συγκεκριμένα, κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930, οπότε και αναπτύχθηκε το κίνημα της Ευγονικής (βλ. παραπάνω) με στόχο την αποτροπή αναπαραγωγής των κοινωνικά 'ανεπαρκών ατόμων' (Hyatt, 1997), οι οικογένειες μεικτής φυλετικής καταγωγής θεωρούνταν κοινωνικά αποκλίνουσες και αντιμετωπίζονταν υποτιμητικά (Caballero & Aspinall, 2018). Ωστόσο, με την πάροδο των χρόνων, μια σειρά δημογραφικών αλλαγών (αποτέλεσμα της μαζικής έλευσης μεταναστών) που έλαβαν χώρα στις ΗΠΑ από το 1950 έως το 2000 άλλαξε σταδιακά τον τρόπο με τον οποίο γίνονταν αντιληπτά τα άτομα μεικτής φυλής (Beltrán, 2005). Όπως αναφέρει η New York Times «αυτές οι αλλαγές χρονολογούνται από το πέρας του ορόσημου Νόμου Μετανάστευσης και Εθνικότητας του 1965 (Immigration and Nationality Act), ο οποίος κατήργησε τις ποσοτώσεις που είχαν θεσπιστεί το 1920 ώστε να διατηρηθεί η Αμερική Λευκή και προτεσταντική. Ο νόμος του 1965 απαγόρευσε τις διακρίσεις στη βάση της εθνικότητας στο

σύστημα μετανάστευσης, δίδοντας προτεραιότητα στην έλευση ατόμων που είχαν ήδη συγγενείς στις ΗΠΑ και ατόμων με ειδικές δεξιότητες» (NYTimes, 2020). Αυτοί οι νέοι μεταναστευτικοί νόμοι, που θεσπίστηκαν περί τα μέσα της δεκαετίας του 1960, διαμόρφωσαν το κατάλληλο έδαφος για μαζική έλευση μεταναστευτικών ροών προς τις ΗΠΑ. Ταυτόχρονα το 1967, ο νόμος 'Loving v. Virginia' άλλαξε καθοριστικά τις διαφυλετικές σχέσεις των ΗΠΑ στο βαθμό που επέτρεψε τους διαφυλετικούς γάμους (Wright et al., 2003). Από το 2000 και έπειτα, οι φυλετικές αναμειξίες (racial mixing) θεωρούνται δεδομένες και, μάλιστα, σηματοδοτούν τον εορτασμό της επικράτησης της ποικιλομορφίας και της πολυπολιτισμικότητας. Ενδεικτικό της νέας αυτής εποχής, είναι το γεγονός ότι στην απογραφή του 2000 δόθηκε για πρώτη φορά στους πολίτες των ΗΠΑ η δυνατότητα να δηλώσουν τη μεικτής φυλής καταγωγή τους (Parker & Song, 2001). «Μέχρι το 2000, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση δεν επέτρεπε στα μέλη του κοινού να ταυτιστούν με δύο ή περισσότερες φυλές στην απογραφή. Για το μεγαλύτερο μέρος του 20^{ου} αιώνα, οι Αμερικανοί έπρεπε να επιλέξουν μια φυλή ή [την κατηγορία] 'άλλη' ('other')» (NBC, 2020). Το γεγονός ότι οι Αμερικανοί έχουν πλέον τη δυνατότητα να ταυτιστούν με περισσότερες από μια φυλετικές κατηγορίες, σε συνδυασμό με μια σειρά άλλων παραγόντων (την εξέλιξη των κοινωνιολογικών επιστημών, την διαμόρφωση της έννοιας της πολυπολιτισμικότητας, την ανάπτυξη της ατζέντας της ποικιλομορφίας (diversity agenda) και των πολιτικών αναγνώρισης (politics of recognition), την αύξηση των διαφυλετικών σχέσεων και του πληθυσμού μεικτής φυλετικής καταγωγής), έχουν αποτελέσει καταλυτικό παράγοντα στο πώς γίνεται αντιληπτή η μεικτή φυλετική ταυτότητα τον 21^ο αιώνα (Tsaliki, 2021). Στο πλαίσιο αυτό, τον 21^ο αιώνα, εκτός από τις δημογραφικές αλλαγές που έχουν μεταβάλλει την εθνική και φυλετική σύσταση της χώρας, έχει αλλάξει και ο δημόσιος λόγος (discourse) αναφορικά τις φυλετικές αναμειξίες (Caballero & Aspinall, 2018). Στα πλαίσια αυτής της νέας πραγματικότητας, έχει επικρατήσει η άποψη ότι τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής αποτελούν παραδείγματα της σύγχρονης πολιτισμικής ποικιλομορφίας, ενσαρκώνοντας την προοδευτική και αρμονική ανάμειξη ανθρώπων και πολιτισμών (Parker & Song, 2001). Ακόμα, «σύμφωνα με το γραφείο απογραφής των ΗΠΑ, ο πληθυσμός των ατόμων μεικτής φυλής αναμένεται να τριπλασιαστεί έως το 2060, καθιστώντας τους την ταχύτερα αναπτυσσόμενη φυλετική ή εθνική ομάδα για τις επόμενες δεκαετίες. Και ο Ασιατικός πληθυσμός είναι ο επόμενος ταχύτερα αναπτυσσόμενος που προβλέπεται να διπλασιαστεί στο ίδιο χρονικό πλαίσιο» (Time, 2020). Συνεπώς, πολλοί υποστήριξαν πως «ως κόρη μεταναστών, σε ένα μεταβαλλόμενο φυλετικό περιβάλλον όπου οι αμερικανικοί διαφυλετικοί γάμοι αυξάνονται διαρκώς και οι Λευκοί γίνονται μειονότητα, η Κάμαλα Χάρις μοιάζει με την Αμερική» (Politico, 12/08/20).

Παρά όμως την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο συζητείται η μεικτή φυλετική ταυτότητα σήμερα και παρά τη διευρυμένη αποδοχή της ποικιλομορφίας και της πολυπολιτισμικότητας (Caballero & Aspinall, 2018), η πρώτη εξακολουθεί να προβληματίζει μεγάλο μέρος της αμερικανικής κοινωνίας, κάτι που γίνεται φανερό στην περίπτωση της Κάμαλα Χάρις. Αρχικά, «το γεγονός ότι ανακηρύχθηκε υποψήφια Αντιπρόεδρος στο πλευρό του Δημοκρατικού υποψήφιου Αντιπροέδρου Τζο Μπάιντεν, έκανε κάποιους να αμφισβητήσουν την εκλεξιμότητα της» λέγοντας πως «ο πατέρας της είναι υπήκοος της Τζαμάικα και η μητέρα της ήταν από την Ινδία και κανένας δεν ήταν πολιτογραφημένος Αμερικανός πολίτης τη στιγμή που γεννήθηκε η Χάρις το 1964'» (Sun, 2020). Ταυτόχρονα, «οι Συντηρητικοί, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου, έχουν αυξήσει τους παράξενους ισχυρισμούς για την καταγωγή της (birtherist claims) αναφορικά με το ότι δεν είναι υπήκοος των ΗΠΑ (natural-born US citizen). Ο παρουσιαστής του Fox News, Tucker Carlson, εξακολουθούσε να προφέρει λάθος το όνομα της, παρ' όλο που του είχαν πει πώς να το προφέρει σωστά» (Vox, 2020). Πράγματι, τα τελευταία χρόνια έχει γίνει φανερό ότι οι θεωρίες συνωμοσίας και οι ψευδείς ειδήσεις κυκλοφορούν ευρέως στα πλαίσια του πολιτικού λόγου, κάτι που έγινε φανερό ήδη από το 2008, όπου έκαναν την εμφάνιση τους θεωρίες συνωμοσίας σχετικές με τη φυλετική καταγωγή, την θρησκεία και την υπηκοότητα του πρώην Προέδρου των ΗΠΑ, Μπαράκ Ομπάμα. Οι προσπάθειες αμφισβήτησης της αμερικανικής υπηκοότητας του τελευταίου έγιναν γνωστές ως 'κίνημα αμφισβήτησης καταγωγής' ('birther movement') (Jardina & Traugott, 2019). Η ίδια θεωρία συνωμοσίας που είχε ως στόχο να υπονομεύσει την εκλογή του Μπαράκ Ομπάμα το 2008, επανεμφανίστηκε στην προεκλογική καμπάνια της Κάμαλα Χάρις. «Χρειάστηκε λιγότερο από μια μέρα αφότου η Κάμαλα Χάρις ανακοινώθηκε ως υποψήφια Αντιπρόεδρος από το κόμμα των Δημοκρατικών για να κυκλοφορήσει μια ρατσιστική και αβάσιμη θεωρία συνωμοσίας αναφορικά με την καταγωγή της ('birther' conspiracy theory) μεταξύ των αντιπάλων της (Guardian, 2020)». Μάλιστα, ο ίδιος ο Τραμπ, που είχε υιοθετήσει αντίστοιχους «αβάσιμους ισχυρισμούς αναφορικά με την καταγωγή του Ομπάμα» δήλωσε πως «Μόλις το άκουσα σήμερα ότι δεν πληροί τις προϋποθέσεις. Αλλά αυτό είναι πολύ σοβαρό, λένε πως δεν διαθέτει τα προσόντα επειδή δεν γεννήθηκε σε αυτή τη χώρα» (Guardian, 2020). Η αμφισβήτηση της υπηκοότητας της Κάμαλα Χάρις εμπίπτει στην κατηγορία της 'λανθάνουσας μορφής επιθετικότητας' ('microaggression'), δηλαδή της σύγχρονης (υπονοούμενης) μορφής ρατσισμού, στο πλαίσιο που αποτελεί μια προσπάθεια παρουσίασης της ως 'ξένης' (Sue, et al., 2007). Στο πλαίσιο που έχει αποδειχθεί ότι οι θεωρίες συνωμοσίας ενδέχεται να επηρεάσουν τις πεποιθήσεις του εκλογικού σώματος (ιδίως εκείνου του μέρους που έχει αντίθετες ιδεολογικές αναφορές από τον υποψήφιο και εκείνου που

διατηρεί φυλετικές προκαταλήψεις) και να οδηγήσουν στην αποδοχή παραποιημένων πληροφοριών (misinformation) ως έγκυρων (Pasek, Stark, Krosnick, & Tompson, 2015), η επανακυκλοφορία της θεωρίας συνομοσίας που αμφισβητούσε την καταγωγή της Κάμαλα Χάρις, είχε ως στόχο να περιορίσει τις εκλογικές προοπτικές της διαμορφώνοντας κλίμα αμφιβολίας και αμφισβήτησης αναφορικά με το πρόσωπο της.

Ακόμα, «κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 2020, η Γερουσιαστής Κάμαλα Χάρις βρέθηκε στο επίκεντρο μιας διαμάχης σχετικά με το ποιοι Αμερικανοί μπορούν να ισχυριστούν ότι είναι Μαύροι ή αρκετά Μαύροι-εξαιτίας τόσο της μεικτής φυλετικής της ταυτότητας όσο των μεταναστών γονέων της. Γεννημένη από έναν πατέρα με καταγωγή από την Τζαμάικα και από μια Ινδή μητέρα, η Χάρις αποτέλεσε υποκείμενο μιας καμπάνιας που υπονοούσε ότι δεν ήταν καθόλου Μαύρη» (NBC, 2020). «Όταν ανακοινώθηκε η υποψηφιότητα της, έγινε μεγάλη συζήτηση γύρω από την ταυτότητα της. Ενώ μερικοί ψηφοφόροι νότιας ασιατικής καταγωγής αναστατώθηκαν με το γεγονός ότι αυτό το μέρος της ταυτότητας έχει υποτιμηθεί εδώ και καιρό, άλλοι ενθουσιάστηκαν με την ιστορική σημασία της υποψηφιότητας της και το τι αντιπροσωπεύει για της Νότιας Ασιατικής καταγωγής γυναίκες. Ωστόσο, κάποιοι Μαύροι ψηφοφόροι διαφωνούσαν σχετικά με το αν είναι ‘αρκετά Μαύρη’ και αντίπαλοι της δεξιάς πολιτικής πτέρυγας προωθούσαν επιχειρήματα που αμφισβητούσαν την καταγωγή της (birther-style arguments)» αναφέρει η ιστοσελίδα Vox και συνεχίζει πως «για τα άτομα μεικτής φυλής, το να ορίσουν τη φυλετική τους ταυτότητα στην Αμερική είναι ένα περίπλοκο και φορτισμένο ζήτημα. Και αυτό που μας φανερώνει η ενέργεια που καταναλώθηκε για τη συζήτηση της ταυτότητας της Χάρις είναι ότι έχουμε πολύ δρόμο ακόμα να διανύσουμε όσον αφορά το πώς μιλάμε για τους ανθρώπους μεικτής φυλής στην Αμερική» (Vox, 2020). Πράγματι, πολλές γυναίκες μεικτής φυλετικής καταγωγής υπόκεινται σε εξονυχιστικό έλεγχο εξαιτίας των φυλετικά αμφίσημων χαρακτηριστικών (racially ambiguous features) τους. Συγκεκριμένα, εξαιτίας της αμφίσημης εθνοτικής καταγωγής τους τοποθετούνται συχνά ‘εκτός πλαισίου’ (‘out of place’) (Mahtani, 2002). Αυτό φανερώνει, όπως και στην περίπτωση της Χάρις, ότι το ιστορικό στίγμα της φυλετικής ανάμειξης (‘mixedness’), επικρατεί ακόμα (Tsaliki, 2021). Σε αυτό το πλαίσιο, «οι μεικτής φυλετικής καταγωγής άνθρωποι μπορεί να αντιμετωπίσουν διπλή διάκριση (double discrimination), κατά την οποία αντιμετωπίζουν διακρίσεις και από τις δύο κοινότητες στις οποίες είναι μέλη. Στην περίπτωση της Χάρις αυτό οδηγεί τους νότιο-Ασιάτες να λένε ότι δεν είναι αρκετά Νοτιο-Ασιάτισσα και τους Μαύρους να λένε ότι μπορεί να μην είναι αρκετά Μαύρη. Υπάρχουν λοιπόν όλες αυτές οι διαφορετικές πηγές διακρίσεων που επηρεάζουν την ανάπτυξη της μεικτής φυλετικής

ταυτότητας και της εμπειρίας με αυτή, που μπορεί να κάνουν δύσκολη τη διαχείριση της» (Vox, 2020).

Σε αυτό το πλαίσιο, πολλοί έχουν υποστηρίξει ότι ένας τρόπος αντιμετώπισης της υβριδικής ταυτότητας (hybridity) από τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής είναι η συνένωση (hyphenate) των φυλετικών ταυτοτήτων τους (πχ. Αφροαμερικανίδα-Ασιάτισσα). Ωστόσο, αυτή η συνένωση πολλές φορές δημιουργεί την εσφαλμένη αντίληψη ότι τα άτομα αυτά βιώνουν μια έμφυτη εσωτερική διαίρεση, αντίληψη που έχει διαιωνιστεί μέσα από στερεοτυπικές αφηγήσεις της λογοτεχνίας και του κινηματογράφου, όπως αυτή για τους 'τραγικούς μιγάδες' που εμφανίζεται στη λογοτεχνία του 19^{ου} αιώνα (Bolatagici, 2004). Ταυτόχρονα, αυτή η έμφυτη διαίρεση που πιστεύεται ότι βιώνουν τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής, παραπέμπει στην θεωρία του «περιθωριακού ανθρώπου», που αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1920 και επικεντρώθηκε στην υποτιθέμενη ψυχολογική και κοινωνική αστάθεια που βίωναν τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής, ως αποτέλεσμα της κοινωνικής περιθωριοποίησης τους (Parker & Song, 2001). Ο κοινωνιολόγος Ρόμπερτ Παρκ που εισήγαγε τη θεωρία του «περιθωριακού ανθρώπου», ανέφερε ότι πρόκειται για «έναν ασταθή χαρακτήρα-έναν τύπο προσωπικότητας με χαρακτηριστικό είδος συμπεριφοράς. Αυτός είναι ο 'περιθωριακός άνθρωπος'. Είναι μέσα στο μυαλό του περιθωριακού ανθρώπου όπου οι αντικρουόμενες κουλτούρες συναντώνται και συγχωνεύονται» (Park, 1928, p. 881). Για την αποφυγή διαιώνισης τέτοιου είδους αντιλήψεων, μελετητές, αμφισβητώντας την ύπαρξη άκαμπτων φυλετικών κατηγοριών, έχουν προτείνει έναν 'Τρίτο Χώρο' ('Third Space') για την διαπραγμάτευση της μεικτής φυλετικής ταυτότητας. Συγκεκριμένα, μέσα σε αυτόν τον 'Τρίτο Χώρο', δίδεται η δυνατότητα κατανόησης της μεικτής φυλετικής ταυτότητας όχι ως του «μισού δύο πραγμάτων, αλλά ως μιας ολόκληρης 'νέας' ταυτότητας που δεν μπορεί να μειωθεί στα συστατικά της μέρη» (Bolatagici, 2004, σ. 78). Όπως αναφέρει το περιοδικό *Cosmopolitan*, «σε αυτή τη χώρα τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής, συχνά περιγράφονται ως μισά-μισός Μαύρος', 'μισός Λευκός', 'μισός Ασιάτης'-λες και οι πολλαπλότητες που ενσωματώνονται στην ταυτότητα μας δεν μας κάνουν ολόκληρους αλλά κατακερματισμένους. Δεν είναι περίεργο ότι οι μεικτής φυλής άνθρωποι συχνά αισθάνονται τόσο εντός όσο και εκτός» (*Cosmopolitan*, 2020). Σε αυτό το πλαίσιο, με στόχο την αμφισβήτηση των διχοτομικών και καταπιεστικών ερμηνειών των φυλετικών ταυτοτήτων τους, πολλές γυναίκες μεικτής φυλετικής καταγωγής διαρρηγνύουν τα προκαθορισμένα όρια των φυλετικών ταυτοτήτων τους (they disrupt racial binaries) και επιτελούν τις ταυτότητες τους με τον δικό τους τρόπο (Mahtani, 2002). Μέσα σε αυτές τις γυναίκες είναι και η Κάμαλα Χάρρις η οποία, «δεν ταιριάζει απόλυτα σε ένα κουτί και δεν χρειάζεται. Έτσι καθώς

διαφορετικές ομάδες ανθρώπων είναι ενθουσιασμένες να την γιορτάσουν ως ‘έναν από εμάς’, είναι περιφρονητικό να αγνοήσουμε τα άλλα μέρη της ταυτότητας της που λέει ότι την έχουν διαμορφώσει. Δεν είναι Μαύρη ‘αλλά’ και Ινδή. Δεν είναι Ινδή ‘αλλά’ και Μαύρη. Η λέξη αντί για ‘αλλά’ είναι ‘και’. Και αυτό δεν είναι κακό» (Glamour, 2020). Άλλωστε, η ίδια η Κάμαλα Χάρις, όταν «ρωτήθηκε τον περασμένο χρόνο πως ορίζει τον εαυτό της, με δεδομένες τις ινδικές τις ρίζες, εκείνη απάντησε ‘περήφανη Αμερικανίδα’» (CNN, 2020). Παράλληλα, σε συνέντευξη της το 2019 είχε δηλώσει, «όταν κατέβηκα υποψήφια για πρώτη φορά, αυτό ήταν ένα από τα πράγματα που με δυσκόλεψαν, το οποίο είναι ότι αναγκάζεσαι μέσα από αυτή τη διαδικασία να ορίσεις τον εαυτό σου με έναν τρόπο που να ταιριάζει στα πλαίσια που έχουν δημιουργήσει άλλοι άνθρωποι. Η οπτική μου ήταν: Είμαι αυτή που είμαι. Είμαι καλά με αυτό. Μπορεί εσύ να χρειάζεται να το διαλευκάνεις αλλά εγώ είμαι καλά με αυτό» (Vox, 2020). Μέσα από την περίπτωση της Κάμαλα Χάρις, γίνεται φανερό πως παρ’ ότι οι μεικτής φυλετικής καταγωγής γυναίκες έχουν ιστορικά γίνει αντιληπτές ως ψυχολογικά απροσάρμοστες και έχουν περιθωριοποιηθεί και στιγματιστεί, πολλές εξ’ αυτών, μέσα από τις αφηγήσεις τους, έχουν καταφέρει να αμφισβητήσουν τις φυλετικά προσδιορισμένες στερεοτυπικές ερμηνείες των εαυτών τους (Mahtani, 2002).

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα έρευνα, έχοντας ως αφετηρία τη θεωρία της διατομεακότητας, η οποία αναφέρεται στα αλληλεπικαλυπτόμενα συστήματα καταπίεσης που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των πολλαπλών κοινωνικών κατηγοριών στις οποίες ανήκουν (φύλο, φυλή, κοινωνική τάξη κλπ.) (Collins, 2000) (Crenshaw, 1989), μελετήθηκε το πώς αναπαρίστανται στα διεθνή μέσα ενημέρωσης οι γυναίκες που κατέχουν δημόσιες θέσεις, με βάση τους άξονες της θηλυκότητας, της κοινωνικής τάξης και της φυλής. Συγκεκριμένα μελετήθηκε η περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα, πρώην Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, και της Κάμαλα Χάρις, εκλεγμένης, πλέον, Αντιπροέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών. Η θεωρία της διατομεακότητας κρίνεται απαραίτητη για κατανόηση των διακριτών εμπειριών (σεξιστικών, ρατσιστικών, ταξικών κ.α.) που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες στην Αμερική.

Η αρνητική αναπαράσταση των Μαύρων γυναικών που άρχισε να εδραιώνεται κατά την περίοδο της δουλείας, έχει συμβάλει στην απεικόνιση της Μαύρης γυναίκας ως εκ φύσεως προβληματικής, κάτι που γίνεται φανερό στην περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα. Η Μισέλ Ομπάμα, ως η πρώτη Αφροαμερικανίδα Πρώτη Κυρία, έφερε για πρώτη φορά στο πολιτικό προσκήνιο την αλληλεπίδραση του φύλου και της κοινωνικής τάξης με τη φυλή. Ο παράγοντας

που διαφοροποιούσε την Μισέλ Ομπάμα από τις προκατόχους της, ήταν η Μαύρη φυλετική της ταυτότητα (blackness). Όντας η εξαίρεση του κανόνα, βρέθηκε εξ' αρχής σε μια θέση 'ετερότητας' ('otherness') στην οποία κλήθηκε να αναλάβει έναν ρόλο που ήταν παραδοσιακά σχεδιασμένος για Λευκές γυναίκες. Παρ' ότι η Μισέλ Ομπάμα δεν ήταν η ίδια υποψήφια για ανώτατο δημόσιο αξίωμα, η εμπειρία της κατά τη διάρκεια της πρώτης προεκλογικής καμπάνιας του συζύγου της και μετά, φανέρωσε ότι η χώρα επιθυμεί να βλέπει μια παραδοσιακή οικογένεια στον Λευκό Οίκο. Ως Πρώτη Κυρία, κλήθηκε να διατηρήσει το φύλο και τη φυλή της υπό έλεγχο παραμένοντας πιστή στο μύθο της 'ισότητας μέσω αχρωματοψίας'. Στο πλαίσιο αυτό, αντιμετώπισε ποικίλες προκλήσεις που φανέρωσαν ότι, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στις ΗΠΑ όσον αφορά το ζήτημα της φυλής, οι φυλετικές προκαταλήψεις παραμένουν βαθιά ριζωμένες στις εθνικές αντιλήψεις. Αρχικά, η Μισέλ Ομπάμα χαρακτηρίστηκε στερεοτυπικά ως 'θυμωμένη' ('angry black woman'), θεωρήθηκε υπερβολικά παρεμβατική και κατηγορηματική ως προς τον σύζυγο της και κατακρίθηκε έντονα για την έλλειψη αφοσίωσης στην πατρίδα της ('unpatriotic'). Ταυτόχρονα, η διαρκής επιτήρηση του σώματος της αποτέλεσε μια επιπρόσθετη προσπάθεια τοποθέτησης της στη θέση της 'Άλλης'. Καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας της, τα μέρη του σώματος της Μισέλ Ομπάμα έγιναν θέαμα σε μια προσπάθεια τοποθέτησης του σώματος της 'εκτός πλαισίου' (out of place) μέσα σε έναν θεσμό που έχει σχεδιαστεί υπό το πρότυπο της Λευκής θηλυκότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, η Μισέλ Ομπάμα συσχετίστηκε με μια σειρά στερεοτύπων (Jezebel, Sapphire/Angry Black Woman κλπ.) τα οποία έχουν ιστορικά λειτουργήσει με στόχο την τοποθέτηση της Μαύρης γυναίκας στη θέση της 'Άλλης' (Jordan-Zachery, 2009) και την αιτιολόγηση της μειονεκτικής της θέσης στην κοινωνία. Μόνο αφότου η Μισέλ Ομπάμα 'εξημέρωσε' την εικόνα της, εστιάζοντας στις ιδιότητές της ως συζύγου και μητέρας (ιδιότητες που βρίσκονται σε απόλυτη συμφωνία με τα πρότυπα της Λευκής θηλυκότητας) άρχισε να γίνεται αποδεκτή από το κοινό. Στο πλαίσιο αυτό φάνηκε, πως οι κανόνες της Λευκής θηλυκότητας ήταν εκείνοι που θα έπρεπε να διαπραγματευθεί προκειμένου να γίνει αποδεκτή. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνεται ότι η Λευκή θηλυκότητα εξακολουθεί να αποτελεί το κανονιστικό κριτήριο για όλες τις θηλυκότητες και σε αυτή την αξιολόγηση οι Μαύρες γυναίκες τοποθετούνται στο κατώτατο μέρος της ιεραρχίας των φύλων.

Παρά λοιπόν τη σφοδρή κριτική που έλαβε η Μισέλ Ομπάμα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις αρχές του 2008, έως το 2014 είχε καταφέρει, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, να ξεπεράσει τον Πρόεδρο των ΗΠΑ σε δημοτικότητα. Σε διάστημα οκτώ μηνών, η Μισέλ Ομπάμα είχε μεταμορφωθεί από θυμωμένη, αντιπατριωτική, αυθάδης και αλαζονική Μαύρη γυναίκα σε διασημότητα, είδωλο της μόδας, της μητρότητας και λατρεμένη

φιγούρα των ΜΜΕ. Μέσα από την ενασχόληση της με πρωτοβουλίες που αφορούσαν την υγεία, την ευεξία και την ηθική ευημερία των παιδιών, η Μισέλ Ομπάμα εξελίχθηκε σε εθνικό πρότυπο καλής μητρότητας και μητέρα του έθνους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, απομακρύνθηκε από κυρίαρχες αφηγήσεις που συνδέουν τις Μαύρες μητέρες με την κακή γονική μέριμνα ενώ, ταυτόχρονα, μπόρεσε να ταυτιστεί με μεγάλος μέρος του αμερικανικού λαού. Ακόμα, μέσα από αφηγήσεις για το οικογενειακό της υπόβαθρο και την κοινωνική της ανέλιξη μέσα από εκπαίδευση, σκληρή δουλειά και επιμονή, μπόρεσε να προωθήσει μια νέα ταυτότητα η οποία ήταν ευανάγνωστη από το αμερικανικό κοινό σε ένα πλαίσιο οικονομικής ύφεσης και ιδιαίτερων προκλήσεων. Παράλληλα, μέσα από τις ενδυματολογικές της επιλογές διεκδίκησε τη θέση της στον Λευκό Οίκο δημιουργώντας μια νέα γενιά διαμορφωτών τάσεων και προτάσσοντας τη γοητεία της ποικιλομορφίας και της αλλαγής. Ταυτόχρονα, μέσα από τις οικονομικά προσιτές ενδυματολογικές επιλογές και την ανακύκλωση των ρούχων της αποτέλεσε παράδειγμα του 'ευπρεπούς και υπευθύνου πολίτη' ο οποίος, σε περιόδους οικονομικής κρίσης, προβαίνει σε σωστές επιλογές (Skeggs, 2005). Οι ιδιότητες του ειδώλου της μόδας και της μητρότητας απομάκρυναν τη Μισέλ Ομπάμα από την στερεοτυπική εικόνα της 'θυμωμένης Μαύρης γυναίκας' δημιουργώντας μια νέα (νεοφιλελεύθερη) αφήγηση για εκείνη που ήταν ευκολότερο να αφομοιωθεί από τον αμερικανικό λαό.

Ωστόσο, παρ' ότι η εκλογική νίκη του Μπαράκ Ομπάμα και η δημοτικότητα της συζύγου του σηματοδότησε για πολλούς την εξάλειψη της σημαντικότητας της φυλής και τη μετάβαση σε μια μετα-φυλετική εποχή, η εμπειρία της Μισέλ Ομπάμα απέδειξε το αντίθετο. Η αντιμετώπιση της καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας του συζύγου της φανέρωσε πως η ιδεολογία της ισότητας μέσω αχρωματοψίας που αναδύθηκε παράλληλα με τον νεοφιλελευθερισμό και διατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της κυβέρνησης του Ομπάμα, είναι αντιφατική και επιφανειακή. Ο νεοφιλελευθερισμός, παρά τις διακηρύξεις περί 'ισότητας μέσω αχρωματοψίας', αποτέλεσε στην ουσία ένα πρόγραμμα διακυβέρνησης βασισμένο στη φυλή (racial project) (Omi & Winant, 2015). Στο πλαίσιο του, οι Μαύροι άνδρες συσχετίζονται συστηματικά με την εγκληματικότητα ενώ οι Μαύρες γυναίκες συσχετίζονται με μια σειρά στερεοτύπων και μύθων που λειτουργούν προς αιτιολόγηση της άνισης θέσης τους στην κοινωνία. Κατά τη διάρκεια της θητείας του συζύγου της, η Μισέλ Ομπάμα απέφυγε να συζητά το ζήτημα της φυλετικής ανισότητας παραμένοντας πιστή στο μύθο της ισότητας μέσω αχρωματοψίας. Ωστόσο, προς το τέλος της δεύτερης Προεδρικής θητείας του Μπαράκ Ομπάμα, σε ομιλία της στο Πανεπιστήμιο Tuskegee στην Αλαμπάμα, η Μισέλ Ομπάμα μίλησε ανοιχτά για τις «δομικές προκλήσεις που έχουν κάνει πολλούς ανθρώπους να αισθάνονται αγανακτισμένοι και αόρατοι» (Guardian, 2015) και έκανε γνωστά στο ακροατήριο τα εμπόδια

που η ίδια συνάντησε κατά τη διάρκεια της θητείας της ως Πρώτης Κυρίας επιβεβαιώνοντας ότι η Αμερική βρίσκεται ακόμα μακριά από την επίτευξη του στόχου της φυλετικής ισότητας. Με τα δικά της λόγια: «Ως η πρώτη Αφροαμερικανίδα Πρώτη Κυρία, ήμουν στο επίκεντρο μιας σειράς ερωτήσεων και εικασιών, συζητήσεων που πολλές φορές προέρχονταν από τους φόβους και τις παρερμηνείες των άλλων. Ήμουν πολύ επίμονη (loud) ή πολύ θυμωμένη ή πολύ εξευτελιστική (emasculating); Ή ήμουν πολύ μαλακή, πάρα πολύ μαμά και όχι αρκετά γυναίκα καριέρας;» (Guardian, 2015). Οι δηλώσεις αυτές φανερώνουν τη δυσκολία που η ίδια αντιμετώπισε στην προσπάθεια ανατροπής βαθιά εδραιωμένων μύθων σχετικά με τις Μαύρες γυναίκες. Την διάψευση της άποψης ότι η Αμερική είχε πλέον περιέλθει σε μια μετα-φυλετική περίοδο επιβεβαίωσε η μετέπειτα εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ και η επακόλουθη έξαρση ρατσιστικών εκδηλώσεων. Αποκορύφωμα αυτών ήταν δολοφονία του Αφροαμερικανού Τζορτζ Φλόυντ στη Μινεάπολη των ΗΠΑ, που πυροδότησε με τη σειρά της την αναβίωση του κινήματος 'Black Lives Matter' με στόχο να δοθεί τέλος στην αστυνομική βία και στον συστημικό ρατσισμό.

Σε αυτό το τεταμένο πολιτικό κλίμα, ιδιαίτερης σημασίας αποδείχθηκε η επιλογή της Κάμαλα Χάρις ως υποψήφιας (και νυν) Αντιπροέδρου των ΗΠΑ από το κόμμα των Δημοκρατικών. Παρομοίως με την Μισέλ Ομπάμα, η Κάμαλα Χάρις βρέθηκε αντιμέτωπη με μια σειρά προκλήσεων εξαιτίας της αλληλεπίδρασης του φύλου και της φυλής της. Και οι δύο γυναίκες βρέθηκαν αντιμέτωπες με 'πολλαπλό κίνδυνο' ('multiple jeopardy') (King, 1988) εξαιτίας των πολλαπλών κοινωνικών κατηγοριών στις οποίες ανήκουν και, οι οποίες, οδηγούν σε αλληλεπικαλυπτόμενα συστήματα καταπίεσης. Η Κάμαλα Χάρις, καθ' όλη τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας του 2020, αντιμετώπισε διπλή δέσμευση εξαιτίας του φύλου της. Ως εκ τούτου, κατά την επιτέλεση ταυτότητας της στη δημόσια σφαίρα, κλήθηκε να ισορροπήσει τα 'θηλυκά' με τα 'αρρενωπά' χαρακτηριστικά της στο πλαίσιο που η κατοχή αποκλειστικά των πρώτων υπονοεί ανικανότητα ενώ η κατοχή αποκλειστικά των δεύτερων αντιμετωπίζεται αρνητικά από τους ψηφοφόρους. Ταυτόχρονα όμως, εξαιτίας της φυλής της, όπως ακριβώς η Μισέλ Ομπάμα, βρέθηκε αντιμέτωπη με τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που συνοδεύουν τις Μαύρες γυναίκες από την εποχή της δουλείας έως και σήμερα. Σε αυτό το πλαίσιο, η Κάμαλα Χάρις βίωσε φυλετική και σεξιστική προκατάληψη ('misogynoir'), τη μοναδική συμπεριφορά μισογυνισμού που βιώνουν οι Μαύρες γυναίκες εξαιτίας της αλληλεπίδρασης του φύλου και της φυλής τους. Συγκεκριμένα η ίδια, χαρακτηρίστηκε από τους αντιπάλους της ως 'μη αρεστή', 'σκύλα', 'θυμωμένη', 'κακή' και 'τέρας', χαρακτηρισμοί που λειτουργούν υπέρ της υπονόμευσης των γυναικών και, ιδιαίτερα, των Μαύρων γυναικών στην πολιτική αρένα. Ταυτόχρονα, η αμφισβήτηση της αμερικανικής της υπηκοότητας ('birther' claims)

λειτουργήσει ως ένας ακόμα τρόπος ώστε να μειωθεί η αξιοπιστία της και να αμφισβητηθούν οι εκλογικές τις δυνατότητες. Ως εκ τούτου, η Κάμαλα Χάρις βρέθηκε αντιμέτωπη με ‘λανθάνουσας μορφής επιθετικότητες’ (racial microaggressions), δηλαδή υπονοούμενες μορφές ρατσισμού (σύγχρονος ρατσισμός) αλλά και σεξισμού που επιβεβαιώνουν ότι η Αμερική δεν έχει ακόμα εκπληρώσει τον στόχο της επίτευξης της ισότητας των φύλων και της φυλής.

Ταυτόχρονα, η δημόσια διαπραγμάτευση της μεικτής φυλετικής ταυτότητας (biracial identity) της Κάμαλα Χάρις, φανέρωσε ότι η Αμερική δεν έχει ακόμα εξοικειωθεί με τα άτομα μεικτής φυλετικής καταγωγής, παρ’ ότι αυτά αποτελούν μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες δημογραφικές ομάδες της χώρας. Η συζήτηση γύρω από την φυλετική ταυτότητα της Κάμαλα Χάρις αποδεικνύει ότι το ιστορικό στίγμα που συνοδεύει τα άτομα μεικτής φυλής επικρατεί ακόμα. Ταυτόχρονα, φανερώνει ότι η μετάβαση σε μια μετα-φυλετική εποχή στην οποία η φυλή έχει χάσει τη σημασία της ως προς την οργάνωση της κοινωνικής ζωής, παραμένει μύθος. Σε αντίθεση με τις κυρίαρχες αντιλήψεις αναφορικά τη μεικτή φυλετική ταυτότητα, η Κάμαλα Χάρις, όπως και πολλές άλλες γυναίκες μεικτής φυλετικής καταγωγής, διαρρηγνύουν τα προκαθορισμένα όρια των φυλετικών ταυτοτήτων τους σε μια προσπάθεια να ανατρέψουν τις στερεοτυπικές ερμηνείες των εαυτών τους και να διεκδικήσουν τη δική τους ενιαία ταυτότητα. Ως εκ τούτου, η Κάμαλα Χάρις καλεί τον εαυτό της ‘περήφανη Αμερικανίδα’, αγνοώντας τις διχοτομικές ερμηνείες της φυλετικής της ταυτότητας από μεγάλο μέρος του κόσμου.

Η εκλογή της Κάμαλα Χάρις ως της πρώτης γυναίκας και πρώτης μεικτής φυλετικής καταγωγής γυναίκας στο δεύτερο ανώτατο αξίωμα των ΗΠΑ, είναι ενδεικτική της σημαντικής προόδου που έχουν σημειώσει οι γυναίκες στη διεκδίκηση ηγετικών θέσεων. Ταυτόχρονα, φανερώνει την πρόοδο που έχουν σημειώσει οι γυναίκες μεικτής φυλετικής καταγωγής στο πλαίσιο που πλέον συμμετέχουν σε όλους τους τύπους εκλογών και εκπροσωπούνται στα ανώτατα αξιώματα. Παρά, όμως την συμβολική και ιστορική σημασία της εκλογής της Κάμαλα Χάρις για όλες τις γυναίκες αλλά, ιδιαίτερα, τις έγχρωμες γυναίκες, οι προκλήσεις παραμένουν στο χώρο της πολιτικής αρένας. Το γεγονός ότι καμία γυναίκα (καμίας φυλής) δεν έχει εκλεγθεί στο ανώτατο δημόσια αξίωμα των ΗΠΑ, αυτό του Προέδρου, φανερώνει ότι οι γυναίκες έχουν ακόμα δρόμο να διανύσουν έως ότου θεωρηθούν ισότιμοι ανταγωνιστές με τους άνδρες στην πολιτική αρένα. Αναμένεται να φανερωθεί εάν η εκλογή της Κάμαλα Χάρις θα αποτελέσει αφορμή για να σπάσει η ‘γυάλινη οροφή’ που περιορίζει όλες τις γυναίκες και, ταυτόχρονα, η ‘αδιαπέραστη οροφή’ (Holder, Jackson, & Ponterotto, 2015) που εμποδίζει την ανέλιξη των Μαύρων γυναικών στο ανώτατο αξίωμα της χώρας.

Οι εμπειρίες της Μισέλ Ομπάμα και της Κάμαλα Χάρις φανέρωσαν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Μαύρες αλλά και οι μεικτής φυλετικής καταγωγής γυναίκες όταν είναι υποψήφιας ή/και κατέχουν δημόσιες θέσεις. Οι εκδηλώσεις ρατσισμού και σεξισμού, όπως αποτυπώθηκαν στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, ήταν σαφώς πιο φανερά στην περίπτωση της Μισέλ Ομπάμα στο πλαίσιο που ο αμερικανικός λαός δεν ήταν ακόμα εξοικειωμένος με την προοπτική ανάδειξης μιας Μαύρης γυναίκας στη θέση της Πρώτης Κυρίας. Παράλληλα, η θητεία του Μπαράκ και της Μισέλ Ομπάμα φανέρωσε πως προκειμένου οι Ομπάμας να εξασφαλίσουν την πολιτική βιωσιμότητα τους, θα έπρεπε να παραμείνουν πιστοί στο μύθο της ισότητας μέσω αχρωματοψίας. Η αδυναμία, μάλιστα, του Μπαράκ Ομπάμα να απευθυνθεί αποτελεσματικά στο πρόβλημα της φυλετικής ανισότητας, απογοήτευσε μεγάλο μέρος της αμερικανικής κοινωνίας που προσδοκούσε ότι η εκλογή του πρώτου Μαύρου Προέδρου θα συνοδευόταν και από ουσιαστικές ενέργειες για την καταπολέμηση των ανισοτήτων που επηρεάζουν δυσανάλογα τις μειονότητες. Από την άλλη, η εκλογή της Κάμαλα Χάρις, προκύπτει σε μια κοινωνικοπολιτική περίοδο στην οποία ο αμερικανικός λαός φαίνεται να μην έχει την ίδια ανοχή σε ρατσιστικές (και σεξιστικές) συμπεριφορές. Η αναβίωση του κινήματος 'Black Lives Matter' και η διεκδίκηση της φυλετικής ισότητας επιβεβαιώνει αυτή την πραγματικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η Κάμαλα Χάρις έχει τη δυνατότητα να απευθυνθεί ευθέως στο ζήτημα της φυλετικής ανισότητας και να μιλήσει ανοιχτά για τη φυλή χωρίς να προκαλέσει τις αντιδράσεις που είχε προκαλέσει η Μισέλ Ομπάμα το 2008, όταν απεικονίστηκε ως 'θυμωμένη ρατσίστρια' επειδή εξέφρασε την απογοήτευση της προς τη χώρα της. Αντιθέτως, η Κάμαλα Χάρις, κατονομάζοντας θύματα της αστυνομικής βίας όπως ο Τζόρτζ Φλόυντ και η Μπριόννα Τέιλορ, έχει δηλώσει πως 'δεν υπάρχει εμβόλιο για τον ρατσισμό' (NYTimes, 2020) και, ταυτόχρονα, έχει πει πως «πρέπει να πούμε την αλήθεια για την πραγματικότητα του ρατσισμού» (Inquirer, 2020). Ως εκ τούτου, η προσέγγιση στο ζήτημα της φυλής αλλά και οι επακόλουθες αντιδράσεις των ακροατηρίων, είναι τελείως διαφορετικές στις δύο περιπτώσεις στο πλαίσιο που οι ερευνώμενες γυναίκες εντάσσονται σε διαφορετικές κοινωνικοπολιτικές περιόδους. Η θητεία της Κάμαλα Χάρις, αναμένεται να αναδείξει το αν τελικά η μετάβαση σε μια μετα-φυλετική εποχή θα αποτελέσει πραγματικότητα (επιφέροντας ουσιαστικές αλλαγές προς την επίτευξη της φυλετικής ισότητας) ή εάν θα διατηρηθεί η ηγεμονική ιδεολογία της αχρωματοψίας η οποία, μέχρι στιγμής, έχει αποδειχθεί επιφανειακή, διαιωνίζοντας το πρόβλημα των φυλετικών ανισοτήτων.

Σε μελλοντική έρευνα, ενδιαφέρον θα ήταν να μελετηθεί το εάν πράγματι η εκλογή της Κάμαλα Χάρις, της πρώτης γυναίκας και μεικτής φυλετικής καταγωγής Αντιπροέδρου των ΗΠΑ, θα μεταβάλει τον τρόπο με τον οποίο αναπαρίστανται οι Μαύρες και μεικτής φυλετικής

καταγωγής γυναίκες στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, αλλάζοντας ακολούθως, τον τρόπο με τον οποίο αυτές γίνονται αντιληπτές από τα ακροατήρια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alexander, D., & Andersen, K. (1993). Gender as a Factor in the Attribution of Leadership Traits. *Political Research Quarterly*, 46(3), 527-545.
- Allen, K., Mendick, H., Harvey, L., & Ahmad, A. (2015). Welfare Queens, Thrifty Housewives, And Do-It-All Mums. *Feminist Media Studies*, 15(6), 907-925.
- Anderson, J. R., Holland, E., Heldreth, C., & Johnson, S. P. (2018). Revisiting the Jezebel Stereotype: The Impact of Target Race on Sexual Objectification. *Psychology of Women Quarterly*, 42(4), 461-476.
- Anderson, K. V. (1999). "Rhymes With Rich": "B Itch" As A Tool Of Containment In Contemporary American Politics. *Rhetoric & Public Affairs*, 2(4), 599-623.
- Apfelbaum, E. P., Norton, M. I., & Sommers, S. R. (2012). Racial Color Blindness: Emergence, Practice, and Implications. *Current Directions in Psychological Science*, 21(3), 205-209.
- Arnold, J., Crevecoeur, N., Kenny, S., & Lynch, H. (2018, November 16). *Women and the 2018 US Mid-term Elections Implications for National Security*. Ανάκτηση από Women In International Security: <https://www.wiisglobal.org/wp-content/uploads/2019/03/Women-and-the-2018-US-Mid-term-Elections-Blog.pdf>
- Arribas-Ayllon, M., & Walkerdine, V. (2007). Foucauldian Discourse Analysis. Στο C. Willig, & W. Stainton-Rogers, *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology* (σσ. 110-123). London: Sage.
- Atlantic. (2012, September 5). "Michelle Obama and the Power of Mom". Ανάκτηση από The Atlantic: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2012/09/michelle-obama-and-power-mom/323963/>
- Atlantic. (2020, November). *Kamala Harris's Ambition Trap: By talking plainly about her qualifications, Harris embodies progress. Will it work?* Ανάκτηση από The Atlantic: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2020/11/kamala-harris-female-ambition/616470/>
- Ayee, G. Y., Johnson Carew, J. D., Means, T. N., Reyes-Barrientez, A. M., & Sedique, N. A. (2019). White House, Black Mother: Michelle Obama and the Politics of Motherhood as First Lady. *Politics & Gender*, 15, 460-483.
- Badas, A., & Stauffer, K. E. (2019). Michelle Obama as a Political Symbol: Race, Gender, and Public Opinion toward the First Lady. *Politics & Gender*, 1-29.
- Bailey, F. Y. (2009). Screening Stereotypes: African American Women in Hollywood Films. Στο D. Humphries, *Women, Violence, and the Media: Readings in Feminist Criminology* (σσ. 75-98). Northeastern University Press.
- Bay-Cheng, L. Y., Zucker, A. N., Stewart, A. J., & Pomerleau, C. S. (2002). Linking femininity, weight concern, and mental health among Latina, Black, and White women. *Psychology of Women Quarterly*, 26, 36-45.
- BBC. (2012, Septmeber 4). "Michelle Obama: Her four-year evolution". Ανάκτηση από BBC NEWS: <https://www.bbc.com/news/magazine-19431000>
- BBC. (2020, August 18). "Kamala Harris speech: Women who paved way for first black female VP hopeful". Ανάκτηση από BBC NEWS: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53809195>

- Beal, F. M. (2008). Double Jeopardy: To Be Black and Female. *Meridians*, 8(2), 166-176.
- Bell, E. L. (2004). Myths, Stereotypes, and Realities of Black Women: A Personal Reflection. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 40(2), 146-159.
- Beltrán, M. C. (2005). The New Hollywood Racelessness: Only the Fast, Furious, (And Multiracial) Will Survive. *Cinema Journal*, 44(2), 50-67.
- Biressi, A., & Nunn, H. (2013). *Class and Contemporary British Culture*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bligh, M. C., Schlehofer, M. M., Casad, B., & Gaffney, A. M. (2012). Competent Enough, But Would You Vote for Her? Gender Stereotypes and Media Influences on Perceptions of Women Politicians. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(3), 560–597.
- Block Jr., R. (2017). Race, gender, and media coverage of Michelle Obama. *Politics, Groups, And Identities*, 5(1), 161–165.
- Block Jr., R., & Haynes, C. S. (2016). “Mom-in-chief” rhetoric as a lens for understanding policy advocacy: A thematic analysis of video footage from Michelle Obama’s speeches. *Exploring the C-SPAN Archives: Advancing the Research Agenda*, 165-190.
- Block Jr., R., & Haynes, C. S. (2017). Taking to the Airwaves: Using Content Analyses of Survey Toplines and Filmographies to Test the Michelle Obama Image Transformation (MOIT) Hypothesis. Στο M. Mitchell, *Black Women in Politics: Identity, Power, and Justice in the New Millennium* (σσ. 97-113). New York: Routledge.
- Bock, J., Byrd-Craven, J., & Burkley, M. (2017). The role of sexism in voting in the 2016 presidential election. *Personality and Individual Differences*, 119, 189-193.
- Bolatagici, T. (2004). Claiming the (N)either/(N)or of ‘Third Space’: (re)presenting hybrid identity and the embodiment of mixed race. *Journal of Intercultural Studies*, 25(1), 75-85.
- Bordo, S. (2003). *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body*. Berkeley: University of California Press.
- Borrelli, M. A. (2002). The First Lady as Formal Advisor to the President: When East (Wing) Meets West (Wing). *Women & Politics*, 24(1), 25-45.
- Boyd, T. (2008). *African Americans and Popular Culture*. Westport: Praeger Publishers.
- Boylorn, R. M. (2020). A Story and a Stereotype: an Angry and Strong Autoethnography. Στο R. M. Boylorn, & M. P. Orbe, *Critical Autoethnography: Intersecting Cultural Identities in Everyday Life* (σσ. 190-201). New York: Routledge.
- Braden, M. (1996). *Women Politicians and the Media*. Lexington: University Press of Kentucky.
- Brah, A., & Phoenix, A. (2004). Ain’t I A Woman? Revisiting Intersectionality. *Journal of International Women’s Studies*, 5(3), 75-86.
- Braithwaite, A. K. (2011). First Lady Fashion: How the U.S. Embraced Michelle Obama. *Fashion Forward*, 369-377.
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic Analysis. Στο H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher, *APA handbook of research methods in psychology, Vol 2: Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (σσ. 57–71). Washington: American Psychological Association.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Brown, C. (2012). Marketing Michelle: Mommy Politics and Post-Feminism in the Age of Obama. *Comparative American Studies*, 10(2-3), 239–54.
- Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buchanan, L. (2020, July 3). *Black Lives Matter May Be the Largest Movement in U.S. History*. Ανάρτηση από nytimes.com: <https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html>

Butler, J. (1988). Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *Theatre Journal*, 40(4), 519-531.

Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.

Caballero, C., & Aspinall, P. J. (2018). *Mixed Race Britain in The Twentieth Century*. London: Palgrave Macmillan.

Cammett, A. (2016). Welfare Queens Redux: Criminalizing Black Mothers In The Age Of Neoliberalism. *Southern California Interdisciplinary Law Journal*, 363-394.

Carlin, D. B., & Winfrey, K. L. (2009). Have You Come a Long Way, Baby? Hillary Clinton, Sarah Palin, and Sexism in 2008 Campaign Coverage. *Communication Studies*, 60(4), 326–343.

Carvalho, A., & Burgess, J. (2005). Cultural Circuits of Climate Change in U.K. Broadsheet Newspapers, 1985–2003. *Risk Analysis*, 25(6).

ChicagoMagazine. (2009, January 16). “*The Making of a First Lady*”. Ανάκτηση από Chicago Magazine: <https://www.chicagomag.com/Chicago-Magazine/February-2009/The-Making-of-a-First-Lady/>

CNN. (2020, August 25). “*What Kamala Harris' Indian roots reveal about the US*”. Ανάκτηση από CNN News: <https://edition.cnn.com/2020/08/22/us/kamala-harris-indian-americans/index.html>

Cole, E. R. (2009). Intersectionality and Research in Psychology. *American Psychologist*, 64(3), 170–180.

Collins, P. H. (2000). *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. New York: Routledge.

Collins, P. H. (2004). *Black sexual politics: African Americans, Gender, And The New Racism*. New York: Routledge.

Collins, P. H. (2005). Black Women and Motherhood. Στο S. Hardy, & C. Wiedmer, *Motherhood and Space* (σσ. 149-159). New York: Palgrave Macmillan.

Connell, R. W. (1987). *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Berkeley: University of California Press.

Cook, E. A., Thomas, S., & Wilcox, C. (2019). *The Year Of The Woman: Myths And Realities*. New York: Routledge.

Cosmopolitan. (2020, August 12). “*Why Is It Not the Least Bit Surprising That Everyone Ignores Kamala Harris's Multiculturalism?*”. Ανάκτηση από Cosmopolitan: <https://www.cosmopolitan.com/politics/a33585196/kamala-harris-multiculturalism/>

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 139-167.

DailyMail. (2009, January 20). : “*The First Lady's first dress... Michelle Obama chooses a pale gold classic shift by Cuban-American designer Isabel Toledo*”. Ανάκτηση από Daily Mail: <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-1124462/The-First-Ladys-dress--Michelle-Obama-chooses-pale-gold-classic-shift-Cuban-American-designer-Isabel-Toledo.html>

DailyMail. (2010, September 9). “*Catch! First Lady Michelle Obama gets physical as she shows off her moves on the sports field*”. Ανάκτηση από Daily Mail: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-1310344/First-Lady-Michelle-Obama-shows-moves-sports-field.html>

DailyMail. (2011, December 21). “*Michelle Obama has a large posterior': Congressman (with a fondness for Cheetos) launches extraordinary attack on First Lady in airport cell phone rant*”. Ανάκτηση από Daily Mail: <https://www.dailymail.co.uk/news/article->

2077319/Michelle-Obama-large-posterior-Rep-Jim-Sensenbrenner-thinks-First-Lady-doesnt-practice-preaches.html

Davis, A. Y. (1983). *Women, race and class*. New York: Vintage.

Dawkins, M. (2010). Mixed Messages: Barack Obama and Post-Racial Politics. *Spectator*, 30(2), 9-17.

Dawson, M. C., & Bobo, L. D. (2009). One Year Later and the Myth of a Post-Racial Society. *Du Bois Review: Social Science Research on Race*, 6(2), 247–249.

Deliovsky, K. (2008). Normative White Femininity: Race, Gender and the Politics of Beauty. *Atlantis: Critical Studies in Gender, Culture & Social Justice*, 33(1), 49-59.

Dentith, M. R. (2017). The Problem of Fake News. *Public Reason*, 8(1-2), 65-79.

Dolan, K. (2005). Do Women Candidates Play to Gender Stereotypes? Do Men Candidates Play to Women? Candidate Sex and Issues Priorities on Campaign Websites. *Political Research Quarterly*, 58(1), 31-44.

Dolan, K., & Lynch, T. (2013). It Takes a Survey: Understanding Gender Stereotypes, Abstract Attitudes, and Voting for Women Candidates. *American Politics Research*, 42(4), 656–676.

Donovan, R. A. (2011). Tough or Tender: (Dis)Similarities in White College Students' Perceptions of Black and White Women. *Psychology of Women Quarterly*, 35(3), 458-468.

Dorr, L. L. (1999). Arm in Arm: Gender, Eugenics, and Virginia's Racial Integrity Acts of the 1920s. *Journal of Women's History*, 11(1), 143-166.

Eck, C. E. (2018). Three Books, Three Stereotypes: Mothers and the Ghosts of Mammy, Jezebel, and Sapphire in Contemporary African American Literature. *Criterion: A Journal of Literary Criticism*, 11(1), 10-24.

Economist. (2008, July 3). "Michelle Obama's America: Is Barack Obama's wife his rock or his bitter half?". Ανάκτηση από The Economist: <https://www.economist.com/united-states/2008/07/03/michelle-obamas-america>

Edwards, G. S., & Rushin, S. (2018, January 14). *The Effect of President Trump's Election on Hate Crimes*. Ανάκτηση από SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3102652>

Elahi, B., & Cos, G. (2005). An Immigrant's Dream and the Audacity of Hope. *American Behavioral Scientist*, 49 (3), 454-465.

Ezzy, D. (2002). *Qualitative Analysis: Practice and Innovation*. London: Routledge.

Fears, L. M., & Combs, S. (2013). The Meaning of "Angry Black Woman" in Print Media Coverage of First Lady Michelle Obama. *Journal of Research on Women and Gender*, 6, 1-26.

FeministWire. (2013, January 20). "Washington Post and 'Feminist Americans' Won't Let Michelle Obama Have It All". Ανάκτηση από The Feminist Wire:

<https://thefeministwire.com/2013/01/michelle-obama-feminist-americans-and-having-it-all/>

Fisher, W. R. (1973). Reaffirmation and subversion of the American dream. *Quarterly Journal of Speech*, 59, 160-167.

Forbes. (2020, August 12). "Kamala Harris: Defusing Ambition As An Obstacle To Women In Power". Ανάκτηση από Forbes Magazine:

<https://www.forbes.com/sites/johnbaldoni/2020/08/12/kamala-harris-defusing-ambition-as-an-obstacle-to-women-in-power/>

Forbes. (2020, August 12). "Kamala Harris' Biracial Heritage Has Thrown Conservatives Into A Tailspin". Ανάκτηση από Forbes Magazine:

<https://www.forbes.com/sites/isabeltogoh/2020/08/12/kamala-harris-biracial-heritage-has-thrown-conservatives-into-a-tailspin/>

Fox, R. L., & Lawless, J. L. (2004). Entering the Arena? Gender and the Decision to Run for Office. *American Journal of Political Science*, 48(2), 264–280.

- Fraga, B. L., Shah, P., & Juenke, E. G. (2020). Did Women and Candidates of Color Lead or Ride the Democratic Wave in 2018? *American Political Science Association*, 435-439.
- Fraser, C. (2009). Race, Postblack Politics, and the Democratic Presidential Candidacy of Barack Obama. Στο M. Marable, & K. Clarke, *Barack Obama and African American Empowerment: The Rise of Black America's New Leadership* (σσ. 163-182). New York: Palgrave Macmillan.
- Freitas, C. d., Jordan, H., & Hughes, E. K. (2018). Body image diversity in the media: A content analysis of women's fashion magazines. *Health Promotion Journal of Australia*, 29(3), 251-256.
- Fremon, D. K. (2014). *The Jim Crow laws and racism in United States history*. Berkeley Heights: Enslow Publishers.
- Gammage, M. M. (2016). *Representations of Black Women in the Media: The Damnation of Black Womanhood*. New York: Routledge.
- Gans, H. J. (2011). The Moynihan Report And Its Aftermaths: A Critical Analysis. *Du Bois Institute for African and African American Research*, 8(2), 315-327.
- Gardner, S. K., & Hughey, M. W. (2019). Still the tragic mulatto? Manufacturing multiracialization in magazine media, 1961-2011. *Ethnic And Racial Studies*, 42(4), 645-665.
- Gee, J. P. (2011). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method*. New York: Routledge.
- Ghavami, N., & Peplau, L. A. (2013). An Intersectional Analysis of Gender and Ethnic Stereotypes Testing Three Hypotheses. *Psychology of Women Quarterly*, 37(1), 113-127.
- Gill, R. (2000). Discourse analysis. Στο P. Atkinson, M. W. Bauer, & G. Gaskell, *Qualitative Researching with Text, Image and Sound: A Practical Handbook for Social Research* (σσ. 172-190). London: Sage.
- Gill, R., & Scharff, C. (2011). *New Femininities: Postfeminism, Neoliberalism and Subjectivity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Giroux, H. A. (2009). Youth and the Myth of a Post-Racial Society Under Barack Obama. *Policy Futures in Education*, 7(5), 574-577.
- Githens, M., & Prestage, J. L. (1977). *A Portrait of Marginality: The Political Behavior of the American Woman*. New York: Longman.
- Glamour. (2009, October 28). "How to Get Michelle Obama's Toned Arms (No Gym Required!)". Ανάκτηση από Glamour: <https://www.glamour.com/gallery/how-to-get-michelle-obamas-toned-arms>
- Glamour. (2020, August 12). "Kamala Harris Doesn't Have to Pick One Identity". Ανάκτηση από Glamour Magazine: <https://www.glamour.com/story/kamala-harris-doesnt-have-to-pick-one-identity>
- Goff, P. A., Thomas, M. A., & Jackson, M. C. (2008). "Ain't I a Woman?": Towards an Intersectional Approach to Person Perception and Group-based Harms. *Sex Roles*, 392-403.
- Goldman, A. Y., Ford, V. S., Harris, A. A., & Howard, N. R. (2014). *Black Women and Popular Culture: The Conversation Continues*. London: Lexington Books.
- Griffin, F. J. (2011). At Last...?: Michelle Obama, Beyoncé, Race & History. *Daedalus*, 140(1), 131-141.
- Grio. (2012, September 13). "What white feminists get wrong about first lady Michelle Obama". Ανάκτηση από The Grio: <https://thegrio.com/2012/09/13/what-white-feminists-get-wrong-about-first-lady-michelle-obama/>
- Griswold, R. W. (1856). *The Republican Court; Or American Society in the Days of Washington*. New York: D. Appleton And Company.

- Guardian. (2008, June 12). "Fox's 'baby mama' boo-boo": 'The network sort-of apologises for another dig in Michelle Obama's direction'. Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/deadlineusa/2008/jun/12/foxsbabymamabooboo>
- Guardian. (2008, June 15). : "US election: 'Terrorist fist bump' cartoon misfires". Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2008/jul/15/barackobama.usa>
- Guardian. (2008, June 20). *Michelle Obama's Makeover*. Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2008/jun/20/uselections2008.race1>
- Guardian. (2009, February 12). "First Lady of fashion". Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2009/feb/12/michelle-obama-vogue>
- Guardian. (2009, May 3). *Yes Michelle Obama can*. Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2009/may/03/michelle-obama>
- Guardian. (2015, May 11). "Michelle Obama: I was knocked back by race perceptions". Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/us-news/2015/may/11/michelle-obama-i-was-knocked-back-by-race-perceptions>
- Guardian. (2020, October 14). "It's not easy being the first but for Kamala Harris it has become a habit". Ανάκτηση από The Guardian: <https://www.theguardian.com/us-news/2020/oct/14/kamala-harris-democrats-vice-president-race-gender>
- Guerrero, L. (2011). (M)Other-in-Chief: Michelle Obama and the Ideal of Republican Womanhood. Στο R. Gill, & C. Scharff, *New Femininities Postfeminism, Neoliberalism and Subjectivity* (σσ. 68-81). Basingstoke: palgrave macmillan.
- Hall, L. J., & Donaghue, N. (2013). 'Nice girls don't carry knives': Constructions of ambition in media coverage of Australia's first female prime minister. *British Journal of Social Psychology*, 52(4), 631-647.
- Hamad, H. (2015). Eddie Murphy's Baby Mama Drama and Smith Family Values: The (Post-) Racial Familial Politics of Hollywood Celebrity Couples. Στο S. Cobb, & N. Ewen, *First Comes Love: Power Couples, Celebrity Kinship and Cultural Politics* (σσ. 116-132). London and New York, Cardiff, Wales: Bloomsbury.
- Handau, M., & Simien, E. M. (2019). The Cult of First Ladyhood: Controlling Images of White Womanhood in the Role of the First Lady. *Politics and Gender*, 15(3), 484-513.
- Hardy-Fanta, C., Lien, P.-t., Pinderhughes, D. M., & Sierra, C. M. (2006). Gender, Race, and Descriptive Representation in the United States: Findings from the Gender and Multicultural Leadership Project. *Journal of Women, Politics & Policy*, 28(3-4), 7-41.
- Harris-Perry, M. (2011). *Sister citizen: Shame, stereotypes, and Black women in America*. New Haven: Yale University Press.
- Hayden, S. (2017). Michelle Obama, Mom-in-Chief: The Racialized Rhetorical Contexts of Maternity. *Women's Studies In Communication*, 40(1), 11-28.
- Heilman, M. E., & Okimoto, T. G. (2007). Why Are Women Penalized for Success at Male Tasks?: The Implied Communitarity Deficit. *Journal of Applied Psychology*, 92(1), 81-92.
- Hill. (2020, October 07). "Kamala Harris's facial expressions during debate go viral". Ανάκτηση από The Hill: <https://thehill.com/homenews/campaign/520124-kamala-harriss-facial-expressions-during-debate-go-viral>
- Hilton, J. L., & von Hippel, W. (1996). Stereotypes. *Annual Review of Psychology*, 237-271.
- Hobson, J. (2003). The "Batty" Politic: Toward an Aesthetic of the Black Female Body. *Women, Art, and Aesthetics*, 18(4), 87-105.
- Hobson, J. (2018). *Venus in the Dark: Blackness and Beauty in Popular Culture*. New York: Routledge.

- Holder, A. M., Jackson, M. A., & Ponterotto, J. G. (2015). Racial Microaggression Experiences and Coping Strategies of Black Women in Corporate Leadership. *Qualitative Psychology*, 2(2), 164–180.
- hooks, b. (1992). *Black Looks: race and representation*. Boston: South End Press.
- Horowitz, J. M., Igielnik, R., & Parker, K. (2018, September 20). *Women and Leadership 2018*. Ανάκτηση από Pew Research Center: <https://wnywomensfoundation.org/app/uploads/2019/08/Women-and-Leadership-2018.pdf>
- Huddy, L., & Terkildsen, N. (1993). Gender Stereotypes and the Perception of Male and Female Candidates. *American Journal of Political Science*, 37(1), 119-147.
- HuffPost. (2008, April 13). “Michelle Obama and the Poison of National Review”. Ανάκτηση από Huffington Post: https://www.huffpost.com/entry/michelle-obama-and-the-po_b_96317
- HuffPost. (2012, September 5). “Michelle Obama: What Does She Mean By 'Mom In Chief?'”. Ανάκτηση από Huffington Post: https://www.huffpost.com/entry/obama-mom-in-chief_b_1858440
- Hyatt, S. (1997). A Shared History Of Shame: Sweden's Fourdecade Policy Of Forced Sterilization And The Eugenics Movement In The United States. *Indiana International & Comparative Law Review*, 8(2), 475-503. Ανάκτηση από HeinOnline: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/iicl8&div=18&id=&page=Independent>.
- Independent. (2008, June 12). “Was this really a 'terrorist fist jab'? The right says so”. Ανάκτηση από Independent UK: <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/was-this-really-a-terrorist-fist-jab-the-right-says-so-845141.html>
- Independent. (2020, October 06). “One quarter of the Kamala Harris nomination coverage included racist or sexist stereotypes”. Ανάκτηση από Independent UK: <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-election/kamala-harris-sexism-racism-vp-debate-2020-election-b837342.html>
- Inquirer. (2013, February 5). “Ala. Coach who called Michelle Obama 'fat butt' suspended”. Ανάκτηση από The Philadelphia Inquirer: <https://www.inquirer.com/philly/blogs/dnheyjen/Ala-Coach-who-called-Michelle-Obama-fat-butt-suspended.html>
- Inquirer. (2020, September 30). “Kamala Harris wants to speak to the Black community. Are we ready to listen?”. Ανάκτηση από Philadelphia Inquirer: <https://www.inquirer.com/opinion/kamala-harris-election-2020-black-voters-pennsylvania-20200930.html>
- Jackson, M. (2009). Neo-Colonialism, Same Old Racism: A Critical Analysis of the United States' Shift toward Colorblindness as a Tool for the Protection of the American Colonial Empire and White Supremacy. *Berkeley J. Afr.-Am. L. & Policy*, 156-192. Ανάκτηση από Hein Online.
- Jamieson, K. H. (1995). *Beyond the Double Bind: Women and Leadership*. New York: Oxford University Press.
- Jardina, A., & Traugott, M. (2019). The Genesis of the Birther Rumor: Partisanship, Racial Attitudes, and Political Knowledge. *Journal of Race, Ethnicity and Politics*, 4, 60–80.
- Jerald, M. C., Cole, E. R., & Ward, M. L. (2017). Controlling Images: How Awareness of Group Stereotypes Affects Black Women's Well-Being. *Journal of Counseling Psychology*, 64(5), 87–499.
- Jones, J. J. (2016). Talk “Like a Man”: The Linguistic Styles of Hillary Clinton, 1992–2013. *Perspectives on Politics*, 625-642.
- Jordan-Zachery, J. S. (2009). *Black Women, Cultural Images, and Social Policy*. New York: Routledge.

- Jørgensen, M., & Phillips, L. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage.
- Joseph-Salisbury, R. (2018). *Black Mixed-Race Men: Transatlanticity, Hybridity and 'Post-Racial' Resilience*. Bingley: Emerald Group Publishing.
- Joseph, R. L. (2009). "Tyra Banks Is Fat": Reading (Post-)Racism and (Post-)Feminism in the New Millennium. *Critical Studies in Media Communication*, 26(3).
- Kaba, A. J. (2008). Race, Gender and Progress: Are Black American Women the New Model Minority? *Journal of African American Studies*, 12, 309–335.
- Kahl, M. L. (2009). First Lady Michelle Obama: Advocate for Strong Families. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 316-320.
- Kahn, K. F. (1996). *The Political Consequences of Being a Woman: How Stereotypes Influence the Conduct and Consequences of Political Campaigns*. New York: Columbia University Press.
- King, D. K. (1988). Multiple Jeopardy, Multiple Consciousness: The Context of a Black Feminist Ideology. *Journal of Women in Culture and Society*, 14(1), 42-72.
- Klein, J. (2008, November 5). *Obama's Victory Ushers in a New America*. Ανάκτηση από Time.com: <http://www.time.com/time/politics/article/0,8599,1856649,00.html>
- Kotz, D. M. (2009). The Financial and Economic Crisis of 2008: A Systemic Crisis of Neoliberal Capitalism. *Review of Radical Political Economics*, 41(3), 305-317.
- Kretsedemas, P. (2010). "But She's Not Black!": Viewer Interpretations of "Angry Black Women" on Prime Time TV. *Journal of African-American Studies*, 149–170.
- Kuck, M. (2014). Mammies and Jezebels In Search of Female Black Stereotypes in modern Movies and Television. *Aventinus*.
- Kulbaga, T. A., & Leland, S. G. (2018). Fitness and the Feminist First Lady: Gender, Race, and Body in Michelle Obama's Let's Move! Campaign. *Women & Language*, 40(1), 36-50.
- Lange, A. (2012). Picturing Tradition: Images of Martha Washington in Antebellum Politics. *American Historical Print Collectors Society*, 22-39.
- LaVoullé, C., & Lewis Ellison, T. (2017). The Bad Bitch Barbie Craze and Beyoncé African American Women's Bodies as Commodities in Hip-Hop Culture, Images, and Media. *Taboo: The Journal of Culture and Education*, 16(2), 65-84.
- Lawless, J. L. (2004). Women, War, and Winning Elections: Gender Stereotyping in the Post-September 11th Era. *Political Research Quarterly*, 57(3), 479-490.
- Leadbeater, B. J., Leadbeater, B. J., & Way, N. (1996). *Urban Girls: Resisting Stereotypes, Creating Identities*. New York: New York University Press.
- Lewis, J. A., Mendenhall, R., Harwood, S. A., & Huntt, M. B. (2016). "Ain't I a Woman?": Perceived Gendered Racial Microaggressions Experienced by Black Women. *The Counseling Psychologist*, 44(5), 758–780.
- Lhamon, W. T. (2003). *Jump Jim Crow: Lost Plays, Lyrics, and Street Prose of the First Atlantic Popular Culture*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Lim, E. T. (2009). Gendered Metaphors of Women in Power: the Case of Hillary Clinton as Madonna, Unruly Woman, Bitch and Witch. *Politics, Gender and Conceptual Metaphors*, 254-269.
- Lorber, J. (1994). *Paradoxes of Gender*. New Haven: Yale University Press.
- Lorber, J. (1996). Beyond the Binaries: Depolarizing the Categories of Sex, Sexuality, and Gender. *Sociological Inquiry*, 66(2), 143-160.
- Lucal, B. (1999). What It Means to Be Gendered Me: Life on the Boundaries of a Dichotomous Gender System. *Gender and Society*, 13(6), 781-797.
- Lugo-Lugo, C. R., & Bloodsworth-Lugo, M. K. (2011). Bare Biceps and American (In)Security: Post-9/11 Constructions of Safe(ty), Threat, and the First Black First Lady. *Women's Studies Quarterly*, 39(1), 200-217.

Mack, N., Woodsong, C., Macqueen, K. M., Guest, G., & Namey, E. (2005). *Qualitative Research Methods: A Data Collector's Field Guide*. Research Triangle Park: Family Health International.

Maclean's. (2012, Septmeber 13). "‘Mom-in-chief’ provokes debate on feminism and gender roles". Ανάκτηση από Maclean's Magazine: <https://www.macleans.ca/news/world/mommy-wars/>

Madden, S., Janoske, M., Winkler, R. B., & Edgar, A. N. (2018). Mediated Misogynoir: Intersecting Race and Gender in Online Harassment. Στο J. R. Vickery, & T. Everbach, *Mediating Misogyny: Gender, Technology, and Harassment* (σσ. 71-90). Cham: Palgrave Macmillan.

Mahtani, M. (2002). Tricking the border guards: performing race. *Environment and Planning D: Society and Space*, 20, 425-440.

Mansbridge, J., & Tate, K. (1992). Race trumps gender: The Thomas nomination in the Black community. *PS: Political Science & Politics*, 25(3), 488-92.

Marable, M. (1993). Beyond Racial Identity Politics: Toward a Liberation Theory for Multicultural Democracy. *Race & Class*, 35(1), 113-130.

MarieClaire. (2008, October 22). "Michelle Obama Keeps It Real: The chic, shoot-from-the-hip newcomer talks about her critics, her life in the media whirl, and Wal-Mart vs. Target". Ανάκτηση από Marie Claire:

<https://www.marieclaire.com/politics/news/a2132/michelle-obama-interview-media/>

MarieClaire. (2020, November 7). *Kamala Harris Has Become the First Black, South Asian, Female Vice President-Elect*. Ανάκτηση από Marie Claire:

<https://www.marieclaire.com/politics/a34607314/kamala-harris-vice-president-win-reactions/>

Markowitz, S. (2001). Pelvic Politics: Sexual Dimorphism and Racial Difference. *Chicago Journals*, 26(2), 389-414.

Matthews, D., Chaney, C., & Opiri, J. A. (2015). The Michelle Obama influence: an exploration of the first lady's fashion, style, and impact on women. *Fashion and Textiles*, 2(26), 1-12.

McDonnell, A. (2014). *Reading Celebrity Gossip Magazines*. Cambridge: Polity Press.

McGinley, A. C. (2009). Hillary Clinton, Sarah Palin, and Michelle Obama: Performing Gender, Race, and Class on the Campaign Trail. *Scholarly Works*, 709-725.

Meyers, M., & Goman, C. (2017). Michelle Obama: Exploring the Narrative. *Howard Journal of Communications*, 28(1), 20-35.

Mills, B. (2019). Old Stereotypes Made New: A Textual Analysis on the Tragic Mulatto Stereotype in Contemporary Hollywood. *Howard Journal of Communications*, 30(5), 411-429 .

Monahan, J. L., Shtrulis, I., & Givens, S. B. (2005). Priming Welfare Queens and Other Stereotypes: The Transference of Media Images into Interpersonal Contexts. *Communication Research Reports*, 22(3), 199-205.

Morales, A. (2019). 'Unbought and Unbossed': The National Political Congress of Black Women. *Perceptions*, 5(1), 1-10.

MSNBC. (2013, November 23). "Michelle Obama a 'feminist nightmare'? Please." Ανάκτηση από MSNBC NEWS: <https://www.msnbc.com/melissa-harris-perry/michelle-obama-no-ones-feminist-nightmare-msna218516>

Munday, J. (2018). A model of Appraisal: Spanish interpretations of President Trump's inaugural address 2017. *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*, 26(2), 180-195.

NationalReview. (2008, February 24). "Mrs. Obama's Thesis". Ανάκτηση από National Review: <https://www.nationalreview.com/corner/mrs-obamas-thesis-john-derbyshire/>

NationalReview. (2008, July 21). *“Meet the Grievances”*. Ανάκτηση από National Review Magazine: <https://www.nationalreview.com/2008/07/meet-grievances-editors/>

NBC. (2020, August 12). *“Kamala Harris is Asian and Black. That shouldn't be confusing in 2020 — but it is to some”*. Ανάκτηση από NBC News: <https://www.nbcnews.com/think/opinion/kamala-harris-asian-black-shouldn-t-be-confusing-2020-it-ncna1236501>

NBC. (2020, August 17). *“Trump deploys the 'angry Black woman' trope against Kamala Harris”*. Ανάκτηση από NBC News: <https://www.nbcnews.com/news/nbcblk/trump-deploys-angry-black-woman-trope-against-kamala-harris-n1236975>

Nelson, T., Cardemil, E. V., & Adeoye, C. T. (2016). Rethinking Strength: Black Women's Perceptions of the “Strong Black Woman” Role. *Psychology of Women Quarterly*, 1-13.

Neville-Shepard, R., & Neville-Shepard, M. (2018). "The Greatest Country on Earth": The Evolution of Michelle Obama's American Dream. Στο Warner, B. R., Bystrom, D. G., McKinney, M. S., & Banwart, M.C., *An Unprecedented Election: Media, Communication, and the Electorate in the 2016 Campaign* (σσ. 206-222). Santa Barbara: ABC-CLIO.

NewYorker. (2008, March 2). *“The Other Obama: Michelle Obama and the politics of candor”*. Ανάκτηση από New Yorker: <https://www.newyorker.com/magazine/2008/03/10/the-other-obama>

NewYorkPost. (2008, May 7). *BARACK'S BITTER HALF*. Ανάκτηση από New York Post: <https://nypost.com/2008/05/07/baracks-bitter-half/>

NPR. (2008, August 25). *“Transcript: Michelle Obama's Convention Speech”*. Ανάκτηση από NPR.ORG: <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=93963863>

NYTimes. (2008, August 25). *“Michelle Obama, Reluctant No More*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2008/08/26/us/politics/26michelle.html>

NYTimes. (2008, February 14). *“Michelle Obama Thrives in Campaign Trenches”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2008/02/14/us/politics/14michelle.html>

NYTimes. (2008, July 14). *“Controversy over The New Yorker's cover illustration of Obamas”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2008/07/14/world/americas/14iht-york.3.14484322.html>

NYTimes. (2008, June 18). *“After Attacks, Michelle Obama Looks for a New Introduction”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2008/06/18/us/politics/18michelle.html>

NYTimes. (2009, April 24). *“First Lady in Control of Building Her Image”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2009/04/25/us/politics/25michelle.html>

NYTimes. (2009, March 18). *“She's Pumped. Your Turn”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2009/03/19/fashion/19fitness.html>

NYTimes. (2009, March 19). *“Obamas to Plant Vegetable Garden at White House”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2009/03/20/dining/20garden.html>

NYTimes. (2009, March 7). *“Should Michelle Cover Up?”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2009/03/08/opinion/08dowd.html>

NYTimes. (2010, February 9). *“Childhood Obesity Battle Is Taken Up by First Lady”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2010/02/10/health/nutrition/10obesity.html>

NYTimes. (2020, August 11). *“Ambition Has Always Been ‘Ladylike’”*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/08/10/us/politics/kamala-harris-veepstakes-ambition-sexism.html>

NYTimes. (2020, August 11). “*In Kamala Harris, a Choice at Once Safe and Energizing*”. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/08/11/us/politics/kamala-harris-joe-biden-running-mate.html>

NYTimes. (2020, August 11). “*What to Know About Kamala Harris, Joe Biden’s V.P. Choice*”. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/08/11/us/politics/kamala-bio.html>

NYTimes. (2020, August 14). “*When Trump Calls a Black Woman ‘Angry,’ He Feeds This Racist Trope*”. Ανάκτηση από New York Times : <https://www.nytimes.com/2020/08/14/arts/trump-black-women-stereotypes.html>

NYTimes. (2020, August 15). “*Kamala Harris, Daughter of Immigrants, Is the Face of America’s Demographic Shift*”. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/08/15/us/second-generation-immigrant-kamala-harris.html>

NYTimes. (2020, August 19). “*Kamala Harris Takes the Spotlight, a Moment for Her and History*”. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/08/19/us/politics/kamala-harris-dnc.html>

NYTimes. (2020, November 07). “*Kamala Harris Makes History as First Woman and Woman of Color as Vice President*”. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/11/07/us/politics/kamala-harris.html>

NYTimes. (2020, October 09). “*Kamala Harris and the ‘Double Bind’ of Racism and Sexism*”. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/10/09/us/politics/kamala-harris-racism-sexism.html>

NYTimes. (2020, October 9). *Kamala Harris and the ‘Double Bind’ of Racism and Sexism*. Ανάκτηση από New York Times: <https://www.nytimes.com/2020/10/09/us/politics/kamala-harris-racism-sexism.html>

NYTStyleMagazine. (2016, October 17). “*To the First Lady, With Love*”. Ανάκτηση από New York Times Style Magazine: <https://www.nytimes.com/2016/10/17/t-magazine/michelle-obama-chimamanda-ngozi-adichie-gloria-steinem-letter.html>

Oakley, A. (1985). *Sex, Gender And Society*. London: Temple Smith.

Omi, M., & Winant, H. (2015). *Racial Formation in the United States*. New York: Routledge.

Palmer, B., & Simon, D. (2010). *Breaking the Political Glass Ceiling: Women and Congressional Elections*. New York: Routledge.

Paltridge, B. (2012). *Discourse Analysis: An Introduction*. London: Bloomsbury Publishing.

Park, R. E. (1928). Human Migration and the Marginal Man. *American Journal of Sociology*, 33(6), 881-893.

Parker, D., & Song, M. (2001). *Rethinking ‘Mixed Race’*. Sterling: Pluto Press.

Parks, G. S., & Roberson, Q. M. (2009). Michelle Obama: A Contemporary Analysis of Race and Gender Discrimination through the Lens of Title VII. *Hastings Women's L.J.*, 20(1), 1-44.

Parry-Giles, S. J., & Blair, D. M. (2002). The Rise of the Rhetorical First Lady: Politics, Gender Ideology, and Women's Voice, 1789-2002. *Rhetoric and Public Affairs*, 5(4), 565-599.

Pasek, J., Stark, T. H., Krosnick, J. A., & Tompson, T. (2015). What motivates a conspiracy theory? Birther beliefs, partisanship, liberal-conservative ideology, and anti-Black attitudes. *Electoral Studies*, 40, 482-489.

Paul, N., & Perreault, G. (2018). The first lady of social media: The visual rhetoric of Michelle Obama’s Twitter images. *Atlantic Journal Of Communication*, 26(3), 164–179.

Pérez, F. S. (2016). Prospective journalism redux: The new life of political magazines in the digital age. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 12(3), 357–375 .

Pilgrim, D. D. (2002, July). *Jezebel Stereotype*. Ανάκτηση από Jim Crow Museum Website: <http://www.ferris.edu/htmls/news/jimcrow/jezebel.htm>

Plous, S., & Williams, T. (1995). Racial Stereotypes From the Days of American Slavery: A Continuing Legacy 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 25(9), 795-817.

Politico. (2008, February 22). “Michelle Obama thesis was on racial divide”. Ανάκτηση από Politico: <https://www.politico.com/story/2008/02/michelle-obama-thesis-was-on-racial-divide-008642>

Politico. (2013, November 21). “Leaning Out”: ‘How Michelle Obama became a feminist nightmare’. Ανάκτηση από Politico:

<https://www.politico.com/magazine/story/2013/11/leaning-out-michelle-obama-100244>

Politico. (2020, August 12). “She May Very Well Hold the Key to Biden’s Win”.

Ανάκτηση από Politico Magazine:

<https://www.politico.com/news/magazine/2020/08/12/kamala-harris-vp-mold-394032>

Politico. (2020, August 19). *What Kamala Harris’ Nomination Means for Black Immigrants*. Ανάκτηση από Politico:

<https://www.politico.com/news/magazine/2020/08/19/what-kamala-harris-nomination-means-for-black-immigrants-398654>

Politico. (2020, November 7). *Harris Has the Potential To Change the Face of U.S. Politics*. Ανάκτηση από politico.com:

<https://www.politico.com/news/magazine/2020/11/07/kamala-harris-vice-president-elect-history-434945>

Politico. (2020, October 07). “How Harris’ Identity as a Black Woman Could Hurt—And Help—Her on the Debate Stage”. Ανάκτηση από Politico Magazine:

<https://www.politico.com/news/magazine/2020/10/07/how-harris-identity-as-a-black-woman-could-hurtand-helper-on-the-debate-stage-427307>

Pyke, K. D., & Johnson, D. L. (2003). Asian American Women Aand Racialized Femininities: “Doing” Gender across Cultural Worlds. *Gender&Society*, 17(1), 33-53.

Querusio, D. (2015). From Mammy to Mommy: Michelle Obama and the Reclamation of Black Motherhood. *Elements*, 11(1), 1-6.

Qureshi, S. (2004). Displaying Sara Baartman, the 'Hottentot Venus'. *History of Science*, 42, 233-257.

Redlawsk, D. P., Tolbert, C. J., & Franko, W. (2010). Voters, Emotions, and Race in 2008: Obama as the First Black President. *Political Research Quarterly*, 63(4), 875–889.

Reuters. (2008, November 1). “Michelle Obama softens image for first lady role”.

Ανάκτηση από Reuters: <https://www.reuters.com/article/us-usa-politics-obama-michelle/michelle-obama-softens-image-for-first-lady-role-idUSTRE4A00UF20081101>

Reuters. (2008, November 7). “Michelle Obama’s election outfit gets dressing down”.

Ανάκτηση από Reuters: <https://www.reuters.com/article/us-usa-election-fashion-idUSTRE4A65XA20081107>

Reynolds-Dobbs, W., Thomas, K. M., & Harrison, M. S. (2008). From Mammy to Superwoman Images That Hinder Black Women’s Career Development. *Journal of Career Development*, 35(2), 129-150.

Riger, S., & Sigurvinsdottir, R. (2016). Thematic Analysis. Στο L. A. Jason, & D. S. Glenwick, *Handbook Of Methodological Approaches To Community-Based Research: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods* (σσ. 33-41). Oxford: Oxford University Press.

Rosenthal, L., & Lobel, M. (2016). Stereotypes of Black American Women Related to Sexuality and Motherhood. *Psychology of Women Quarterly*, 40(3), 414-427.

Rudman, L. A., & Glick, P. (2001). Prescriptive Gender Stereotypes and Backlash Toward Agentive Women. *Journal of Social Issues*, 57(4), 743–762.

- Salon. (2008, November 12). “*The momification of Michelle Obama*”. Ανάκτηση από Salon: https://www.salon.com/2008/11/12/michelle_obama_14/
- Salon. (2008, November 18). “*First lady got back*”. Ανάκτηση από Salon: https://www.salon.com/2008/11/18/michelles_booty/
- Samuels, G. M. (2008). Identity, Oppression, and Power Feminisms and Intersectionality Theory. *Affilia: Journal of Women and Social Work*, 23(1), 5-9.
- Sanbonmatsu, K. (2015). Electing Women of Color: The Role of Campaign Trainings. *Journal of Women, Politics & Policy*, 36(2), 137-160.
- Sanbonmatsu, K. (2020). Women’s Underrepresentation in the U.S. Congress. *Dædalus: the Journal of the American Academy of Arts & Sciences*, 149(1), 40-55.
- Saxonhouse, A. (1992). Introduction-public and private: The paradigm of power. Στο B. Garlick, & S. Dixon, *Stereotype of women in power: Historical perspectives and revisionists’ views* (σσ. 1–9). Westport: Greenwood Press.
- Schippers, M. (2007). Recovering the feminine other: masculinity, femininity, and gender hegemony. *Theory and Society*, 36(1), 85–102.
- Schwalbe, M., Godwin, S., Holden, D., Schrock, D., Thompson, S., & Wolkomir, M. (2000). Generic Processes in the Reproduction of Inequality: An Interactionist Analysis. *Social Forces*, 79(2), 419-452.
- Sewell, C. J. (2013). Mammies and Matriarchs: Tracing Images of the Black Female in Popular Culture 1950s to Present. *Journal of African American Studies*, 17(3), 308-326.
- Shah, P., Scott, J., & Juenke, E. G. (2018). Women of color candidates: examining emergence and success in state legislative elections. *Politics, Groups, and Identities*, 7(2), 429-443.
- Shih, M., Bonam, C., Sanchez, D., & Peck, C. (2007). The Social Construction of Race: Biracial Identity and Vulnerability to Stereotypes. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 13(2), 125–133.
- Shome, R. (2014). *Diana and Beyond White Femininity, National Identity, and Contemporary Media Culture*. Urbana, Chicago, and Springfield: University of Illinois Press.
- Silva, A., & Skulley, C. (2018). Always Running: Candidate Emergence among Women of Color over Time. *Political Research Quarterly*, 1-18.
- Sims, Y. D. (2006). *Women of Blaxploitation: How the Black Action Film Heroine Changed American Popular Culture*. Jefferson, North Carolina and London: McFarland.
- Skeggs, B. (2005). The Making of Class and Gender through Visualizing Moral Subject Formation. *Sociology*, 39(5), 965–982.
- Slate. (2012, January 11). “*As “Angry Black Woman,” Michelle Obama’s Image Comes Full-Circle*”. Ανάκτηση από Slate Magazine: <https://slate.com/human-interest/2012/01/as-anxious-black-woman-michelle-obamas-image-comes-full-circle.html>
- Smith, N.K., & Carlin, D.B. (2016). *First Lady Michelle Obama: The American Dream endures*. Στο K. Sibley, *A Companion to First Ladies* (σσ. 677-695). Malden: John Wiley & Sons.
- Spickard, P. R. (1992). The Illogic of American Racial Categories. Στο M. P. Root, *Racially Mixed People in America* (σσ. 12-23). Newbury Park: Sage.
- Squires, C. R. (2007). *Dispatches from the Color Line: The Press and Multiracial America*. New York: State University of New York Press.
- Star. (2008, June 21). “*Michelle Obama softens her public image*”. Ανάκτηση από The Star: https://www.thestar.com/news/2008/06/21/michelle_obama_softens_her_public_image.html
- Steedman, M. D. (2012). *Jim Crow Citizenship: Liberalism and the Southern Defense of Racial Hierarchy*. New York: Routledge.

Stephens, M. (2019). The Tragic Mulatta Trope: Complexities of Representation, Identity, and Existing in the Middle of the Racial Binary. *Chancellor's Honors Program Projects*, 2-44.

Sue, D. W., Capodilupo, C. M., Torino, G. C., Bucceri, J. M., Holder, A. M., Nadal, K. L., & Esquilin, M. (2007). Racial Microaggressions in Everyday Life Implications for Clinical Practice. *American Psychologist*, 62(4), 271–286.

Sun. (2020, August 13). “BOGUS CLAIMS Kamala Harris' VP appointment sparks 'Birther' conspiracy theories fueled by Trump's campaign lawyer”. Ανάκτηση από The Sun UK: <https://www.the-sun.com/news/1305852/harris-vp-appointment-birther-conspiracy-theories-trump-lawyer/>

Sun. (2020, October 08). “SEEING RED: Trump blasts Kamala Harris as 'a monster' and calls her a 'communist who will replace Joe Biden within months'”. Ανάκτηση από The Sun UK: <https://www.the-sun.com/news/1601275/donald-trump-kamala-harris-monster-debate/>

Tate, S. (2012). Michelle Obama's Arms: Race, Respectability, and Class Privilege. *Comparative American Studies*, 10(2-3), 226–38.

Tatum, A. (2020, August 12). *Primary Primers: Kamala Harris' Vice Presidential nomination is a massive step forward for US politics*. Ανάκτηση από USApp – American Politics and Policy Blog: <https://blogs.lse.ac.uk/usappblog/>

Taylor, S. J., Bogdan, R., & DeVault, M. L. (2016). *Introduction to Qualitative Research Methods: A Guidebook And Resource*. Hoboken: John Wiley & Sons.

Terkildsen, N. (1993). When White Voters Evaluate Black Candidates: The Processing Implications of Candidate Skin Color, Prejudice, and Self-Monitoring. *American Journal of Political Science*, 37(4), 1032-1053.

Thomas, G. (2011). Michelle Bachelet's Liderazgo Femenino (Feminine Leadership). *International Feminist Journal of Politics*, 13, 63-82.

Thornton, M. C. (2010). “He Loves Strong, Intelligent Women. They're His Kryptonite:” Michelle Obama, Gender, Race, And The Black Press. *Research in Race and Ethnic Relations*, 16, 29–53.

Thorsen, D. E., & Lie, A. (2006). What is Neoliberalism? University of Oslo, Department of *Political Science*, 1-21.

Time. (2014, January 17). “FLOTUS at 50: Michelle Obama's Workouts”: ‘First Lady Michelle Obama turns 50 today, and she's looking better than ever. Here's how she stays so fit and fly’. Ανάκτηση από Time Magazine: <https://healthland.time.com/2014/01/17/flotus-at-50-michelle-obamas-workouts/>

Time. (2020, August 14). “Indian Americans Don't Want Kamala Harris Pigeon-Holed. But They Don't Want to See Her Biracial Heritage Erased Either”. Ανάκτηση από Time Magazine: <https://time.com/5879768/kamala-harris-south-asian-biracial-identity/>

Tsaliki, L. (2021). Neoliberalism, race and royal bumps: the case of Meghan Markle. *Women's Studies in Communication*, In press.

USWeekly. (2009, September 8). “The Secret's Out: How to Get Michelle Obama's Arms”. Ανάκτηση από US Weekly: <https://www.usmagazine.com/celebrity-body/news/the-secrets-out-how-to-get-michelle-obamas-arms-200989/>

Vogue. (2009, March 1). “Michelle Obama: Leading Lady”, ‘From envisioning a more inclusive White House to embracing fearless fashion, Michelle Obama is poised to become the most transformative First Lady in history’. Ανάκτηση από Vogue: <https://www.vogue.com/article/michelle-obama-leading-lady>

Vogue. (2012, November 21). “Michelle Obama: A Woman of Substance”. Ανάκτηση από Vogue: <https://www.vogue.com/article/michelle-obama-a-woman-of-substance>

- Vox. (2020, August 20). “Female politicians are scrutinized for their looks. Kamala Harris is ready to fight back”. Ανάκτηση από Vox : <https://www.vox.com/the-goods/2020/8/20/21376852/kamala-harris-dnc-speech-suit-appearance-sexism>
- Vox. (2020, August 21). “What it will take to fight the sexist, racist attacks against Kamala Harris”. Ανάκτηση από Vox: <https://www.vox.com/2020/8/21/21366337/kamala-harris-racism-sexism-misogynoir>
- Vox. (2020, November 07). “The Kamala Harris identity debate shows how America still struggles to talk about multiracial people”. Ανάκτηση από Vox: <https://www.vox.com/identities/2020/8/14/21366307/kamala-harris-black-south-asian-indian-identity>
- WashingtonPost. (2020, October 9). *Kamala Harris and the shameful history of slamming women as 'unlikable'*. Ανάκτηση από Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/history/2020/10/09/unlikable-women-kamala-harris-trump/>
- Weine, S., Kohrt, B. A., Collins, P. Y., Cooper, J., Lewis-Fernandez, R., Okpaku, S., & Wainberg, M. L. (2020). Justice for George Floyd and a reckoning for global mental health. *Global Mental Health*, 1-5.
- Welter, B. (1966). The Cult of True Womanhood: 1820-1860. *American Quarterly*, 18(2), 151-174.
- Wertheimer, M. M. (2004). First Ladies’ Fundamental Rhetorical Choices: When to Speak? What to Say? When to Remain Silent? Στο M. M. Wertheimer, *Inventing a Voice: The Rhetoric of American First Ladies of the Twentieth Century* (σσ. 1-16). Lanham: Rowman & Littlefield.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1(2), 125-151.
- White, K.L. (2011). Michelle Obama: Redefining the (White) House-wife. *Thirdspace: a journal of feminist theory & culture*, 10(1), 1-19.
- Williams, M. (2020). Microaggressions: Clarification, Evidence, and Impact. *Perspectives on Psychological Science*, 15(1), 3-26.
- Williams, V. L. (2008). The First (Black) Lady. *Faculty Articles and Other Publications*, 833-850.
- Woodard, J. B., & Mastin, T. (2005). BLACK WOMANHOOD: Essence and its Treatment of Stereotypical Images of Black Women. *Journal of Black Studies*, 36(2), 264-281.
- Wright, R., Houston, S., Ellis, M., Holloway, S., & Hudson, M. (2003). Crossing racial lines: geographies of mixed-race partnering and multiraciality in the United States. *Progress in Human Geography*, 27(4), 457–474.
- Wynter, L. E. (2002). *American Skin: Pop Culture, Big Business, and the End of White America*. Crown Publishers.
- Yosso, T. J., Parker, L., Solórzano, D. G., & Lynn, M. (2004). From Jim Crow to Affirmative Action and Back Again: A Critical Race Discussion of Racialized Rationales and Access to Higher Education. *Review of Research in Education*, 28(1), 1-26.